

Uzmanlık Tezleri Serisi No: 257

REKABET KURUMU

AB VE TÜRK REKABET
HUKUKUNDA HİBRİT
UZLAŞMA

EMİNE YAŞAR

AB VE TÜR K REKABET HUKUKUNDA HİBRİT UZLAŞMA

Emine YAŞAR

Ankara 2026

©Bu eserin tüm telif hakları
Rekabet Kurumuna aittir. 2026

Baskı, Nisan 2026
Rekabet Kurumu-ANKARA

Bu kitapta öne sürülen fikirler eserin yazarına aittir;
Rekabet Kurumunun görüşlerini yansıtmaz.

Bu tez, Rekabet Kurumu Başkan Yardımcısı Ferhat Topkaya, Rekabet Kurumu Başkan Yardımcısı Doç. Dr. Hakan BİLİR, Rekabet Kurumu Başkan Yardımcısı Haluk Recai BOSTAN, IV. Denetim ve Uygulama Dairesi Başkanı Tuğçe SAYER, Rekabet Kurumu Başdanışmanı Nazlı VAROL'dan oluşan Tez Değerlendirme Heyeti tarafından 03 Haziran 2024 tarihinde yürütülen Tez Savunma Toplantısı sonucunda yeterli ve başarılı kabul edilmiştir. Tez yazarı Emine YAŞAR, 02.09.2024 tarihinde yapılan Yeterlik Sınavı ve 08.10.2024 tarihinde yapılan Sözlü Sınavda başarılı olmuş ve Başkanlık Makamının 09.01.2025 tarih ve 104554 sayılı onayı ile Rekabet Uzmanı olarak atanmıştır.

YAYIN NO

445

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	iii
GİRİŞ.....	1

BÖLÜM 1

UZLAŞMA USULÜNE GENEL BAKIŞ

1.1. AB VE TÜRK REKABET HUKUKUNDA UZLAŞMA SERÜVENİ	3
1.2. HİBRİT UZLAŞMA	5
1.3. MASUMİYET KARİNESİ	7
1.4. İYİ İDARE HAKKI	12

BÖLÜM 2

AB REKABET HUKUKUNDA HİBRİT UZLAŞMA

2.1. AB REKABET HUKUKUNDA UZLAŞMA USULÜ	19
2.2. AB REKABET HUKUKUNDA HİBRİT UZLAŞMA KARARLARI.....	20
2.1.1. İcap Kararları.....	23
2.1.2. Pometon Kararları	26
2.1.3. Scania Kararları	29
2.1.4. HSBC Kararları	32
2.2. AB REKABET HUKUKUNDA HİBRİT UZLAŞMA KARARLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ	35

BÖLÜM 3

TÜRK REKABET HUKUKUNDA HİBRİT UZLAŞMA

3.1. TÜRK REKABET HUKUKUNDA UZLAŞMA USULÜ	40
3.2. TÜRK REKABET HUKUKUNDAKİ UZLAŞMA USULÜNÜN HİBRİT ÇERÇEVESİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ	44
3.2.1. Türk Rekabet Hukukunda Masumiyet Karinesi ve İyi İdare Hakkı.....	44
3.2.2. Uzlaşma Sürecinin Başlaması Hususu	48
3.2.3. Uzlaşmada Zamanlama Hususu	51
3.2.4. Uzlaşma Belgeleri ile Soruşturma Belgelerinin Aynı Olması Hususu	54
3.2.5. Uzlaşma ve Dava Açma Hususu	56

SONUÇ VE ÖNERİLER	63
ABSTRACT	66
KAYNAKÇA	68
EK	77

TABLO DİZİNİ

Tablo 1: Avrupa’da Uzlaşma Başvurusu Zamanına İlişkin Uygulama Örnekleri.....	49
---	----

KISALTMALAR

- 1/2003 sayılı Konsey Tüzüğü** : Anlaşmanın 81. ve 82. maddelerinde yer alan rekabet kurallarının uygulanması hakkında 16 Aralık 2002 tarihli ve (AT) 1/2003 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü (Council Regulation (EC) No 1/2003 of 16 December 2002 on the implementation of the rules on competition laid down in Articles 81 and 82 of the Treaty)
- 1/2003 sayılı Konsey Tüzüğü Kapsamında Uzlaşma Prosedürünün Uygulanacağına İlişkin Komisyon Bildirisi** : 1/2003 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü'nün 7 ve 23. Maddelerinde Uzlaşma prosedürünün Uygulanmasına İlişkin Komisyon Bildirisi (Commission Notice on the conduct of settlement procedures in view of the adoption of Decisions pursuant to Article 7 and Article 23 of Council Regulation (EC) No 1/2003 in cartel cases)
- 2008/C 167/01 sayılı Komisyon Bildirisi** : Kartel soruşturmalarında (AT) 1/2003 sayılı Konsey Tüzüğü'nün 7. ve 23. maddeleri uyarınca kararların kabul edilmesi ışığında uzlaşma prosedürlerinin yürütülmesine ilişkin Komisyon Bildirisi (Commission Notice on the conduct of settlement procedures in view of the adoption of Decisions pursuant to Article 7 and Article 23 of Council Regulation (EC) No 1/2003 in cartel cases)
- 2015/1348 sayılı Komisyon Tüzüğü** : AB Antlaşmasının 81 ve 82. Maddeleri uyarınca Komisyon tarafından işlemlerin yürütülmesine ilişkin 773/2004/EC sayılı Tüzüğü tadil eden 3 Ağustos 2015 tarihli ve 2015/1348/AB sayılı Komisyon Tüzüğü (Commission Regulation (EU) 2015/1348 of 3 August 2015 amending Regulation (EC) No 773/2004 relating to the conduct of proceedings by the Commission pursuant to Articles 81 and 82 of the EC Treaty)
- 4054 sayılı Kanun** : 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun
- 4079 sayılı Kanun** : 17.10.2001 tarihli ve 24556 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4079 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun
- 6183 sayılı Kanun** : 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun
- 773/2004 sayılı Komisyon Tüzüğü** : Avrupa Topluluğu anlaşmasının 81. ve 82. maddeleri uyarınca Komisyon tarafından yürütülen işlemlere ilişkin 7 Nisan 2004 tarihli ve (AT) 773/2004 sayılı Komisyon Tüzüğü (Commission Regulation (EC) No

- 773/2004 of 7 April 2004 relating to the conduct of proceedings by the Commission pursuant to Articles 81 and 82 of the EC Treaty)
- 7246 sayılı Kanun** : 24.06.2020 tarihli ve 31165 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan 7246 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
- AB** : Avrupa Birliği (European Union)
- ABAD** : Avrupa Birliği Adalet Divanı (European Court of Justice)
- ABİDA** : Avrupa Birliğinin İşleyişine Dair Anlaşma (Treaty on the Functioning of the European Union)
- AEA** : Avrupa Ekonomik Alanı Anlaşması (Agreement on the European Economic Area)
- A.g.k.** : Adı Geçen Karar/Kaynak
- AİHM** : Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (European Court of Human Rights)
- AİHS** : Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (European Convention on Human Rights)
- Aktif İşbirliği Yönetmeliği** : 16.12.2023 tarihli ve 32401 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Kartellerin Ortaya Çıkarılması Amacıyla Aktif İşbirliği Yapılmasına Dair Yönetmelik
- Anayasa** : 1982 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasası
- AYM** : Anayasa Mahkemesi
- Bildirge** : Avrupa Birliği Temel Haklar Bildirgesi (Charter of Fundamental Rights of the European Union)
- Borçlar Kanunu** : 11.01.2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
- Bkz.** : Bakınız
- BM** : Birleşmiş Milletler (United Nations)
- Ceza Yönetmeliği** : 15.02.2009 tarihli ve 27142 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşma, Uyumlu Eylem ve Kararlar ile Hakim Durumun Kötüye Kullanılması Halinde Verilecek Para Cezalarına İlişkin Yönetmelik
- Der.** : Derleyen
- Genel Mahkeme** : Avrupa Birliği Genel Mahkemesi (Court of Justice of the European Union General Court)
- İHEB** : İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi Universal (Declaration Of Human Rights)

İYUK	: 06.01.1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu
Komisyon	: Avrupa Komisyonu (The European Commission)
Komisyon Bildirisi	: Kartel soruşturmalarına ilişkin 1/2003/EC sayılı Konsey Tüzüğü'nün 7. ve 23. Maddeleri uyarınca Kararların kabul edilmesi ışığında uzlaşma prosedürlerinin yürütülmesine ilişkin Komisyon Bildirisi (Commission Notice on the conduct of settlement procedures in view of the adoption of Decisions pursuant to Article 7 and Article 23 of Council Regulation (EC) No 1/2003 in cartel cases)
Komisyon Uzlaşma Tüzüğü	: 30 Haziran 2008 tarihli ve (AT) 622/2008 sayılı Komisyon Tüzüğü (Commission Regulation (EC) No 622/2008 of 30 June 2008)
Kurul	: Rekabet Kurulu
Kurum	: Rekabet Kurumu
m.	: Madde
MSHS	: Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme (International Covenant on Civil and Political Rights)
No	: Sayı (Number)
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (Organisation for Economic Cooperation and Development)
para.	: Paragraf
s.	: Sayfa
SIGMA	: Yönetişim ve İdarenin Güçlendirilmesi İçin Destek Programı (Support for Improvement in Governance and Management)
Taahhüt Tebliği	: 2021/2 sayılı Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşma, Uyumlu Eylem ve Kararlar ile Hâkim Durumun Kötüye Kullanılmasına Yönelik Önerilerde ve Soruşturmalarda Sunulacak Taahhütlere İlişkin Tebliğ
Uzlaşma Yönetmeliği	: 15.07.2021 tarihli 31542 sayılı Resmi Gazete yer alan Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşma, Uyumlu Eylem ve Kararlar İle Hâkim Durumun Kötüye Kullanılmasına Yönelik Soruşturmalarda Uygulanabilecek Uzlaşma Usulüne İlişkin Yönetmelik
Vol.	: Cilt (Volume)

GİRİŞ

Serbest piyasa ekonomisinin kanseri¹ ve rekabet hukukunun en ağır ihlalleri (OECD 2019) olarak nitelendirilen karteller ve diğer rekabet ihlalleriyle mücadele edebilmek adına rekabet otoriteleri, ilgili düzenlemelerin kendilerine verdiği yetkiler çerçevesinde, yoğun uğraş göstermektedir. Rekabet ihlalleriyle mücadelede rekabet otoriteleri, sınırlı kaynakların daha etkin kullanılabilmesini sağlamaya yönelik alternatif yollara ihtiyaç duymaktadır. Bu amaçla rekabet otoriteleri ve kanun koyucular rekabet soruşturmaları gibi olağan süreçlere ek olarak çeşitli mekanizmaları geliştirmiştir. Bu mekanizmalardan biri de uzlaşmadır. Rekabet hukukunda uzlaşma,

Teşebbüslerin inceleme konusu ihlali gerçekleştirdiklerini kabul etmeleri ve kendilerine tanınan birtakım haklardan vazgeçerek incelemenin erken sonlandırılmasına olanak sağlamaları karşılığında cezada indirim elde etmeleri ve birtakım tedbirler üzerinde uzlaşması esasına dayanan yöntemler

olarak tanımlanmaktadır (Pektaş 2008, 14). Bir başka kaynağa göre ise uzlaşma, rekabet hukukundaki soruşturma sürecinin ihtilafa dayalı olağan kurgusunun tersi olarak değerlendirilmektedir (Wils 2010, 27). Öğretide bu şekilde tanımlanan uzlaşma, Uzlaşma Yönetmeliği'nde "İhlalin varlığı ile kapsamını kabul eden taraflara verilecek idari para cezasında indirim uygulanarak soruşturmanın nihai kararla sonlandırılması usulü" şeklinde tanımlanmıştır. Rekabet Terimleri Sözlüğü (2019, 151)'nde uzlaşmanın amacı ve kapsamı

Genellikle kartel soruşturmalarında kullanılan uzlaşma kapsamında, ihlali kabul edenlere verilecek cezalarda, başvuru sıraları, uygulanabilecek azami yaptırım gibi ölçütler çerçevesinde belirlenen indirimler yapılmaktadır. İlgililerin, çok maliyetli bir soruşturma süreci sonunda, ticari sıralarının ortaya çıkması, kamuoyundaki imajlarının bozulması ve en önemlisi başta azami ceza olmak üzere daha ağır yaptırımlara maruz kalmak gibi olasılıklardan kaçınmak için kabul ettikleri uzlaşmanın, rekabet otoriteleri bakımından da yararları bulunmaktadır. Çünkü bu

---

¹ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_00_295, Erişim Tarihi: 09.03.2024.

iş birliğinin, dosyaların gereksiz yere uzamasını önlemek, rekabet otoritelerinin kesin deliller elde etmesine imkân vermek gibi faydaları, kamu kaynaklarının etkin kullanımını sağlamaktadır. Ancak bu faydalarına rağmen uzlaşmaya yönelik eleştiriler de bulunmaktadır. Savunma haklarının zedelenmesi, caydırıcılığın azalması bu eleştirilerden birkaçıdır.

şeklinde ifade edilmiştir. Çok taraflı bir soruşturma kapsamında uzlaşma ile olağan soruşturma usullerinin aynı anda yürütülmesi halinde uzlaşmayla amaçlanan faydaların elde edilmesini engelleyebilecektir. Bahse konu durum literatürde hibrit uzlaşma olarak adlandırılmaktadır. Temelde uzlaşma usulünde çeşitli faydalar öngörülmesine rağmen, hibrit uzlaşma durumunda beklenmeyen sonuçların ortaya çıkmasıyla bu faydaların elde edilememesi, uzlaşma usulü konusunda tartışmalara neden olmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, Türk rekabet hukukunda uzlaşma müessesesinde ortaya çıkabilecek hibrit uzlaşma durumunun sebep olabileceği usuli tartışmalar tespit edilmesidir. Akabinde tespit edilen usuli tartışmalar bağlamında yaşanabilecek etkinsizliklerin belirlenerek çözüm bulunması bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

Bu çerçevede bu çalışmanın ilk bölümünde, hibrit uzlaşma, masumiyet karinesi ve iyi idare hakkı kavramlarının tanımlarına değinilerek bunların rekabet hukuku bağlamında yeri ve önemine ilişkin değerlendirmelere yer verilecektir. İkinci bölümde hibrit uzlaşma usulünün uygulandığı Komisyon kararları ve bu kararlara ilişkin Genel Mahkeme ile ABAD'a yapılan başvurular neticesinde ortaya konulan değerlendirmelere yer verilecektir. Üçüncü ve son bölümde Komisyon'un hibrit uzlaşma tecrübeleri ışığında, Türk rekabet hukukundaki uzlaşma müessesesindeki sorunlar tespit edilmeye çalışılacak ve belirlenen sorunlara ilişkin değerlendirmeler yapılacaktır.

BÖLÜM 1

UZLAŞMA VE HİBRİT UZLAŞMA KAVRAMLARINA GENEL BAKIŞ

Genel olarak uzlaşma, karşıt taraflar arasındaki anlaşmazlıkların ortadan kaldırılması için karşılıklı ödümler verilerek çözülmesidir. Rekabet hukuku kapsamında uzlaşma, rekabet otoritesinin bir soruşturmayı belirli bir usulle teşebbüse bazı menfaatler sağlayarak çözüme kavuşturduğu bir tür müzakere usulüdür (Lachnit 2013, 5). Uzlaşma, aynı zamanda teşebbüslerin rekabet otoritesiyle işbirliğini sağlayabildiği için bir araç olarak da nitelendirilmektedir (Jerez 2014, 150). Rekabet hukukunda uzlaşma, olağan soruşturma usulü yerine getirilmiş bir usul olmayıp (Dekeyser ve Roques 2010, 826) rekabet otoritesinin soruşturmalarda karar alma sürecini hızlandırma amaçlı bir usul olarak değerlendirilmektedir².

Uzlaşma usulünün soruşturma usulünden farkı, teşebbüslerin haklarındaki iddialara, aleyhte olan belgelere erişimlerinin ardından ihlale taraf oldukları ve ihlalden kaynaklanan sorumluluklarını kabul etmeleridir (Laina ve Lauren 2013, 302).

Bu bölümde diğer bölümlere temel oluşturulması amacıyla, AB ve Türk rekabet hukuku mevzuatındaki uzlaşma usulünün, ortaya çıkış süreci ile çok taraflı soruşturmalarda özel bir durum olan “hibrit uzlaşma” kavramı hakkında bilgi verilecektir. Ardından hibrit uzlaşmayla birlikte anılan masumiyet karinesi ve iyi idare hakkı kavramlarına ilişkin literatürdeki yaklaşımlardan bahsedilecektir.

1.1. AB VE TÜRK REKABET HUKUKUNDA UZLAŞMA SERÜVENİ

Kartel soruşturmalarındaki çok taraflılığın, katlanılan iş yükünü artırarak maliyetleri yükseltmesi, Komisyon’u usuli etkinlik arayışına itmiştir (Bael ve Bellis 2010, 1171). 2004-2010 yıllarındaki Komisyon’un rekabetten sorumlu üyesi Neelie Kroes, kartel soruşturmalarındaki iş yükünü azaltmak için uzlaşma

---

² https://competition-policy.ec.europa.eu/antitrust-and-cartels/procedures/settlement_en, Erişim Tarihi: 09.03.2024.

usulünü 2005 yılında gündeme getirmiştir³. Bu uygulamayla hem rekabet otoritesi hem de ihlal tarafı, soruşturma süreçlerinin tamamlanmasını beklemeden, ihlalin hukuki boyutu ve uygulanabilecek en yüksek ceza oranı hususlarında mutabakat sağlayabilmektedir. (Barnes 2015, 128).

Uzlaşma müessesesi, yoğun kaynak ve zaman tüketen süreçlere alternatif sağlayarak, mevzuata uyumun ve uygulamada etkinliğin artırılmasındaki katkısıyla (Hinds 2014, 292) rekabet otoriteleri için cazip bir uygulama olmaktadır. Uzlaşma prosedürüyle, olağan soruşturma sürecindeki dosyaya giriş, soruşturma raporunun hazırlanması, sözlü savunma gibi adımları ortadan kalkması ya da azalmasıyla sarf edilecek kaynakların başka alanlarda kullanılabilmesi mümkün olabilmektedir (Olsen ve Jephcott 2010, 76).

Bu kapsamda AB Uzlaşma Paketi 26.10.2007'de Komisyon tarafından kamuoyu görüşüne açılmıştır. Komisyon Uzlaşma Tüzüğü, kartel soruşturmalarına ilişkin yasal düzenlemelerde⁴ değişiklik yaparak yürürlüğe girmiştir. Komisyon Bildirisi ile kartel soruşturmalarında uzlaşma usulünün uygulanacağına ilişkin duyuru yapılmıştır⁵. Komisyon uzlaşma usulüyle, kartel soruşturmalarını hızlı ve etkin bir şekilde ele alarak (Huschelrath ve Laitenberger 2017, 459) ağırlıklı olarak usuli faydalar sağlamaktadır (Dunne 2015, 38).

Komisyon Uzlaşma Tüzüğü'ne göre, soruşturma kapsamındaki ihlalden doğan sorumluluğunu kabul ederek savunma hakkından feragat eden taraflar, verilecek nihai para cezası üzerinden %10 indirim almaktadır. Bununla birlikte kartel soruşturmaları için uzlaşma usulünün uygulanmasının duyurulmasından itibaren çeşitli tartışmalar ortaya çıkmıştır (Dekeyser ve Roques 2010, 820).

Türkiye'de ise uzlaşma müessesesi 4054 sayılı Kanun'un 43. maddesine 7246 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikle eklenen beşinci ila dokuzuncu fıkralar ve anılan dokuzuncu fıkraya dayanılarak hazırlanan Uzlaşma Yönetmeliği'yle düzenlemiştir. Yasal düzenlemelere göre şekillenen fiili durumda 4054 sayılı Kanun kapsamındaki ağır ve açık ihlallerin konu olduğu soruşturmalarda uzlaşma

---

³ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/document/print/en/speech05205/SPEECH_05_205_EN.pdf, Erişim Tarihi: 09.03.2024.

⁴ 773/2004 sayılı Komisyon Tüzüğü ile 2015/1348 sayılı Komisyon Tüzüğü'nde değişiklikler yapılmıştır.

⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A52008XC0702%2801%29>, Erişim Tarihi: 20.12.2023.

usulü uygulanabilmektedir. Açık ve ağır olarak değerlendirilen rekabet ihlalleri; Taahhüt Tebliği'nin 4. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde

Açık ve ağır ihlaller: Bir mal veya hizmet piyasasındaki rekabet doğrudan ya da dolaylı olarak engelleme, bozma ya da kısıtlama amacını taşıyan veya bu etkiyi doğuran yahut doğurabilecek netlikte olan;

1) Rakip teşebbüsler arasında fiyat tespit, müşterilerin, sağlayıcıların, bölgelerin ya da ticaret kanallarının paylaşılması, arz miktarının kısıtlanması veya kotalar konması, halelerde danışıklı hareket, gelecekte uygulanması planlanan fiyat, üretim ya da satış miktarı gibi rekabete duyarlı bilgilerin paylaşılması,

2) Üretim veya dağıtım zincirinin farklı seviyelerinde faaliyet gösteren teşebbüsler arası ilişkide alıcının sabit veya asgari satış fiyatının "belirlenmesi, konularında gerçekleşen anlaşma ve/veya uyumlu eylemler le bu konulara ilişkin teşebbüs birliği karar ve eylemler

olarak belirtilmektedir. Kısaca özetlemek gerekirse ağır ve açık rekabet ihlali olarak değerlendirilmeyen ihlaller ile birleşme ve devralma incelemelerinde uzlaşma usulü uygulanmamaktadır.

1.2. HİBRİT UZLAŞMA

Hibrit uzlaşma, rekabet otoritesinin bir soruşturma yürütürken ortaya çıkan atipik usuli uygulamaya verilen isimdir. Hibrit uzlaşmanın ortaya çıkabilmesi için öncelikle söz konusu rekabet ihlalinin birden fazla tarafının olması ve ilgili taraflardan bazıları hakkında uzlaşma sürecinin, kalan diğer taraflar hakkında ise soruşturma sürecinin yürütülmesi gerekmektedir⁶. Hibrit uzlaşmanın uygulamada çok taraflı, ağır ve açık rekabet ihlallerinin yatay ve dikey anlaşmalar yoluyla gerçekleşebileceği değerlendirilmektedir. Teşebbüsler arasındaki yatay anlaşmalara ise çoğunlukla aynı düzeyde yer alan rakipler arasında fiyat tespiti ile müşteri/bölge paylaşımı anlaşmaları olan karteller konu olmaktadır. Bir rekabet ihlali olarak kartel, Aktif İşbirliği Yönetmeliği'nin 3. maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde

Fiyat tespiti, müşterilerin, sağlayıcıların, bölgelerin ya da ticaret kanallarının paylaşılması, arz miktarının kısıtlanması veya kotalar konması, ihalelerde danışıklı

---

⁶ https://competition-policy.ec.europa.eu/antitrust-and-cartels/procedures/settlement_en, Erişim Tarihi: 20.12.2023.

hareket konularında, rakipler arasında gerçekleşen, rekabeti sınırlayıcı anlaşma ve/veya uyumlu eylemler

şeklinde tanımlanmıştır. Bu bağlamda karteller, hibrit uzlaşmanın ortaya çıkmasının en muhtemel olduğu rekabet ihlali çeşididir. Bu nedenle çalışmanın devam eden kısımlarında başta kartel ihlali olmak üzere çok taraflı soruşturmalara konu ihlaller üzerinden değerlendirmelere yer verilecektir.

Bir soruşturmada hibrit uzlaşma durumunun ortaya çıkması halinde, Dunne (2015, 39) soruşturma usulü ile uzlaşma usulünün birlikte yürütülmesinin, rekabet otoritelerinin kaynak kullanımındaki verimliliğini önemli ölçüde azaltabileceğini ya da tamamen ortadan kaldırdığını varsaymaktadır. Hibrit uzlaşmalarla birlikte, uzlaşmayan tarafın temel usuli haklarının olası ihlalleri hakkında hukuki tartışmalar da ortaya çıkmıştır.

Komisyon'un uzlaşma prosedürünün yürürlüğe girmesinden bu yana, 2024 yılı itibarıyla otuz dört uzlaşma kararından dokuzunun hibrit uzlaşma niteliğinde olduğu görülmektedir. Nitekim uzlaşma prosedürünün uygulanmaya başlanmasından bu yana geçen sürede hibrit uzlaşmaların sayısının artan bir seyir izliyor oluşu, hibrit uzlaşma kavramının bir varsayım olarak kalmadığını göstermesi açısından kayda değerdir⁷.

Komisyon'un hibrit uzlaşma usulünü uyguladığı soruşturmalarda, uzlaşan taraflar hakkında verilen kararların, uzlaşmayan taraflara karşı önyargıyla yaklaşılmasına sebep olduğu iddia edilmiştir. Bu kapsamda uzlaşmayan teşebbüsler, Komisyon kararlarını, masumiyet karinesinin ve iyi idare hakkının⁸ ihlal edilerek alındığı iddiasıyla yargıya taşımıştır. Genel Mahkeme ve ABAD tarafından, Komisyon'un ilgili kararlarında masumiyet karinesi ve iyi idare hakkını ihlaline yönelik değerlendirmelerde bulunulmuştur. Bu kapsamda hibrit uzlaşmanın ortaya çıkardığı hak ihlali iddialarına dair değerlendirmelere yer verilmeden önce devam eden başlıklarda söz konusu kavramlara ilişkin bilgi verilecektir.

---

⁷ <http://ec.europa.eu/competition/cartels/cases/cases.html>, Erişim Tarihi: 21.12.2023.

⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. başlık 1.4. İyi İdare Hakkı.

1.3. MASUMİYET KARİNESİ

Hibrit uzlaşmanın olduğu soruşturmalar kapsamında alınan kararlara karşı uzlaşmayan tarafların açtıkları davalarda Komisyon'un masumiyet karinesini ihlal ettiği dile getirilmiştir. Uzlaşmayan taraflar söz konusu ihlale, yürütülen soruşturma kapsamında uzlaşma kararının kendileri hakkında alınan nihai karardan önce alınmasının neden olduğunu ileri sürmüşlerdir⁹. Rekabet hukukunda masumiyet karinesinin ihlali tartışmaları anlatılmadan önce karine ve masumiyet karinesi kavramlarından bahsedilmesi gerekmektedir.

Hukukta karine, genellikle bilinen bir olgunun başka bir olguyu çıkarsamak için kullanılması olarak tanımlanmaktadır (Karakaş 2013, 732)¹⁰. Ancak karineler, çeşitli mantıksal sıçrama türlerini içerecek şekilde daha geniş bir şekilde tanımlanabilir. Karinede birinci vakıa bilinmekte ve ikinci vakıa bilinmemekteyken varsayımda her iki vakıa bilinmekte olup ilk vakıa için kabul edilen hukukî sonuç ikinci vakıa için de geçerli sayılır (Erdem 2021, 1344).

Karineler fiilî (adî) ve hukukî karine olarak iki başlık altında incelenmektedir. Fiilî karineler hâkimin yaşam deneyimi veya hayatın olağan akışı gibi kurallardan yola çıkarak somut olaya ilişkin bir kanaat edinmesini sağlar (Erdem 2021, 1343). Kanunî karine ise belli bir olaydan belli olmayan bir olay için bu sefer doğrudan kanun tarafından çıkarılan sonuçtur (Taşpınar 1996, 534). Kanunî karineler, kesin (gerçek) kanunî karineler ve kesin olmayan (sözde, adî) kanunî karineler şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Bunlardan kesin kanunî karinelerin aksi iddia ve ispat edilemezken kesin olmayan karinelerin aksi ispat edilerek çürütülebilir. Kesin olmayan kanunî karineler de büyük ölçüde yaşam tecrübesi ve hayatın olağan akışı kurallarından kaynaklanmakta olup fiilî karinelere ayrıldıkları tek nokta pozitif bir hukuk kuralı halinde olmalarıdır. Karinelerin temel mantığında masumlara azami koruma sağlama ve hukukun üstünlüğüne saygıyı artırma değerlerine hizmet etme yatmaktadır (Hamer 2011, 420).

Hukuki karineler arasında yer alan masumiyet karinesi, ilk kez 1789 tarihli Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi'nde yer almıştır. Söz konusu belgenin

---

⁹ Case T-180/15 *Icap v Commission*, Case C-440/19 P *Pometon v Commission*, Case T-799/17 *Scania v Commission*, ve Case T-105/17 *HSBC v Commission*.

¹⁰ Ayrıca bkz. <https://bozbel.files.wordpress.com/2013/01/tc3berk-hukuk-lc3bcgatc4b1.pdf>, s.192, Erişim Tarihi: 27.12.2023.

9. maddesinde suçluluğu kanıtlanana kadar her insanın masum sayıldığı ifade edilmiştir¹¹. Masumiyet karinesi 1948 tarihli İHEB'in 11. maddesinin ikinci fıkrasında¹² da yer almaktadır.

Çok taraflı uluslararası bir antlaşma olan MSHS'nin¹³ 14. maddesinin ikinci fıkrasında, "Bir suçla itham edilen herkes, yasalara göre suçlu olduğu kesinleşene kadar masum kabul edilme hakkına sahiptir¹⁴." şeklindedir. 1950 tarihli AİHS'in 6. maddesinin ikinci fıkrasında¹⁵ ise bir suç ile itham edilen herkesin, suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar masum sayılacağı belirtilmiştir. AIHM tarafından, masumiyet karinesi 06.12.1988 tarihli bir kararda¹⁶

Masumiyet karinesi, diğer bazı gerekliliklerin yanında, bir mahkemenin üyelerinin, sanığın kendisine isnat edilen suçu işlemiş olduğu önyargısıyla hareket etmemelerini güvence altına alan bir ilkedir. Kanıt yükü iddia makamının üzerindedir ve herhangi bir şüphe halinden sanık yararlanır. Ayrıca, sanığı savunmasını hazırlayabilmesi ve sunabilmesi için kendisine karşı yürütülen davadan haberdar etme ve suçluluğunu kanıtlamak için yeterli derecede kanıt gösterme görevi de, yine iddia makamına düşmektedir.

şeklinde açıklanmıştır.

Literatürde masumiyet karinesinin genel hatlarıyla çeşitli tanımlamaları bulunmakla birlikte kesin ve her olay için geçerli bir işlevsel tanımlanmamaktadır (Laudan 2006, 92). Masumiyet karinesi hukuk sistemlerinde bazı nüanslarla yer almaktadır. Anglo-Sakson hukuk sisteminde, masumiyet karinesinin, suçluluğun makul şüphenin ötesinde kesin ve açık delillerle ispatlanmasına hizmet ettiği açıkça belirtilmektedir (Çayan 2021, 212). Kıta Avrupası hukuk sisteminde ise masumiyet karinesi itham edilen kişinin, devlete

---

¹¹ <https://www.conseil-constitutionnel.fr/le-bloc-de-constitutionnalite/declaration-des-droits-de-l-homme-et-du-citoyen-de-1789>, Erişim Tarihi: 27.12.2023.

¹² 27.05.1949 tarihli 7217 sayılı Resmi Gazete.

¹³ 16.12.1966'da BM Genel Kurulu tarafından kabul edilen ve 23.03.1976 itibarıyla yürürlüğe giren çok taraflı bir uluslararası bir antlaşma olan MSHS'nin taraf devletlerin bireylerin yaşama hakkı, din özgürlüğü, ifade özgürlüğü, toplantı özgürlüğü, seçim hakları ve adil yargılanma hakları dahil, sivil ve siyasal haklarına diğer bir ifadeyle temel hak ve hürriyetlerine saygı göstermelerini taahhüt etmektedir. Sözleşmenin denetim organı BM İnsan Hakları Komitesidir.

¹⁴ 23.07.2003 tarihli ve 25175 sayılı Resmi Gazete.

¹⁵ <https://www.yargitay.gov.tr/documents/AIHM.pdf>, Erişim Tarihi: 23.12.2023.

¹⁶ *Case of Barberá, Messegué ve Jabardo/Spain*, Başvuru no: 10590/83, para. 77.

ve topluma karşı korunmasını sağlayan, kişinin suçlu olduğu varsayımıyla hareket edilmesini yasaklayan bir ilke olarak kabul edilmiştir (Çayan 2020, 52).

Sanığa tanınan bir hak olan masumiyet karanesi gerek uluslararası gerekse ulusal düzenlemelerde benzer şekilde düzenlenmiştir (Memiş 2003, 4). Masumiyet karanesi uyarınca bir kimsenin suçlu olarak nitelendirilebilmesi ve hakkında yaptırım uygulanabilmesi için mahkeme tarafından verilen mahkûmiyet kararının kesinleşmesi gerekmektedir (Yenidünya 2004, 20). Masumiyet karanesi sadece yargı organlarını değil, kamu gücünü kullanan diğer kamu görevlilerinin/makamlarının ceza yargılaması niteliğinde olmayan tüm kovuşturmalarda (hukuki, idari, disiplin gibi) gözetmesi gereken bir ilkedir (Yıldırım 2017, 495). Başka bir ifadeyle masumiyet karanesi, devlet makamlarının keyfi muamelelerine karşı bireylere ve tüzel kişilere koruma gücü sağlamaktadır (Mickonytė 2019, 24).

Masumiyet karanesi, AB'nin kurum ve kuruluşlarının tabi olduğu Bildirge'nin 48. maddesinin birinci fıkrasında yer almakta olup AB rekabet hukukunda uygulanan genel bir ilkedir. Bu doğrultuda AB'de rekabet hukuku kapsamındaki Komisyon uygulamalarında ve Komisyon kararlarına ilişkin yargılamalarda esas alınan 1/2003 sayılı Konsey Tüzüğü'nün 2. maddesine göre, ABİDA'nın 101. maddesinin birinci fıkrasının ve 102. maddesinin ihlal edildiğini kanıtlama yükümlülüğünün ihlal iddiasında bulunan tarafta olması (Ritter 2018, 193) masumiyet karanesine uygun bir düzenlemedir.

ABAD içtihadına göre, masumiyet karanesi, teşebbüslere uygulanan rekabet ihlallerine yönelik yaptırımlar için geçerlidir¹⁷. Buradan hareketle, Komisyon'un uzlaşma ve olağan soruşturma uygulamalarında tüm süreci masumiyet karanesine göre işletmesi beklenmektedir. Buna paralel olarak Genel Mahkeme *Icap* kararında, masumiyet karanesinin, suçlanan her kişinin, suçluluğu yasalara göre sabit oluncaya kadar masum olduğunun varsayılması anlamına geldiğini belirtmiştir. Aynı kararda Genel Mahkeme bu karineyle birlikte suçluluğunun tespit edilebilmesi için de tarafın bütün savunma haklarına ilişkin hukuki güvencelerden yararlanmış olması gerektiğini ifade etmiştir¹⁸.

---

¹⁷ Case C-89/11 *P E.ON Energie v Commission*, para. 72-73.

¹⁸ Case T-180/15 *Icap and Others v Commission*, para. 257.

AB hukuku kapsamında Bildirge'nin 48. maddesi, masumiyet karinesi konusunda düzenlenmiş tek yasal metin olmayıp 04.10.1950 tarihli AİHS'in 6. maddesinin ikinci ve üçüncü fıkraları da aynı konuya ilişkin olarak düzenlenmiştir. Bu noktada AİHS'in Komisyon için bağlayıcı bir metin olmadığı belirtilmelidir¹⁹. Bununla beraber AİHS, Bildirge için temel alınan önemli bir belge olup Bildirge'nin 47. ve 48. maddeleri AİHS'in 6. maddesine benzemektedir. Ayrıca Komisyon'un rekabet hukuku uygulamaları, Bildirge'nin yürürlüğe girdiği 2009 yılından önceye dayandığından rekabet hukuku kapsamında yapılan başvurularda taraflar, AİHS'in 6. maddesine atıfta bulunarak iddialarını temellendirmiştir. Tarihsel süreçte ABAD, Komisyon kararlarının yargısal denetiminde öncelikle Komisyon'un AİHS'in 6. maddesine ilişkin yetkileri olmadığından hareketle AİHS maddelerinin rekabet hukuku alanında uygulanamayacağı görüşünü içeren kararlar²⁰ almış olsa da AİHS maddelerindeki hususlar zaman içinde rekabet hukuku içtihadında yer almıştır²¹.

Adli ceza davaları için geçerli olan AİHS'in 6. maddesi uyarınca, masumiyet karinesinin Komisyon nezdindeki rekabet hukuku ile ilgisi, 1999 yılında ABAD tarafından *Hüls AG v. Commission* kararında açık ve koşulsuz olarak kabul edilmesiyle başlamıştır²². ABAD, aynı yıl aldığı *Montecatini SpA v Commission*²³ kararında ise teşebbüsün sunduğu AİHS'in 6. maddesine dayanılarak yapılan masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddiasını değerlendirirken, ihlallerin niteliği

---

¹⁹ 2009 tarihli Lizbon Antlaşması, AB'nin AİHS'ye taraf olacağına dair yasal bir taahhüt içeriyordu. Avrupa Konseyi'ne üye 47 ülke ile AB adına müzakere eden Komisyon arasında 2010-2013 yılları arasında kapsamlı müzakereler yürütülmüştür. Ancak Aralık 2014'te ABAD, ortaya çıkan anlaşmanın AB hukuku ile uyumlu olmadığı sonucuna varmıştır. Ekim 2019'da Komisyon, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne AB'nin AİHS'ye katılım müzakerelerine yeniden başlamaya hazır olduğunu bildirmiştir. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi 2020 yılı başlarında ilgili müzakere yetkisine karar vererek müzakereler yeniden başlamıştır. Süreç devam etmektedir. <https://www.coe.int/en/web/portal/eu-accession-echr-questions-and-answers>, Erişim Tarihi: 19.02.2024.

²⁰ Case C-209/78 *Heintz van Landewyck v Commission*, para. 79-81. Case C-194/99 P *Thyssen Stahl AG v Commission*, para. 200.

²¹ Case C-235/92 P *Montecatini SpA v Commission*, para. 175, Case C-199/92 P *Hüls AG v. Commission*.

²² Case C-199/92 P *Hüls AG v. Commission*, para. 150. Bu karardan önce, AİHS'nin 6(2). maddesindeki masumiyet karinesinin AB rekabet hukuku davalarına uygulanabilirliği tartışılmıştır. Bkz. Hüls davasında Başsavcı Cosmas'ın 15.07.1997 tarihli görüşü, para. 93.

²³ Case C-235/92 P *Montecatini SpA v Commission*.

ve cezaların ağırlığı dikkate alındığında, rekabet hukukunda da masumiyet karinesine uyulması gerektiği sonucuna ulaşmıştır (Davlekakamova 2022, 11). Genel Mahkeme de rekabet hukuku kapsamındaki soruşturmaların sonunda idari para cezası şeklinde bir yaptırım uygulanması sebebiyle AİHS'in 6. maddesine göre soruşturma tarafı teşebbüsler için masumiyet karinesinin geçerli olduğunu belirtmektedir²⁴. Buna göre, ihlal şüphesi altındaki teşebbüsler, aksi kanıtlanıncaya kadar, rekabet hukuku bağlamında masumdur.

Komisyon'un yakın tarihli hibrit uzlaşma kapsamında aldığı kararlarına²⁵ ilişkin açılan davalarda, Genel Mahkeme²⁶ ve ABAD²⁷ uzlaşma kararlarında uzlaşmayan tarafa yapılan atıfların rekabet ihlalindeki sorumluluğuna yönelik açık bir beyan veya değerlendirme içerip içermediğini incelemiştir. Bu açık beyan şartı doğrudan AİHM içtihadında yer alan 07.07.2014 tarihli *Karaman/Germany* kararından alınmıştır. AİHM, *Karaman/Germany* kararında²⁸ hibrit uzlaşmalar sonucu ortaya çıkan iki farklı süreçte kararlar alınmasını değerlendirmiştir. Söz konusu davada bütün tarafların aynı anda yargılanması mümkün olmamıştır. Bununla beraber mevcut davada henüz yargılanmamış ve suçlu bulunmamış bir şüpheliye yönelik de çeşitli iddiaların dile getirilmesinin masumiyet karinesinin ihlali olup olmadığı sorgulanmıştır²⁹. Bu konuya ilişkin olarak *Karaman/Germany* kararında AİHM değerlendirmesinde öncelikle,

“bir suçla itham edilen bir kişi hakkında verilen bir yargı kararının veya bir kamu görevlisi tarafından yapılan bir açıklamanın, söz konusu kişinin yasalara göre suçlu olduğu kanıtlanmadan önce suçlu olduğuna dair bir kanaati yansıtmaları halinde masumiyet karinesinin ihlal edilmiş olacağı”

ifadesine³⁰ yer vermiştir. Ancak kararın devamında AİHM, bu gibi durumlarda yargılanmakta olan kişilerin suçluluğunu değerlendirmek için, mahkemede suçluluğu konusunda kesin bir kanaatin oluşmadığı üçüncü bir kişiyle ilgili atıflarda bulunmanın gerekli olabileceğine ve söz konusu atıfların gerekenden

---

²⁴ Case T-36/05 *Coats Holdings v Commission*, para. 70.

²⁵ Case COMP/39824 *Trucks*, Case COMP/39792 *Steel Abrasives*.

²⁶ Case T-799/17 *Scania v Commission*.

²⁷ Case C-440/19 P *Pometon v Commission*.

²⁸ *Case of Karaman v Germany*, Başvuru no. 17103/10.

²⁹ A.g.k., para. 14, 29.

³⁰ A.g.k., para. 63.

fazlası olmaması koşuluyla taraf hakkında bir değerlendirme içermeden yapılabileceğine hükmetmiştir. Bu doğrultuda *Karaman/Germany* davasında yürütülen sürece benzeyen hibrit uzlaşmalarda tüm tarafların birlikte değerlendirilemediği uzlaşmayan taraflara yapılan atıfların uzlaşan tarafların rekabet ihlalindeki sorumluluğunu belirlemek için zorunlu olabilecektir. Ancak bu minvalde, ihlaldeki sorumluluğu konusunda nihai karar verilmemiş olan taraf hakkında yapılacak atıfların zorunlu olandan daha fazla olmaması gerektiği koşulu göz ardı edilmemelidir.

1.4. İYİ İDARE HAKKI

Hibrit uzlaşmaların olduğu soruşturmalarda uzlaşmayan taraflar, Komisyon tarafından iyi idare haklarının (*right to good governance*³¹) ihlal edildiği gerekçesiyle Komisyon kararlarına karşı Genel Mahkeme’de ve ABAD’da dava açmaktadır³². Bu noktada rekabet hukuku kapsamında ihlal edildiği öne sürülen iyi idare hakkının ayrıntılı olarak açıklanması gerekmektedir. Bu doğrultuda önce iyi idare hakkının ortaya çıkışından başlanılarak hangi metinlerde nasıl düzenlendiğine ve akabinde rekabet hukukuyla ilişkisine yer verilecektir.

İdare, görevi gereği kamunun ayrıcalıklı gücünü kullanmaktadır. Ayrıcalıklı kamu gücüyle faaliyetlerini yürüten idare, aldığı kararların ya da yaptığı idari işlemlerin bireylerin hak ve özgürlüklerini bir noktada ihlal etmesi kaçınılmazdır (Özkan 2016, 245). Bu ayrıcalıklı gücün kullanımında bireylerin hak ihlallerini en aza indirmek için kanun koyucu idareye her ne kadar yasal yükümlülükler getirmiş olsa da bireylerin haklarının korunması ihtiyacını tamamıyla karşılayamamıştır. Bireylerin idareyle olan ilişkilerinde hak ve menfaat ihlallerinin yaşanmasından doğan bireyin idare karşısındaki güçsüzlüğü, bireylere idare karşısında yeni hakların tanınmasını, mevcut hakların kapsam bakımından genişlemesini beraberinde getirmiştir (Zeyrek 2020, 297). Bu doğrultuda bireylerin haklarının ihlal edilmesini önlemek için iyi idare hakkı ortaya çıkmıştır.

---

³¹ Söz konusu kavram ABAD ve Genel Mahkeme’nin bazı kararlarında ve literatürdeki bazı kaynaklarda *Right to good administration* ve *Principle of sound administration* şeklinde de ifade edilmektedir.

³² Bkz. Case T-180/15 *Icap and Others v Commission*; Case C-440/19 P *Pometon v Commission*; Case T-799/17 *Scania and Others v Commission*; ve Case T-105/17 *HSBC Holdings and Others v Commission*.

İyi idare hakkının tanımını yapabilmek için bu hakkın ana konusunu oluşturan idare kavramının açıklanması gerekmektedir. Türk Dil Kurumuna göre idare, yönetme, çekip çevirme, güdüm, yönetim anlamlarının yanında ülke işlerinin yürütülmesi, kamuya ilişkin hizmetlerin bütünü anlamına sahip olup literatürde idare ile yönetim kelimeleri birbirinin yerine sıklıkla kullanılabilir. İyi idare, devlet organlarına verilen yetkilerin etkin, dürüst, adil, şeffaf ve hesap verebilir bir şekilde kullanılmasıdır (Sinha 2006, 540). İyi idare, bireyin insan onuruna yakışır bir muameleye tâbi tutulduğu, makul ve haklı her türlü beklentisinin gerçekleştiği bir ortam içerisinde güven duyduğu şeffaf bir yönetim (Akyılmaz 2003, 6) olarak tanımlanmaktadır. Nitekim OECD'ye göre de (2001, 13) iyi yönetim, çeşitli idari kademelerdeki kamu hizmetlerini, kamu idaresinin politikalarla şekillenen işlem ve eylemlerin etkinliğini artırması ve çatışan eylemlerini en aza indirmesi için idare faaliyetlerini koordine etmektir. Bu kavram esasında, idare tarafından gerçekleştirilen faaliyetlerin icrasına ilişkin usul ve esaslarla, bireyin idare karşısında korunması ve idarenin örgütlenmesine ilişkin mekanizmalarla ilgilidir (Zeyrek 2020, 297).

İyi idare hakkı Abdioğlu'na göre (2007, 82-83) kamu gücünün bireyin sahip olduğu hak ve özgürlükleri ihlal etmeden, adil, açık ve nesnel bir şekilde kullanılmasıdır. İyi idare hakkı, bireylerin idarenin tarafsız ve adil bir şekilde ve makul bir sürede idari işlem tesis etmesini talep edebilmesi, hakkında idari yaptırım kararı alınmadan önce dinlenilmesi, bilgi edinmesi, işlemin gerekçesinin işlem metninde gösterilmesi gibi hak ve özgürlükleri içermektedir (Özkan 2016, 233). İdarenin işlem ve eylemlerinin muhatapları için verimliliği, etkinliği ve tutumluluğu gözetme sorumluluğuna sahip olması iyi idare hakkının sonucudur (Çetin 2021, 114).

İyi idare hakkını oluşturan ilkelerinin açıklandığı çeşitli uluslararası, ulusal ve akademik kaynak bulunmaktadır (Kaplan 2022, 625). Bu konuya ilişkin Komisyon'un Avrupa İdaresi hakkındaki Beyaz Kitabı, yayımlanmıştır³³. Bu belgede iyi idarenin beş ilkesi; açıklık, katılımcılık, hesap verebilirlik, etkililik ve tutarlılık şeklinde belirlenmektedir.

BM Asya ve Pasifik Ekonomik ve Sosyal Konseyi'ne göre ise iyi idarenin ilkeleri katılımcılık, uzlaşmaya dayalılık, hesap verebilirlik, şeffaflık, duyarlılık,

---

³³ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/DOC_01_10, Erişim Tarihi: 29.12.2023.

etkinlik ve verimlilik, adalet, kapsayıcılık ve hukukun üstünlüğü olarak ifade edilmektedir³⁴. OECD ve AB'nin müşterek girişimi olan SIGMA'nın idari usulün değerlendirilmesi ve idari uygulamanın geliştirilmesine yönelik önerilerini içeren Kamu Yönetimi İlkeleri adlı raporunda iyi idare hakkının idari yargı denetimi ve kamusal sorumluluk yoluyla desteklenmesi gerektiği belirtilmektedir. Bu noktada kamusal sorumluluk kavramının açıklanması yerinde olacaktır. Öncelikle sorumluluk, genel olarak bireyin eylemlerini, kendisinden beklenen kimi yükümlülükler göre yapması ve kendisi ve başkalarına, bu eylemlerden dolayı hesap verebilmesi olarak tanımlanmaktadır (Özdemir 2008, 182). Kamusal sorumluluk kavramı ise, kamuya ait kurum ve kuruluşların görevlerini yerine getirirken hizmet sundukları kişilerin ortak faydasını gözeterek işlem ve eylemlerde bulunma zorunluluğu olarak tanımlanabilmektedir. Bu doğrultuda kamu kurum ve kuruluşları, işlem ve eylemlerinden kamuya karşı sorumlu tutulabilmektedir. Bununla birlikte kamu görevlileri için literatürde; ahlaki, mesleki, mali, yasal ve kamusal sorumluluk alanları şeklinde bir sınıflandırma da (Petter 2005, 197) bulunmaktadır.

SIGMA'nın Kamu Yönetimi İlkeleri adlı raporunda iyi idare hakkını anlattığı dokuz öncülde özetle;

- İdarenin takdir yetkisinin hukuka uygun kullanması, hukuki kesinlik, eşitlik, tarafsızlık ve orantılılık dahil olmak üzere kanunilik ilkelerine uyulması,
  - İdari usuller uygulanırken muhatap tarafların temel haklarının yanında diğer savunma haklarını kullanabilmeleri için gerekli bilgilendirme ve imkanın sağlanması,
  - Dahili idari itiraz mekanizmaları, etkili hukuki yollara hızlı ve kolay erişimin sağlanması,
  - İtiraz süreçlerinin işleyişinde ilgili idarenin karar alırken adli süreçleri izlerken idarenin verimliliği, etkinliği ve hukuka uygunluğuyla ilgili itirazları ele alması,
  - Yargı yollarının taraflara açık olması ve idarenin olası bir tazminat ödemesi durumunda bu durumdan ders çıkarması
- gerektiği ifade edilmiştir (OECD 2023, 28).

---

³⁴ What is Good Governance? (unescap.org), Erişim Tarihi: 02.01.2024.

AB vatandaşlarının temel haklarıyla AB'nin vatandaşlarına karşı sorumluluklarını düzenleyen ve ayrıca iyi idare hakkının açıkça düzenlendiği ilk uluslararası metin ise Bildirge'dir (Odyakmaz ve Güzel 2017, 18). Hâlihazırda uygulanmakta olan Bildirge'nin 41. maddesinde yer alan iyi idare hakkı 14.12.2007 tarihinde yürürlüğe girmiştir³⁵. Bildirge'nin 41. maddesi aşağıdaki şekildedir;

“1. Her kişi, işlerinin Birliğin kurumları, organları, ofisleri ve ajansları tarafından tarafsız, adil ve makul bir süre içinde ele alınmasını isteme hakkına sahiptir.

2. Bu hak şunları içerir:

(a) her kişinin, kendisini olumsuz yönde etkileyecek herhangi bir bireysel tedbir alınmadan önce dinlenme hakkı;

(b) gizlilik ve mesleki ve ticari gizliliğin meşru menfaatlerine saygı gösterilerek, herkesin kendi dosyasına erişim hakkı;

(c) idarenin kararları için gerekçe gösterme yükümlülüğü.

3. Her kişi, Üye Devletlerin yasalarında ortak olan genel ilkelere uygun olarak, Birliğin, kurumlarının veya görevlilerinin görevlerini yerine getirirken neden oldukları her türlü zararı tazmin etmesini isteme hakkına sahiptir.

4. Her kişi, Birlik kurumlarına Antlaşmalarda yer alan dillerden birinde yazabilir ve aynı dilde cevap almak zorundadır.”

Yukarıda yer verildiği üzere Bildirge'nin 41. maddesinin birinci fıkrası uyarınca kişiler, işlerinin AB'nin organları, kurum ve kuruluşları tarafından tarafsız, adil ve makul bir süre içinde ele alınmasını isteme hakkına sahiptir. Tarafsız, adil ve zamanında muamele, idari usulün bireyler ve idare arasındaki ilişkileri etkileyen ve bireylerin idareye olan güvenini artıran önemli özelliklerdendir (Milecka 2011, 49).

İyi idare hakkı, kamu hizmetlerinden yararlananlar için tanınmış bir yasal hak olarak sınırlarını belirlenmesiyle Avrupa içtihat hukuku³⁶ ve hatta üye ülke içtihat

---

³⁵ <https://fra.europa.eu/en/eu-charter/article/41-right-good-administration?page=5#international-law>, Erişim Tarihi: 29.12.2023.

³⁶ Case T-54/99 *max.mobil v. Commission*, Case T-321/01, *Internationaler Hilfsfonds v. Commission*.

hukuku³⁷ tarafından alınan kararlarda yer almaktadır. Bununla birlikte ABAD'ın *Ziegler v Commission* kararında Komisyon'un Bildirge'nin 41. maddesini, bütün soruşturma süreçlerinde uygulaması gerektiği belirtilmiştir³⁸. İyi idare hakkının sağladığı güvencenin diğer bir yönü ise, her bir yetkili AB kurumu her bir işlemini tüm boyutlarıyla tarafsız bir şekilde ele alma ve işlemin tüm belgelerini inceleme zorunluluğunun bulunmasıdır³⁹.

AB'nin kurum ve kuruluşlarının temel hak ihlalleri için yargı mercileri olan AİHM, ABAD ve Genel Mahkeme ile uluslararası oluşumlar olan BM ve OECD'nin de ele aldığı bir kavram olan iyi idare hakkının, önemli bir bileşeni olarak tarafsızlık kavramı sayılabilecektir. İdarenin kurum ve kuruluşlarının tarafsız olması gerekliliğinin öznel tarafsızlık ve nesnel tarafsızlık olmak üzere iki yönü olduğu anlaşılmaktadır. Öznel tarafsızlık, ilgili kurumun konudan sorumlu hiçbir üyesinin önyargı veya kişisel önyargı göstermemesini gerektirmektedir. Objektif tarafsızlık ise ilgili kurumun tarafsızlığına ilişkin her türlü meşru şüpheyi ortadan kaldırmak için yeterli güvence sunmasına ilişkindir⁴⁰. Hibrit uzlaşmanın olduğu soruşturmalarda uzlaşmayan ve ilgili Komisyon kararına karşı dava açan teşebbüslerin gerekçelerinden biri tarafsızlık yokluğudur. Komisyon'un soruşturma nihai kararlarında uzlaşmayan teşebbüsler hakkında karar verirken tarafsız olmadığı yönünde ortaya atılan iddiaların, objektif tarafsızlık ilkesiyle ilgili olduğu görülmektedir⁴¹.

Komisyon objektif tarafsızlık ilkesi gereğince, uzlaşma kararına ilişkin her türlü meşru şüpheyi ortadan kaldırmaya yetecek garantiler sunmaktadır. Genel Mahkeme tarafından idari işlemlerde iyi idare hakkına ilişkin AB mevzuatınca sağlanan güvencelerin, yetkili kurumun ilgili olayı tüm yönleriyle dikkatli ve tarafsız bir şekilde incelemesini de içerdiğini vurgulamıştır. Bu noktada Genel Mahkeme tarafsızlık ilkesinin ihlalinin yalnızca uzlaşma kararı kabul edildiğinde masumiyet karinesinin ihlalinin potansiyel bir sonucu olarak değerlendirmemektedir. Genel Mahkeme tarafsızlık ilkesinin hem uzlaşma süreci

---

³⁷ *Customs and Excise Commissioners v. Pegasus Birds Ltd.*, 29.03.2004 (R.J., No. 1849) (41. maddeye atıfta bulunan ilk İspanyol yargı kararı).

³⁸ Case C-439/11 P *Ziegler v Commission*, para. 154.

³⁹ Case T-799/17 *Scania v Commission*, para. 146.

⁴⁰ Case C-439/11 P *Ziegler v Commission*, para. 155.

⁴¹ Bkz. Case T-180/15 *Icap v Commission*, Case T-105/17 *HSBC v Commission*.

hem de olağan soruşturma süreci yürütülürken gözetilmesi gerektiğine dikkat çekmiştir⁴².

Özetle Komisyon hibrit uzlaşma yürüttüğü soruşturmalar kapsamında hem uzlaşma prosedüründe hem de olağan soruşturma prosedüründe iyi idare hakkının gerekliliklerini sağlamakla mükelleftir. Birbirini etkileme olasılığı bulunan süreçlerden özellikle soruşturma sürecinin yürütülmesi aşamasında uzlaşma sürecinden başlayarak gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir. Ancak bu durumun varlığının uzlaşma sürecinin sağlıklı yürütülmesine engel olmaması da gözetilmelidir. Bununla birlikte Genel Mahkeme bir başka kararında, alternatif olarak ve her halükarda, bir teşebbüsün savunma haklarının ihlalinin, itiraz edilen kararın iptaline yol açabilmesi için, bu ihlalin olmaması halinde, başvuranların idari prosedürü farklı bir sonuca ulaştırma ihtimalinin -az da olsa- bulunması gerektiğini ifade etmiştir⁴³. Bu noktada Komisyon'un süreçleri esaslı bir hak ihlaline yol açmadan yürüttüğü takdirde aldığı kararların hukuka uygun olarak değerlendirileceği kanaatine ulaşılabilmektedir.

Yukarıda en genel anlamıyla çok taraflı soruşturmalarda hem uzlaşan hem de uzlaşmayan tarafların bulunması sonucunda ortaya çıkan hibrit uzlaşma kavramı ile bu kavrama bağlı olarak ihlal edildiği iddialarıyla masumiyet karinesinin ve iyi idare hakkının AB rekabet hukukunda nasıl ele alındığı bir sonraki bölümde kararlar üzerinden ayrıntılarıyla incelenecektir. Akabinde Türk rekabet hukukunda AB içtihadı ışığında hibrit uzlaşma kavramı ele alınacaktır. Ancak Türk rekabet hukukunda hibrit uzlaşma bağlamında alınan kararlar mevcut olmakla birlikte henüz gerekçeli karar şeklinde yayımlanmadığından detay vermek bu aşamada mümkün olamamıştır. Bu sebeple üçüncü bölümde yalnızca Türk rekabet hukuku mevzuatı bu bölümde yer verilen kavramlar çerçevesinde incelenecektir.

---

⁴² Case T-105/17 *HSBC v Commission*, para. 289.

⁴³ Case T-343/06 *Shell v Commission*, para. 173.

BÖLÜM 2

AB REKABET HUKUKUNDA HİBRİT UZLAŞMA

Komisyon, AB rekabet hukuku kapsamında soruşturmacı, savcı ve karar mercii olarak rekabet ihlallerinin tarafı olduğunu tespit ettiği teşebbüslere para cezası uygulamaktadır (Wils 2004, 202). Bütün bu aşamaların bir kurum bünyesinde toplanması, AB rekabet hukukunda tarafsızlığa ilişkin endişeleri artıran hususlardan biridir (Colomo 2018, 49-50). Mevcut uzlaşma usulünde hibrit uzlaşma uygulamasıyla uzlaşmayan tarafın rekabet hukukunu ihlal ettiğine yönünde bir önyargının oluşup oluşmayacağı tartışılmaktadır (Colomo 2018, 50). Söz konusu kaygının hibrit uzlaşmaların sayısının artış göstermesiyle daha da arttığı söylenebilmektedir.

Hibrit uzlaşmalarda uzlaşmayan tarafların Komisyon'un ihlal ettiği iddialarının temelindeki masumiyet karinesi AB hukukunun genel bir ilkesi olarak Bildirge'nin 48. maddesinin birinci fıkrasıyla, iyi idare hakkıysa Bildirge'nin 41. maddesiyle düzenlenmektedir. Bununla birlikte ABAD her ne kadar bir mahkeme olarak sınıflandırılmamış olsa da Komisyon'un idari uygulamalarında AIHS'deki temel hak ve ilkelere uygun hareket etmesi gerektiğine karar vermiştir⁴⁴. Bu doğrultuda masumiyet karinesi ve iyi idare hakkı kavramları rekabet hukuku kapsamında yürütülen soruşturmalar ve buna bağlı olarak yürütülen usullerde dikkate alınmaktadır.

Bu bölümde öncelikle Komisyon'un uzlaşma sürecinin nasıl yürütüldüğüne yer verilecektir. Akabinde Komisyon'un örnek hibrit uzlaşma kararlarında masumiyet karinesi ve iyi idare hakkının ihlal edildiği gerekçesiyle dava edilen kararları ve bu kararlara yönelik olarak Genel Mahkeme ve ABAD tarafından yapılan değerlendirmeler incelenecektir. Böylelikle Komisyon kararları üzerinden hibrit uzlaşma süreçleri yürütülürken uzlaşan ve uzlaşmayan tarafın temel haklarının nasıl korunduğu ve bu süreçlerin yargı mercileri tarafından nasıl değerlendirildiği ortaya konulacaktır.

---

⁴⁴ Case C-235/92 P *Montecatini SpA v Commission*, para. 175, Case C-199/92 P *Hüls AG v. Commission*.

2.1. AB REKABET HUKUKUNDA UZLAŞMA USULÜ

Komisyon Uzlaşma Tüzüğü ile Komisyon Bildirisi'nin⁴⁵ yayımlanmasıyla uzlaşma, AB rekabet hukukundaki usullerden biri olmuştur. Komisyon Uzlaşma Tüzüğü ile Komisyon Bildirisi incelendiğinde uzlaşma usulünün kartel ihlalleri kapsamında düzenlendiği anlaşılmaktadır^{46,47,48}. Söz konusu uzlaşma usulüne ilişkin düzenlemeler incelendiğinde, Komisyon, bir kartel soruşturmasının uzlaşma usulün için uygun olup olmadığına ilişkin nihai karar verme hakkına sahiptir. Bu hususa ek olarak Komisyon'un - soruşturma sürecinin herhangi bir aşamasında usuli faydaların elde edilemeyeceğine karar vermesi halinde - uzlaşma sürecini soruşturma tarafı olan tüm teşebbüsler ve/veya bazı teşebbüsler bakımından sonlandırabileceği düzenlenmektedir⁴⁹.

1/2003 sayılı Konsey Tüzüğü'nün 11. maddesinin altıncı fıkrasına göre, işlemlerin başlatılmasını takip eden süreçte Komisyon teşebbüsler için herhangi bir konuda süre belirlerse ilgili teşebbüsler bu süreye tabidir. Komisyon'un onayıyla başlayan uzlaşma görüşmelerinde Komisyon tarafından ilgili teşebbüsün ihlal isnadının konusu, kapsamı, ihlal isnadına dayanak oluşturan belgeler ve soruşturmadaki belgelerden tarafla ilgili olanların ticari sırlı versiyonları, olası ceza senaryoları hakkında bilgi verilerek tarafla müzakereler gerçekleştirilmektedir⁵⁰. Uzlaşma görüşmelerinin sonunda uzlaşmak isteyen teşebbüs, Komisyon'a bir uzlaşma metni sunmaktadır. Uzlaşma metninde teşebbüsün, ihlale katılımını ve ihlale ilişkin sorumluluklarını beyan etmesi, olası ceza senaryolarından en ağır olanını kabul etmesi, kendisine yeterince açıklama yapma hakkının tanındığını belirtmesi, dosyaya giriş ve sözlü savunma

⁴⁵ <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:167:0001:0006:En:PDF>, Erişim Tarihi:04.03.2024.

⁴⁶ Komisyon Uzlaşma Tüzüğü ile 773/2004 sayılı Komisyon Tüzüğü'nü tadil eden 2015/1348 sayılı Komisyon Tüzüğü'nde değişiklikler yapılmıştır.

⁴⁷ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_08_1056, Erişim Tarihi: 07.01.2024.

⁴⁸ Komisyon'un uzlaşma usulünü sadece kartel ihlalleri için uygulamayı tercih etmesinin nedeni rekabet ihlalleri arasında kartel soruşturmalarının nispeten daha sık görülmekte olması ve ilgili tarafların ve dillerin çokluğu ve ortaya çıkardıkları yargı yetkisi sorunları nedeniyle genellikle daha ağır bir prosedür gerektirmesinden kaynaklanması olarak belirtilmiştir. Kaynak: 30.06.2008 tarihli Komisyon duyurusu https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_08_458, Erişim Tarihi: 01.03.2024.

⁴⁹ 773/2004 sayılı Tüzük, madde 10a/4.

⁵⁰ 773/2004 sayılı Tüzük, madde 10a/2-1.

haklarından feragat ettiğini beyan etmesi ve soruşturma raporu ile nihai kararın yayımlanacağı dili onayladığını açıkça belirtmesi beklenmektedir⁵¹. Komisyon uzlaşma metninin sunulması için bir süre belirleyebilmektedir⁵². Uzlaşma metni sunan teşebbüsler aksi Komisyon tarafından karar verilmedikçe sundukları metin ile bağlıdır⁵³. Taraf teşebbüsün uzlaşma metni sunmaması veyahut Komisyon'un sunulan metinleri kabul etmemesi durumunda ilgili taraf hakkında süreç olağan soruşturma usullerinin takip edilmesi ile sonuçlandırılmaktadır⁵⁴.

Uzlaşma süreci tamamlandığında teşebbüsler hakkında soruşturma sonunda hesaplanacak ceza üzerinden %10 indirim⁵⁵ yapıp teşebbüsün ödemesi gereken ceza tutarı tespit edilmektedir. Bununla birlikte Komisyon nihai karar aşamasında uzlaşmadan vazgeçme hakkını saklı tutmaktadır⁵⁶. Böyle bir durumun yaşanması halinde Komisyon Bildirisi'nin 29. paragrafına göre, olağan soruşturma prosedürlerinin yerine getirilebilmesi için tarafların bilgilendirilip soruşturma raporu tebliğ edilmektedir. Ek olarak tarafların uzlaşma görüşmeleri esnasında sağladığı bilgiler uzlaşma sürecinin olumsuz sonuçlanması halinde devam eden süreçte taraflardan hiçbirine karşı delil olarak kullanılamamaktadır⁵⁷.

Komisyon'un yürüttüğü soruşturma kapsamında soruşturma taraflarının hepsinin uzlaşma yolunu tercih etmemesi durumunda, uzlaşmayı tercih eden taraflarla yukarıda ayrıntılarıyla yer verilen süreci işletirken aynı zamanda uzlaşmayan taraflarla olağan soruşturma sürecini yürütmek durumunda kalmaktadır. Hibrit uzlaşma olarak tanımlanan bu süreçte Komisyon'un uzlaşmayan tarafın usuli temel haklarını ihlal ettiği iddiası ortaya çıkmaktadır.

2.2. AB REKABET HUKUKUNDA HİBRİT UZLAŞMA KARARLARI

Bu başlık altında önce Komisyon'un hibrit uzlaşma sonucunda aldığı kararlar hakkında kısa bilgiler verilecektir. Akabinde hibrit uzlaşmayla alınan kararlarda masumiyet karinesinin ve iyi idare hakkının ihlal edildiği argümanı ile dava konusu olan Komisyon kararları ve ilgili kararlara ilişkin yargı mercilerinin

---

⁵¹ Komisyon Bildirisi, para. 20.

⁵² 773/2004 sayılı Tüzük, madde 10a/2-2.

⁵³ Komisyon Bildirisi, para. 22.

⁵⁴ A.g.k., para. 19.

⁵⁵ A.g.k., para. 32.

⁵⁶ A.g.k., para. 29.

⁵⁷ A.g.k., para. 29.

değerlendirmeleri her bir soruşturma kapsamında ayrı alt başlıklar altında incelenecektir.

Komisyon'un ilk hibrit uzlaşma örneği, *Animal Feed Phosphates*⁵⁸ soruşturmasında ortaya çıkmıştır. Soruşturma sonunda verilen kararın yargı sürecinde masumiyet karinesi ve iyi idare hakkı tartışması yapılmamıştır. Ancak bu kararın ilk hibrit uzlaşma örneği olması ve ABAD tarafından hibrit uzlaşma usulünün hukuka uygunluğunun tespit edildiği ilk karar olması nedeniyle önem taşımaktadır. Süreç içerisinde soruşturma taraflarından Timab, olası azami para cezası oranını kabul etmeyerek uzlaşma görüşmelerine son vermiş ve soruşturmanın tek tarafı olarak olağan soruşturma prosedürüne devam etmeyi tercih etmiştir⁵⁹. Komisyon tarafından yürütülen olağan soruşturma sürecinin sonunda Timab'a kartele taraf olmasından dolayı idari para cezası verilmesine karar verilmiştir (Lenoir ve Truffier 2016, 24). Timab kendisine verilen cezanın Komisyon'un uzlaşma görüşmelerinde teklif ettiği cezadan daha yüksek olmasının bir hak kaybı olduğu iddiasıyla sırasıyla Genel Mahkeme⁶⁰ ile ABAD'a⁶¹ kararın iptali için başvurmuştur. Genel Mahkeme tarafından olağan soruşturma ve uzlaşma usulleri arasındaki doğal farklılıklar göz önüne alınarak Timab'a uzlaşma kapsamında önerilen azami para cezası oranı ile olağan soruşturma süreci sonunda uygulanan ceza oranının aynı olacağına dair Timab'ın meşru bir beklentisinin olamayacağı ifade edilmiştir⁶². Bununla beraber Genel Mahkeme ilgili kararında, aynı ihlalin tarafı olan teşebbüsler bakımından iki ayrı prosedürün takip edildiği soruşturmalarda, söz konusu teşebbüslerin farklı süreçlere tabi tutulsalar dahi (olağan soruşturma usulü veya uzlaşma usulü) eşit muamele ilkesinin⁶³ uygulanması gerektiğini belirtmiştir⁶⁴.

---

⁵⁸ Case COMP/38.866 *Animal Feed Phosphates*.

⁵⁹ Timab temyiz başvurusunda kartele katıldığı yönündeki tespitlere itiraz etmemiş, ancak karteldeki sorumluluğunun sınırlı olduğunu ve kartelin diğer taraflarına uygulanan para cezasının kendisine uygulanmaması gerektiğini ifade etmiştir. Ek olarak, soruşturma ve uzlaşma süreçlerine ilişkin nihai kararlar aynı gün alınmış, böylelikle her iki süreç aynı anda sonlandırılmıştır. Soruşturma döneminde aynı zamanda pişmanlık başvurusunda bulunan Timab %5'lik indirimden yararlanmıştır.

⁶⁰ Case T-456/10 *Timab v Commission*.

⁶¹ Case C-411/15 P *Timab v Commission*.

⁶² Case T-456/10 *Timab v Commission*, para. 122-123.

⁶³ Eşit muamele ilkesi iyi idare hakkının bileşenlerindedir. Bkz. Bölüm 1.4. İyi İdare Hakkı.

⁶⁴ Case T-456/10 *Timab v Commission*, para. 72.

Yerleşik AB hukuku içtihadında yer alan eşit muamele ilkesine göre, karşılaştırılabilir durumlara farklı muamele edilmemesi gerekmektedir. Bununla birlikte farklı durumlarda, eşit muamelenin objektif olarak gerekçelendirilmedikçe, aynı şekilde uygulanması zorunludur.

Bütün bu bilgi ve değerlendirmelerle birlikte Genel Mahkeme Timab'ın verilen para cezası miktarının, hiçbir durumda, uzlaşma kapsamında belirtilen para cezası aralığının üst sınırına tekabül eden miktardan daha yüksek olmaması gerektiği yönündeki argümanını kabul etmemiştir⁶⁵. Timab'ın Genel Mahkeme'nin kararını temyiz merci olan ABAD'a götürmesi üzerine ABAD tarafından Genel Mahkeme'nin kararı onanarak, hem hibrit uzlaşma usulü hem de Timab'ın uzlaşma görüşmelerinde kendisine önerilen ceza oranından daha büyük oranda para cezası yaptırımıyla karşılaşması hukuka uygun görülmüştür. Devam eden süreçte Komisyon'un diğer hibrit uzlaşma uygulamaları *Canned Vegetables*⁶⁶, *Forex*⁶⁷ ve *Mushrooms*^{68,69} kararlarının alındığı soruşturmalarda görülmüştür (Laina ve Bogdanov 2017, 335-336).

Canned Vegetables soruşturmasında, Komisyon Bonduelle, Coroos ve Groupe CECAB ile uzlaşmıştır. Taraflardan Conserve Italia ise uzlaşmayı reddetmiştir. Uzlaşmayı reddeden Conserve Italia hakkında yürütülen soruşturma tarihinde ihlal kararı ile sonuçlandırılmıştır. Conserve Italia'nın soruşturma sürecinde yaptığı pişmanlık başvurusu neticesinde %50 oranında indirimden yararlanması ile birlikte soruşturma süreci tamamlanmış ve karar temyiz edilmemiştir.

Forex soruşturması üç gruba bölünerek ayrılmıştır. Three Way Banana Split bölümündeki bütün teşebbüsler olan UBS, Barclays, RBS, Citigroup ve JPMorgan ile uzlaşma kararı alınmıştır. *Forex* soruşturmasındaki Essex Express bölümündeki bütün teşebbüsler ile UBS, Barclays, RBS ve Bank of Tokyo-Mitsubishi ile uzlaşma kararı alınmıştır. *Forex* soruşturmasındaki Sterling Lads bölümünde ise ihlal tarafı dört teşebbüs olan UBS, Barclays, RBS, HSBC ile

---

⁶⁵ A.g.k., para. 105-107.

⁶⁶ Case AT.40127 *Canned Vegetables*.

⁶⁷ Case AT.40135 *Forex*. (*Essex Express*) (16.05.2019), (*Three Way Banana Split*) (16.05.2019), (*Sterling lads*) (02.12.2021) (Soruşturma), (*Sterling lads*) (02.12.2021) (Uzlaşma).

⁶⁸ Case AT.39965 *Mushrooms* (25.06.2014).

⁶⁹ Case AT.39965 *Mushrooms* (06.04.2016).

uzlaşmaya varılmışken Credit Suisse ile olağan soruşturma sürecine devam edilmiştir. Bu durumda Forex soruşturması hibrit uzlaşma usulünün uygulandığı bir duruma dönüşmüştür. Soruşturmanın nihai kararında Credit Suisse'in temel eylemlerden sorumlu tutulmadığı kanaatine ulaşan Komisyon, para cezasında indirim yapılmasına karar vermiştir. Credit Suisse nihai kararı temyiz etmemiştir.

Mushroom soruşturmasında, taraflardan Bondulle, Lutece ve Prochamp uzlaşmıştır. Geriye kalan tek taraf Riberebro hakkında ise soruşturma yürütülmüştür. Riberebro verilen cezaya ilişkin olarak Genel Mahkeme'de dava açsa da davası Genel Mahkeme tarafından reddedilmiştir.

2.1.1. İcap Kararları

Komisyon'un ilk hibrit uzlaşma usulü sonucu aldığı *Animal Feed Phosphates*⁷⁰ kararlarından sonra aldığı ikinci hibrit uzlaşma usulü *Yen Interest Rate Derivatives* (YIRD) soruşturmasında görülmüştür (Laina ve Bogdanov 2019, 323)⁷¹. YIRD soruşturmasında, Japon Yeni faiz oranı türevleri pazarında faaliyet gösteren teşebbüslerin, amaç bakımından rekabeti kısıtlayıcı ve bozucu anlaşmalar ve uyumlu eylemlerden oluşan ihlallere taraf olup olmadıkları araştırılmıştır⁷². Komisyon tarafından, soruşturma kapsamında 04.12.2013 tarihinde uzlaşma kararı alınırken uzlaşmayan taraf İcap'a yönelik ihlal kararı ise 04.02.2015 tarihinde verilmiştir⁷³. Soruşturma nihai kararı ve uzlaşma kararının aynı tarihte alındığı *Animal Feed Phosphates* kararının aksine, YIRD soruşturmasında olağan soruşturma süreci ilk uzlaşma kararının alınmasından bir yıl iki ay sonra tamamlanmıştır. Komisyon'un İcap kararı hibrit uzlaşmalar içinde, uzlaşma kararından sonra soruşturma nihai kararının alındığı ilk soruşturma örneğidir.

---

⁷⁰ Case COMP/38.866 *Animal Feed Phosphates*.

⁷¹ Case AT.39861 *Yen Interest Rate Derivatives*.

⁷² Case AT.39861 *Yen Interest Rate Derivatives* (04.12.2013), para. 1-2.

⁷³ Case AT.39861 *Yen Interest Rate Derivatives* (04.12.2013), Case AT.39861 *Yen Interest Rate Derivatives* (04.02.2015).

Icap hakkında yürütülen soruşturmanın sonunda Icap'ın kartel kolaylaştırıcısı⁷⁴ olarak ihlal tarafı olduğuna karar verilmiştir⁷⁵. Bununla birlikte, Komisyon tarafından kartelin diğer tarafları için aldığı uzlaşma kararlarında Icap'ın soruşturma tarafları arasında kurulan karteli kolaylaştırıcı bir rol üstlendiği defaatle belirtilmiştir. Icap öncelikle anılan kararda kartel kolaylaştırıcısı olarak adının geçmesi nedeniyle temel savunma haklarını ihlal ettiği iddiasıyla Genel Mahkeme'ye başvurmuştur. Icap'ın Genel Mahkeme'ye sunduğu diğer hususlar Komisyon'un aynı soruşturmada uzlaşma kararı ile soruşturma nihai kararı almasıyla masumiyet karinesi ve iyi idare hakkını ihlal ettiğidir⁷⁶. Daha açık bir şekilde ifade edilecek olursa Icap, soruşturmanın diğer taraflarıyla yürütülen uzlaşma görüşmeleri kapsamında, uzlaşmaya konu belgelerde kendisi de eylemin bir tarafı olmasına rağmen, kendisine söz hakkı tanınmadan karar alındığını belirtmiştir. Dolayısıyla bu belgelerin değerlendirilmesi kapsamında savunma hakkının kısıtlanarak yapılan değerlendirmeler sonucunda masumiyet karinesin ve iyi idare hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Icap, uzlaşma görüşmeleri sırasında Komisyon yetkililerinde oluşan kanaatin, hakkında devam eden olağan soruşturma sürecinde - yazılı ve sözlü savunmalar sunulsa dahi - değiştirilmesinin mümkün olamayacağını iddia etmiştir⁷⁷.

Genel Mahkeme, Komisyon'un uzlaşma kararında Icap'ın kartel kolaylaştırıcısı rolünü çok açık bir şekilde ortaya koyduğunu ifade etmiştir⁷⁸. Bununla birlikte Genel Mahkeme aynı kararda, Komisyon tarafından soruşturmanın diğer tarafları hakkında alınan 04.12.2013 tarihli uzlaşma kararında Icap'ın eyleminin hukuki niteliği ve Icap'ın eyleminden dolayı sorumluluğuna ilişkin herhangi bir tespitte bulunulmadığını belirtmiştir. Ancak Genel Mahkeme buna rağmen Icap'ın davranışının hukuki sınıflandırmasına ve

---

⁷⁴ Aktif İşbirliği Yönetmeliği'nde kartel kolaylaştırıcısı, kartel tarafları ile üretim veya dağıtım zincirin aynı seviyesinde faaliyet göstermeksizin, bir kartelin kurulmasına ve/veya sürdürülmesine aracılık eden, faaliyetleriyle bir kartelin kurulmasını ve/veya sürdürülmesini kolaylaştıran teşebbüsleri ve teşebbüs birlikleri şeklinde tanımlanmıştır.

⁷⁵ Case AT.39861 *Yen Interest Rate Derivatives* (04.02.2015), para. 1.

⁷⁶ Case T-180/15 *Icap and Others v Commission*, para. 253.

⁷⁷ A.g.k., para. 262-263.

⁷⁸ A.g.k., para. 259.

söz konusu ihlalden dolayı sorumluluğunun doğmasına ilişkin tutumunun uzlaşma kararından anlaşılabilceğini ifade etmiştir⁷⁹.

Genel Mahkeme, "uzlaşma prosedürünün hızlılığı ve verimliliği hedeflerinin korunmasıyla bağlantılı hususların, bu hedefler ne kadar övgüye değer olursa olsun" Komisyon'u tüm davalıların temel haklarına saygı gösterme yükümlülüğünden muaf tutmadığı konusunda uyarıda bulunmuştur⁸⁰. Genel Mahkeme, masumiyet karinesinin Bildirge'nin 48. maddesinde düzenlendiğini, dolayısıyla AB birincil hukukunun bir parçası olduğunu, uzlaşma prosedürünün kaynağının ise Komisyon tarafından kabul edilen bir tüzük olduğunu belirtmiştir. Buna ek olarak Genel Mahkeme, uzlaşmanın gönüllülük esasına dayandığını, gönüllülük esasına dayanan uzlaşma prosedürünün etkinliğini korumak amacıyla soruşturmanın tüm taraflarına sağlanması zaruri olan masumiyet karinesinden ödün vermenin mümkün olmayacağı sonucuna ulaşmıştır. Genel Mahkeme, Komisyon'un uzlaşma prosedüründeki yaklaşımının masumiyet karinesi ilkesiyle uyumluluğunu sağlamak için hibrit uzlaşmanın olduğu soruşturmalarda, soruşturma nihai kararı ile uzlaşma kararının aynı tarihte alınması önerisini sunmuştur. Diğer bir ifadeyle Genel Mahkeme, teorik olarak uzlaşma kararının soruşturma kararından daha önce alınmaması ile masumiyet karinesinin muhafaza edilebileceği görüşündedir⁸¹. Söz konusu iddiaları değerlendiren Genel Mahkeme'ye göre, Komisyon tarafından uzlaşma kararının alındığında, Icap'in masumiyet karinesinin ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Ancak, bu temel hak ihlalinin sadece uzlaşma kararı ile ilgili olduğunu, nihai soruşturma kararı bakımından herhangi bir hak ihlaline hükmetmemiştir⁸².

Genel Mahkeme, masumiyet karinesine ilişkin değerlendirmelerinden sonra uzlaşma kararının soruşturma nihai kararından önce alınması neticesinde objektif tarafsızlığın yokluğuyla soruşturma nihai kararının alındığı iddiasını ele almıştır. Genel Mahkeme Icap'in bu iddiasıyla, Komisyon'un Bildirge'nin 41.

---

⁷⁹ A.g.k., para. 260.

⁸⁰ Genel Mahkeme'nin kararını Icap, ABAD'a temyize götürmüştür. Bununla birlikte, temyiz başvurusunda, Genel Mahkeme'nin masumiyet karinesinin ya da iyi idare hakkının olası bir ihlalinin değerlendirilmesine ilişkin olarak bir hukuk hatası yaptığı iddia edilmemiştir. Bu tezin amacı doğrultusunda, ABAD kararındaki detaylara yer verilmeyecektir.

⁸¹ Case T-180/15 - *Icap and Others v Commission*, para. 265-267.

⁸² A.g.k., para. 269.

maddesindeki iyi idare hakkını ihlal ettiğini tespit ederek değerlendirmesine devam etmiştir. Değerlendirmesinin devamında Genel Mahkeme, Komisyon tarafından Icap'ın ihlale katılımının yasal standartlara uygun bir şekilde tespit edildiğini ifade etmiştir. Bununla birlikte Genel Mahkeme Komisyon'un ihlal sınıflandırmasında olası objektif tarafsızlık eksikliğinde dahi bu eksikliğin kararın içeriğine etkisinin olmayacağını belirtmiştir. Ayrıca Genel Mahkeme, AB içtihadına⁸³ atıf yaparak kararın alınması aşamasında yapılan usuli hak ihlalinin kararın esasına etki edecek bir nitelikte olması halinde kararın iptal edilebileceğini vurgulamış⁸⁴, ancak Icap için böyle bir durumun söz konusu olmadığını belirtmiştir.

Özetlemek gerekirse, Genel Mahkeme Icap'ın masumiyet karinesinin ihlal edildiğini tespit etmiş olmakla birlikte bu ihlale dayanarak kararın iptal edilmesi gerektiği gibi bir sonucuna ulaşmamıştır. Usuli bir güvencenin ihlal edilmiş olmasının tespitine rağmen kararın iptal edilmesi için bu tespitin tek başına yeterli görülmemesi hususu doktrinde eleştirilmiştir (Ciubotaru 2021, 251). Icap'taki gibi bir durumda, yürürlükte olan usuli güvenceler, Komisyon'un teşebbüslerin temel haklarına riayet yükümlülüğünü yerine getirmesini garanti altına almak için yeterli olmamaktadır. Buna göre, Komisyon uygulamasında temel bir hak ihlalinin, karar alma sürecine etki etmediği müddetçe ya da kararın farklı bir içerik kazanmasına yol açmadığı durumda ilgili kararın iptaline yol açmayacağı sonucuna ulaşılmaktadır.

2.1.2. Pometon Kararları

Komisyon'un çelik aşındırıcılar pazarında yürüttüğü *Steel Abrasives*⁸⁵ soruşturması, biri uzlaşma kararı, biri uzlaşmayan taraf olan Pometon'a yönelik soruşturma nihai kararı olmak üzere iki kararın alınmasıyla tamamlanmıştır. Pometon, Komisyon kararına karşı Komisyon'un masumiyet karinesini ve iyi idare hakkının bir parçası olan tarafsızlık ilkesini ve Pometon'un savunma haklarını ihlal ettiği gerekçeleriyle Genel Mahkeme'de dava açmıştır.

---

⁸³ Case T-62/98 *Volkswagen v Commission*, para. 270, Case T-235/07 *Bavaria v Commission*, para. 226.

⁸⁴ Case T-180/15 *Icap and Others v Commission*, para. 277.

⁸⁵ Case AT.39792 *Steel Abrasives*.

Pometon'a göre, Komisyon aldığı uzlaşma kararlarından kaynaklı olarak Pometon'un soruşturma sürecine tarafsızlıktan uzak bir bakış açısıyla yaklaşmış ve Pometon hakkında alınacak nihai kararda önyargılı davranmıştır⁸⁶. Genel Mahkeme Pometon'un bu iddialarını reddetmiştir. Pometon Genel Mahkeme'nin bu kararını ABAD'a temyize götürmüştür⁸⁷. ABAD, masumiyet karinesinin potansiyel ihlalinin değerlendirmesine, diğer kararlarının yanı sıra, AİHM'nin *Karaman/Germany* kararına atıfta bulunarak başlamıştır⁸⁸. ABAD'a göre, 'nesnel olarak gerekli' şekilde Komisyon'un belirli olgulara ve davranışlara atıfta bulunması hibrit uzlaşma prosedürü bağlamında kartel taraflarının eylemlerini ortaya koymak için gerekli olabileceğini belirtmiştir. ABAD kararında, söz konusu gerekliliğin Komisyon'un uzlaşma kararının, kararın alındığı koşullar ışığında değerlendirilmesiyle tespit edilebileceği değerlendirilmiştir. Bunun yanında ABAD kararında Komisyon'un teşebbüslerin masumiyet karinelerini korumakla görevli olduğu da vurgulanmıştır⁸⁹. ABAD, Genel Mahkeme'nin kararında Komisyon'un Pometon'un savunma haklarını ihlal etmediği ve kararlarını verirken hukuken hatalı olmadığı kanaatini onamıştır. ABAD'a göre, Komisyon hiçbir zaman Pometon'un eylemlerini rekabete aykırı olarak sınıflandırmamış olup Pometon'un eylemlerine yalnızca bulguların işaret ettiği maddi gerçeklerin tanımlanması bağlamında atıfta bulunmuştur. Ayrıca ABAD kararının devamında, Komisyon'un uzlaşma kararında kesin olarak Pometon'un kararın muhatabı olmadığını ve kararın ayrı bir sürecin konusu olduğunu belirttiğini ifade etmiştir. Bu nedenle ABAD Pometon'a yapılan her türlü atfın, münhasıran söz konusu uzlaşma kararının muhataplarının sorumluluğunu tespit etmek için yapıldığı kanaatine varmıştır⁹⁰. Ayrıca Pometon'un davranışına yapılan atıfların içtihat uyarınca da gerekli olduğu sonucuna varmıştır. Dolayısıyla, ABAD Pometon'un talebini reddetmiştir⁹¹.

Dava kapsamında farklı bir görüşe sahip olan ABAD Başsavcısı Hogan ise, Pometon'un uzlaşma kararı ve bu karardan çıkardığı hukuki sonuçlardan yola

---

⁸⁶ Case T-433/16 *Pometon v Commission*, para. 38-45.

⁸⁷ Case C-440/19 P *Pometon v Commission*, para. 40.

⁸⁸ A.g.k., para. 58-63.

⁸⁹ A.g.k., para. 65-66.

⁹⁰ A.g.k., para. 73-75.

⁹¹ A.g.k., para. 79-87.

çıkarak Genel Mahkeme'nin kararında hatalı olduğunu belirtmektedir⁹². Hogan'a göre, uzlaşma kararında ihlale ilişkin hususların yer verilen bölümde Komisyon'un soruşturma tarafı teşebbüsün katılımına ilişkin tutumunu gösterilmektedir. Buna benzer bir gerekçe olarak Hogan, Genel Mahkeme'nin *Icap* kararını örnek vermektedir. Genel Mahkeme Komisyon'un uzlaşma kararında, *Icap*'in kartel kolaylaştırıcısı olarak tanımlandığı paragraflar her ne kadar somut olayın maddi gerçeklerinin anlatıldığı kısma yerleştirilmiş⁹³ olsa da, *Icap*'in suçluluğuna dair bir önyargının varlığını gösterdiği belirtmektedir.

Hogan, uzlaşma kararının, uzlaşmayan tarafın ihlale katılımı konusunda Komisyon'un görüşünün yansıtılıp yansıtılmadığını belirlemek için kararın bütünsel olarak okunması gerektiğini vurgulamaktadır. Kararın incelenmesi bir bütün olarak ele alındığında, Hogan, Komisyon'un ilgili teşebbüsün rekabet ihlali isnat edilen eyleme katılımı konusundaki tutumunu açık bir şekilde ortaya koyabileceğini ve dolayısıyla olağan soruşturma sürecinde teşebbüse yöneltilen ihlal isnatlarının değerlendirilmesinde tarafsızlığın olamayabileceği sonucuna varmıştır⁹⁴. Her ne kadar Pometon'a yapılan atıflar maddi gerçeklere ilişkin olsa da kartel anlaşmaların varlığının ifade edilmesinin hukuki bir nitelendirme olarak değerlendirilebileceği belirtilmiştir⁹⁵. Hogan ayrıca, uzlaşma kararının muhataplarının yasal sorumluluğunun sınıflandırılmasında Pometon'a yapılan atıfların gerçekten gerekli olup olmadığını sorgulamıştır.

Böylece Hogan, Komisyon'un söz konusu kartelde yer alan diğer teşebbüslere yönelik uzlaşma kararı alırken Pometon'un söz konusu karteldeki katılımı ve sorumluluğu hakkında önyargılı olmadığı görüşünü savunan Genel Mahkeme'yle aynı sonuca ulaşamayacağını savunmuştur⁹⁶.

Yukarıda yer verilen Başsavcı Hogan'ın eleştirilerinden sonra hibrit uzlaşmanın uygulandığı soruşturmalarda Komisyon'un hibrit uzlaşma uygulaması sonucunda hem uzlaşma kararı hem de soruşturma nihai kararı almasının mümkün olup olmayacağı tartışma yaratabilecektir. Ancak ABAD tarafından, Pometon kararı aracılığıyla hibrit uzlaşmanın olduğu soruşturmalar kapsamında alınan

---

⁹² Başsavcı Hogan'ın C-440/19 P sayılı karara ilişkin görüşü, para. 70.

⁹³ Case T-180/15 *Icap v Commission*, para. 258-259.

⁹⁴ Başsavcı Hogan'ın C-440/19 P sayılı karara ilişkin görüşü, para. 72-74.

⁹⁵ A.g.k., para. 78.

⁹⁶ A.g.k., para. 81.

kararların her zaman masumiyet karinesinin ihlal edilmesine neden olmayacağı ortaya koyulmuştur. Bunun yerine, Komisyon'un masumiyet karinesini göz ardı edip etmediğinin tespiti, gerekçeleri de dahil olmak üzere her bir soruşturmaya özgü uzlaşma kararlarına ve bu kararların kabul edildiği özel koşullara bağlı olduğu görüşünün benimsendiği görülmektedir⁹⁷.

2.1.3. Scania Kararları

Komisyon'nun *Trucks* soruşturması, Scania ile birlikte MAN, DAF, Daimler, Iveco ve Volvo/Renault'un 14 yıl boyunca kamyonların brüt liste fiyat artışları, yeni emisyon teknolojilerinin piyasaya sürülme zamanlaması ve emisyon teknolojilerinin maliyetlerinin müşterilere aktarılması konularında birlikte hareket etmelerini konu almaktadır. Scania dışındaki MAN, DAF, Daimler, Iveco ve Volvo/Renault ile Komisyon Temmuz 2016'da uzlaşmıştır⁹⁸. Soruşturmanın uzlaşmayan tek tarafı Scania için Eylül 2017'de⁹⁹ ihlal kararı ile sonuçlanan *Trucks* soruşturmasında böylece hibrit uzlaşma ortaya çıkmıştır.

Scania Komisyon'un kendisi hakkında aldığı ihlal kararına karşı Genel Mahkeme'ye başvurmuştur. Scania'nın argümanlarından ilki, soruşturma kapsamında Komisyon'un hem uzlaşma kararında hem de soruşturma nihai kararında benzer kanıtlara ve gerekçelere dayanmış olmasıdır. Scania, soruşturmanın diğer taraflarıyla uzlaşılması nedeniyle söz konusu ihlale ilişkin maddi gerçeklerin hukuki sınıflandırmasında Scania'nın sözde katıldığı eylemlerin hukuki sınıflandırmasının da yapılarak savunma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir¹⁰⁰. Buna ek olarak Komisyon'un uzlaşma kararını vermesiyle Scania tarafından soruşturma kapsamında öne sürülen bilgi ve belgelerin objektif bir şekilde değerlendirilmesinin mümkün olmayacağından Scania'nın iyi idare hakkının ihlal edildiğini dile getirilmiştir. Scania tarafından ayrıca uzlaşmanın önceden kabul edilmesi nedeniyle Komisyon kararını verirken, tarafsız bir şekilde kendisi için delillerin ve soruşturmaya ilişkin gerçeklerin bir değerlendirmesinin yapılmadığı belirtilmiştir¹⁰¹. Bu nedenle Scania tarafından masumiyet karinesinin ihlal edildiği ileri sürülmüştür. Scania Genel Mahkeme'ye,

---

⁹⁷ A.g.k., para. 86.

⁹⁸ Case AT.38924 *Trucks*.

⁹⁹ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_17_3502, Erişim Tarihi: 13.03.2024.

¹⁰⁰ Case T-799/17 *Scania v Commission*, para. 89-90.

¹⁰¹ A.g.k., para. 91.

Komisyon'un uzlaşma kararındaki değerlendirmelerinde masumiyet karinesini ihlal edilerek Scania'nın eylemleri hakkında bir değerlendirme yaptığını iddia edilmiştir¹⁰².

Genel Mahkeme, Scania'nın öne sunduğu hususlara ilişkin değerlendirmesinde Icap kararına¹⁰³ atıfta bulunarak hibrit uzlaşma usulünde alınan nihai soruşturma kararının, Komisyon'un, masumiyet karinesine riayet edilmesi şartını sağladığı sürece hukuka uygun olduğunu belirtmektedir¹⁰⁴. Bununla birlikte Genel Mahkeme, masumiyet karinesine ve tarafsızlık ilkesine riayet edilmesinin, uzlaşmanın prosedürünün izlenmesi nedeniyle zedelenemeyeceğini vurgulamıştır¹⁰⁵.

Genel Mahkeme kararında Scania'nın iddialarından öncelikle masumiyet karinesinin ihlal edilip edilmediğini değerlendirmeye başlamıştır. Genel Mahkeme Komisyon kararlarının masumiyet karinesine uygunluğunun denetiminde, sadece ABİDA'nın 101. maddesi kapsamında uzlaşma kararında, uzlaşmayan tarafın ilgili ihlalin tarafı olması şeklinde bir atfın bulunup bulunulmamasını yeterli görmemektedir. Bunun yerine Genel Mahkeme kararında, uzlaşma kararının gerekçesine ilişkin kapsamlı bir analizin yapılmasını, kararın alındığı koşullar altında Komisyon'un uzlaşmayan tarafın ilgili ihlaldeki sorumluluğuna ilişkin görüşünü yansıtıp yansıtmadığını değerlendirmektedir¹⁰⁶. Bu yaklaşım, ABAD'ın *Pometon*'da ortaya koyduğu yaklaşımla uyumluluk arz etmektedir¹⁰⁷.

Genel Mahkeme tarafından Scania'nın iddia ettiği üzere hem uzlaşma hem de nihai soruşturma kararında aynı delillere dayanılmış olmasının, Komisyon'un Scania'nın sorumluluğuna ilişkin olarak çıkarılabileceği sonucuna hiçbir şekilde karine teşkil etmeyeceği sonucuna ulaşılmıştır¹⁰⁸. Genel Mahkeme'ye göre Komisyon'un ihlal ve uzlaşma kararlarındaki gerekçe ve delillerin örtüşüyor olması Komisyon'un hibrit uzlaşma durumunda aynı bulgulara dayanarak aldığı

---

¹⁰² A.g.k., para. 93.

¹⁰³ Case T-180/15 *Icap and others v Commission*.

¹⁰⁴ Case T-799/17 *Scania v Commission*, para. 101.

¹⁰⁵ A.g.k., para. 102.

¹⁰⁶ A.g.k., para. 119-120.

¹⁰⁷ Case C-440/19 P *Pometon v Commission*, para. 86.

¹⁰⁸ A.g.k., para. 149.

kararlarında, ilgili bulgulardan çıkaracağı sonuçlara ilişkin olarak uzlaşmayan tarafın sorumluluğuna yönelik kanaat oluşturduğu sonucu çıkarılmamaktadır¹⁰⁹.

Scania, Komisyon'un uzlaşma kararında soruşturmanın maddi gerçeklerini ABİDA'nın 101. maddesinin ihlali olarak zaten sınıflandırdığını belirtmiştir. Bu doğrultuda Scania, sunduğu kanıtların ve argümanların objektif bir değerlendirmesinin yapılmasının mümkün olmayacağından hareketle Komisyon'un, Bildirge'nin 41. maddesini ihlal ettiğini iddia etmektedir¹¹⁰. Genel Mahkeme, Scania ile ilgili kararın incelenmesinde Komisyon'un tarafsızlığına ilişkin herhangi bir meşru şüphe oluşturmanın mümkün olmadığına karar vermiştir¹¹¹. Bununla birlikte Genel Mahkeme aynı Komisyon birimlerinin, hem uzlaşma kararının hem de soruşturma nihai kararının kabul edilmesinde yer almasının tamamen tarafsız bir inceleme yapıldığından emin olmayı daha zor hale getirebileceğini dile getirilmiştir. Genel Mahkeme, uzlaşma kararından sonra bir teşebbüsle ilgili olguların ve belgelerin objektif olarak incelenmesine ilişkin herhangi bir şüpheyi ortadan kaldırmak için soruşturmanın Komisyon bünyesinde çalışan iki farklı ekibe verilebileceği şeklinde bir çözüm önerisi sunmuştur¹¹².

Son olarak, Scania'nın savunma haklarının ihlal edildiği iddiasına ilişkin olarak, Genel Mahkeme, Scania'nın görüşlerini ifade edememiş olmasının uzlaşma kararının kabul edilmesinden önce savunma haklarını ihlal etmediğini belirtmiştir. Genel Mahkeme ayrıca, Scania'nın eylemlerinin yasal olarak nitelendirilmeyip sorumluluğuna ilişkin önyargıda bulunulmadığına hükmetmiştir¹¹³. Genel Mahkeme böylece Scania'nın itiraz ettiği hususları hukuken reddetmiştir¹¹⁴. Genel Mahkeme tarafından verilen kararı Scania kararı her ne kadar temyiz etmiş olsa da ABAD, yapılan itirazları reddederek verilen kararı onamıştır.

---

¹⁰⁹ Case T-799/17 *Scania v Commission*, para. 132-133.

¹¹⁰ A.g.k., para. 141-143.

¹¹¹ A.g.k., para. 148.

¹¹² A.g.k., para. 151-152.

¹¹³ A.g.k., para. 159-162.

¹¹⁴ A.g.k., para. 165.

2.1.4. HSBC Kararları

Komisyon *Euro Interest Rate Derivatives* (EIRD)¹¹⁵ soruşturmasında bazı bankaların Euro Bankalararası Faiz Oranı (Euribor) ve/veya Euro Gecelik Endeks Ortalaması ile bağlantılı Euro Faiz Oranı Türevleri (EFOT) piyasasında kartele katılıp katılmadıkları hususunu incelemiştir. Soruşturma devam ederken soruşturma tarafları Barclays, Deutsche Bank, The Royal Bank Scotland ve Société Générale ile Komisyon uzlaşmıştır. Öte yandan soruşturmanın diğer tarafları HSBC, Crédit Agricole ve JP Morgan uzlaşmayı tercih etmemiştir. Bunun üzerine anılan taraflar için Komisyon olağan soruşturma sürecini yürütmüş olup EFOT pazarında kartele katıldıklarını tespit eden bir karar yayımlamıştır. Komisyon, özellikle HSBC'nin, söz konusu pazara ilişkin alım satım pozisyonları ve fiyatlandırma niyet ve stratejilerine ilişkin ticari açıdan hassas bilgi alışverişinin yanı sıra Euribor'a yapılan gönderimlerin manipüle edilmesinden oluşan ABİDA'nın 101. maddenin birinci fıkrasına göre devam eden tek ihlale katıldığını tespit etmiştir.

Uzlaşmayan taraflardan HSBC, Komisyon'un kendisi hakkında aldığı kararda masumiyet karinesinin, iyi idare ve savunma haklarının ihlali nedeniyle kararın iptal edilmesi için Genel Mahkeme'de dava açmıştır. HSBC, diğer bankalara ilişkin uzlaşma kararının ihlaldeki sorumluluğuna yönelik olarak önyargı oluşturduğunu ve dinlenilme hakkının zedelendiğini iddia etmiştir¹¹⁶.

Genel Mahkeme'nin, söz konusu kararı kapsamlı bir şekilde incelemesi sonucunda, HSBC'nin sunduğu hususlarla ikna olmayıp iddialarını reddetmiştir. Genel Mahkeme'ye göre Komisyon, kapsamlı bir incelemeye dayanarak HSBC'nin söz konusu ihlale katılımını gerekli yasal standartlara göre tespit etmiştir. Bu nedenle Genel Mahkeme, uzlaşma kararı nihai soruşturma kararından önce alınmamış olsaydı da nihai olarak ulaşılan sonucun aynı olacağı kanaatine ulaşmıştır¹¹⁷.

Genel Mahkeme tarafından, itiraz edilen kararda yapılan diğer tespitlerle ilgili olarak, Komisyon'un objektif tarafsızlığının olası eksikliğine ilişkin usulsüzlük, ancak bu usulsüzlük olmasaydı kararın içeriğinin farklı olacağını

---

¹¹⁵ Case AT.39914 *Euro Interest Rate Derivatives*.

¹¹⁶ Case T-105/17 *HSBC and Others v Commission*, para. 281.

¹¹⁷ A.g.k., para. 289-293.

tespit edilmesi halinde kararın iptaline yol açabileceği tespiti yapılmıştır¹¹⁸. HSBC, Genel Mahkeme'nin kararını temyiz etmiş ve temyiz için altı gerekçe öne sürmüştür. İşbu tezin konusuyla örtüşen gerekçeler masumiyet karinesi, iyi idare hakkı ve HSBC'nin savunma haklarının ihlaliyle ilgilidir.

HSBC, temyiz gerekçesi olarak öncelikle Komisyon ile uzlaşmadığı halde, uzlaşma kararındaki rekabete aykırı uygulamaların bir parçası olarak tespit edildiğini dile getirmiştir. Bu noktada HSBC, Genel Mahkeme tarafından Komisyon'un soruşturma nihai kararında HSBC'nin ihlaldeki sorumluluğuna ilişkin önyargılı olup olmadığını değerlendirirken hata yaptığını ileri sürmüştür. HSBC, uzlaşma kararının kabul edilmesinin bir sonucu olarak masumiyet karinesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir. Bu iddialar üzerine ABAD, Genel Mahkeme'nin, iddia edilen usulsüzlükler olmasaydı, söz konusu kararın içeriğinin farklı olacağına tespit edilmediği gerekçesiyle bu iddiaları etkisiz olarak reddedemeyeceğini ifade edip yine de Genel Mahkeme'nin ilgili hususa yönelik incelemelerde bulunmaksızın bir karar almadığını ifade etmiştir.

ABAD, Komisyon'un hibrit uzlaşmada masumiyet karinesini ihlal edip etmediğini tespiti için, bir bütün olarak uzlaşma prosedürünü sonunda alınan kararı ve gerekçesini ve bu kararın kabul edildiği özel koşullarla analiz edilmesinin gerekli olduğunu belirtmiştir¹¹⁹. Bu doğrultuda ABAD ilk olarak, Komisyon'un HSBC'nin kartelet katılımı konusunda erken hüküm vermekten kaçınmak için uzlaşma kararında yeterli önlemleri alıp almadığını ve ikinci olarak, bu kararda bu teşebbüse yapılan atıfların gerekli olup olmadığını doğrulanmasının gerektiğini belirtmiştir¹²⁰. ABAD söz konusu olan uzlaşma kararının gerekçesinde Komisyon'un, bu kararın değerlendirme aşamasında sadece uzlaşan taraflarca kabul edilen gerçeklere dayandığını belirtmiştir. Akabinde ABAD, Komisyon'un söz konusu uzlaşma kararında uzlaşmayan tarafların soruşturma konusu ihlale katılımlarıyla ilgili herhangi bir sorumluluk tesis etmediğini ifade ederek bu hususun karar içerisinde tekrarladığı tespitinde bulunmuştur¹²¹. Komisyon uzlaşma kararında, uzlaşmayan tarafların söz konusu kararda atıfta bulunulan

---

¹¹⁸ Case T-62/98 *Volkswagen v Commission*, para. 283.

¹¹⁹ Case C-883/19 P *HSBC and Others v Commission*, para. 218.

¹²⁰ A.g.k., para. 219.

¹²¹ A.g.k., para. 221.

davranışlarının, yalnızca uzlaşan tarafların ABİDA'nın 101. maddesi ve AEA'nın 53. maddesinin ihlaline ilişkin sorumluluğunu tespit etmek için kullanıldığını belirtmiştir¹²². Bu bağlamda ABAD, uzlaşma kararında uzlaşmayan taraflar hakkında yapılan atıfların soruşturma kapsamında uzlaşan tarafların ihlale katılımının açıklanabilmesi için gerekli olanla sınırlı olduğu ve uzlaşmayan taraflarla ilgili olarak herhangi bir sonuca varılmasını sağlayacak nitelikte olmadığı sonucuna ulaşmıştır¹²³.

HSBC, masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddiasının yanında iyi idare hakkının Komisyon tarafından kamuya yapılan açıklamalar neticesinde ihlal edildiği iddiasında da bulunmuştur. ABAD, HSBC'nin bu iddiasının iyi idare hakkının bir bileşeni olan tarafsızlık ilkesiyle ilgili olduğu belirtmiştir. Bu bağlamda yapılan açıklamaların, uzlaşma kararının kabul edilmesinden önce 2012 yılında yapılan açıklamalar ile bu kararın kabul edilmesinden sonra 2014 yılında yapılan açıklamaların ayrı ayrı incelenmesinin gerektiği ifade edilmiştir¹²⁴. 2012 yılındaki beyanlarla ilgili olarak, bu beyanların genel nitelikte olduğu ve o dönemde rekabet politikasından sorumlu olan üyenin HSBC'ye veya kusurluluğa ilişkin önyargısının bir ifadesi olarak değerlendirilemeyeceği tespitinde bulunulmuştur¹²⁵. HSBC'nin 2014 yılındaki basın açıklamalarına ilişkin olarak o dönemde rekabetten sorumlu Komisyon üyesinin, soruşturma sonuçlandırılmadan önce bir kanaate ulaşmış olduğunu ima eden yorumlar yaptığını iddia etmiştir. HSBC'nin bu iddiasına karşı ABAD, devam eden bir soruşturma hakkında rekabetten sorumlu bir Komisyon üyesinden beklenebilecek ihtiyatı yansıtmayan bir dille açıklamanın yapıldığını değerlendirilmiştir¹²⁶. Bununla beraber ABAD, açıklamada yer alan ifadelerin, Komisyon'un söz konusu ihlale ilişkin soruşturmasını tarafsız bir şekilde yürüttüğü konusunda şüphe uyandıracak nitelikte olmadığı kanaatine ulaşmıştır. Bu doğrultuda ABAD tarafından HSBC'nin iyi idare hakkının ihlal edildiğine yönelik olarak yaptığı itiraz da reddedilmiştir.

---

¹²² A.g.k., para. 222.

¹²³ A.g.k., para. 226-228.

¹²⁴ A.g.k., para. 239.

¹²⁵ A.g.k., para. 240.

¹²⁶ A.g.k., para. 241-242.

Kısaca özetlemek gerekirse ABAD tarafından, HSBC'nin masumiyet karanesinin ve iyi idare hakkının ihlal edildiğine yönelik yapmış olduğu itirazları reddedilerek Komisyon'un ilgili hakları ihlal etmediği sonucuna ulaşılmıştır.

2.2. AB REKABET HUKUKUNDA HİBRİT UZLAŞMA KARARLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Kartele taraf olan teşebbüsler Komisyon tarafından yürütülen soruşturmalar esnasında masumiyet karanesi ve iyi yönetim hakkı gibi temel hakların korunması altındadır. Bu noktada, teşebbüslerin, bir bireyin örneğin cezai suçlamalarla karşı karşıya kaldığında sahip olduğu koruma düzeyinin Komisyon'un uygulamaları esnasında teşebbüsler bakımından sahip olunup olunmadığı sorusu karşımıza çıkmaktadır. Bu sorunun önemi, temel hakların korunması ve AB rekabetinin etkili bir şekilde uygulanması arasında bir çekişme olmasından kaynaklanmaktadır (Wils 2020, 17).

Bu bağlamda, Başsavcı Geelhoed'in, *Commission v SGL Carbon* kararına ilişkin görüşünde, tüzel kişilerin temel hakları ile rekabet hukuku arasındaki etkileşimin dengelenmesi gereken bir uygulama alanı olmaya devam ettiğini ifade etmektedir. Söz konusu olan ilişkinin temel hakların korunmasına karşı AB rekabet hukukunun etkili bir şekilde uygulanması olduğundan bahsetmektedir¹²⁷. Başsavcı Geelhoed ABİDA 101. maddenin AB iç pazarın işleyişi için gerekli olan temel bir hüküm olduğunu vurgularken ABAD'ın *Eco Swiss* kararına¹²⁸ atıfta bulunmaktadır. Atıf yapılan kararda AB hukukunun temel hükümlerinden olan rekabet hukuku kurallarının etkin şekilde uygulanması ve savunma haklarına riayet edilmesi arasında bir dengenin kurulması gerektiği belirtilmiştir¹²⁹.

Kartel taraflarının temel haklarına ancak bu temel haklar, AB rekabet hukukunun etkili bir şekilde uygulanması izin verecek şekilde yorumlandığı ölçüde riayet edilmelidir (Wils 2020, 17)¹³⁰. Bu noktada ayrıca temel hakların korunma düzeyinin nerede olduğunun belirlenebilmesi için, Komisyon'un kartel incelemesine tabi tuttuğu bir teşebbüs ile adli suçlamalarla karşı karşıya olan bireyin sahip olduğu koruma düzeyi incelenmesinin faydalı olacağı

---

¹²⁷ Başsavcı Geelhoed'in görüşü C-301/04 P *Commission v SGL Carbon*, para. 67.

¹²⁸ Case C-126/97 *Eco Swiss*.

¹²⁹ A.g.k.

¹³⁰ Bkz., Article 3(2) of Decision 2011/695/EU.

değerlendirilmektedir. Başsavcı Ruiz-Jarabo Colomer, ABAD'ın *Volkswagen v Commission*¹³¹ kararına ilişkin görüşünde, devlet ve birey arasındaki güç dengesizliğini telafi etmesi için ceza hukuku alanındaki güvenceler gibi daha fazla usuli düzenlemeye ihtiyaç olduğunu belirtmiştir¹³². Rekabet hukukunun uygulanması bakımından ise rekabet hukuku toplumu korumayı amaçladığı için tüketici rolündeki bireyleri, önemli ölçüde güçlü kaynaklara sahip teşebbüslere karşı korumayı amaçladığında farklılaşmaktadır. Başsavcı Ruiz-Jarabo Colomer'e göre, ceza hukukunda uygulanan usulün rekabet hukuku alanında teşebbüslere doğrudan verilmemesini ancak rekabet hukukuna uyarlanabileceğini dile getirmektedir¹³³. Bu gerekçenin, AİHM içtihadıyla da uyumlu olduğu, *SA-Capital OY v Finland*¹³⁴ kararında AİHM, AİHS'nin 6. maddesinde ceza davalarında bile tarafın haklarına karşı tartışılması gereken rekabet halindeki menfaatlerin mutlak olmadığını belirtmiş olmasıyla tespit edilebilmektedir.¹³⁵ Ayrıca, AİHM, cezai suçlamaların ağırlığının farklı olduğunu rekabet hukuku uygulamalarının "sert çekirdeğin" dışında kaldığını ve bu davalara ceza hukuku ve usul güvencelerinin katı bir şekilde tam olarak uygulanmasının zorunlu olmadığını da belirtmiştir¹³⁶. AİHM tarafından davaların bu, ceza hukukunun özünde yer alan ağır nitelikli suçlara ait olanlar ile ve geleneksel ceza hukuku kategorilerine tam olarak ait olmayan davalar şeklinde ayrıştırılması, *Jussila / Finland* kararı ile tesis edilmiştir¹³⁷. AİHM'e göre, yargılamanın adilliği bir bütün olarak değerlendirilmeli ve AİHS'nin 6. maddesine uygunluk denetimi davanın ilgili unsurları tüm hususları dikkate alınarak yapılmalıdır. Bu nedenle *SA-Capital Oy/Finland* kararındaki gibi davalarda mali cezaların gerçek kişilere değil teşebbüslere uygulandığı gerçeği ve rekabet hukukunun etkili bir şekilde uygulanmasında güçlü bir kamu yararı olduğu hususları kabul edilmiştir¹³⁸. Bu bağlamda, ABAD, her ne kadar AİHM kararlarına sıklıkla atıfta bulunsa da çekirdek ve çekirdek dışı ayırımının yapılıp yapılmayacağı konusunda henüz net

---

¹³¹ Case C-338/00 P *Volkswagen v Commission*.

¹³² Başsavcı Ruiz-Jarabo Colomer'in C-338/00 P sayılı karara ilişkin görüşü, para. 66.

¹³³ A.g.k.

¹³⁴ *Case of SA-Capital OY v Finland*, Başvuru no. 5556/10.

¹³⁵ A.g.k., para. 67.

¹³⁶ A.g.k., para. 68-72.

¹³⁷ *Case of Jussila v Finland*, Başvuru no. 73053/10, para. 43.

¹³⁸ *Case of SA-Capital OY v Finland*, Başvuru no. 5556/10, para. 78.

bir duruş sergilememiştir. AİHS'nin 6. maddesinin, Bildirge kapsamında uygulanması nedeniyle Bildirge'nin 48. maddesinin uygulanabilirliği sınırlı olmadığı için bu maddenin ihlali, ilke olarak, ceza hukukuyla aynı şekilde sonuçlar dairesinde değerlendirilmelidir. Elbette ki AB'nin rekabet hukukunun uygulanmasında teşebbüslerin usuli haklarının korunması için AİHS tarafından sağlanandan daha güçlü bir koruma sağlamasını engelleyen hiçbir şey bulunmamaktadır. Ancak AB'nin ana hedeflerinden olan temel hakların korunması ve rekabet hukukunun etkin bir şekilde uygulanması hususlarının arasındaki dengenin gözetilmesi hesaba katıldığında, Genel Mahkeme ile ABAD'ın AB hukukunun AİHS'den daha güçlü bir koruma sağladığı şeklinde yorumlanamayacağı değerlendirilmektedir. Komisyon'un kartel prosedürlerindeki uygulamaları AİHM içtihadında belirlenen koruma düzeyini karşıladığı kadar Bildirge'nin gerektirdiği korumayı da yeterli düzeyde karşılamalıdır.

Hibrit uzlaşma soruşturmalarının ortaya çıkmasıyla birlikte AB rekabet hukukunun ve temel haklara riayetini aynı anda, dengeli ve etkin bir şekilde uygulanması sorunu ile karşı karşıya kalmıştır¹³⁹. Yukarıdaki başlıklarda ayrıntılı olarak yer verildiği üzere Komisyon'un hibrit uzlaşma uyguladığı soruşturmalarda verilen kararlara yönelik uzlaşmayan taraflar yargı yoluna başvurmuştur. Yapılan başvurular neticesinde Genel Mahkeme ve ABAD, ilgili kararlarda Bildirge'de temel hak olarak sınıflandırılan masumiyet karinesi ile iyi idare hakkının ihlali hususunda ayrıntılı değerlendirmeler yapmıştır.

Genel Mahkeme tarafından Icap kararında, Komisyon tarafından takip edilen prosedürel etkinliğin korunması amacıyla masumiyet karinesinden ödün verilemeyeceği belirtilmiştir (Wils 2020, 19)¹⁴⁰. Buna göre, uzlaşma prosedürü, AB birincil hukukunun bir parçası olan Bildirge'ye uygun olmalıdır. Bu nedenle Genel Mahkeme Icap kararında, Komisyon'un, uzlaşan tarafların sorumluluğunu, uzlaşmayan tarafın görüşe katılımı olmaksızın belirlemesi mümkün olmayan durumda Komisyon, masumiyet karinesini korumaya yönelik gerekli tedbirleri alması gerektiğini belirtmiştir¹⁴¹. Buna aynı kartele ilişkin tüm kararların aynı

---

¹³⁹ Başsavcı Geelhoed'in Case C-301/04 P sayılı karara ilişkin görüşü, para. 67.

¹⁴⁰ Case T-180/15 *Icap v Commission*, para. 266.

¹⁴¹ A.g.k., para. 268.

tarihte alınması şeklinde bir çözüm önerisi de sunulmuştur¹⁴². Ancak Genel Mahkeme'nin anılan önerisinin uzlaşma usulünün teşebbüsler için cazibesini azaltacağı düşünülmektedir. Çünkü teşebbüslerin uzlaşmayla soruşturma kapsamında savunma ve kanun yollarına ayıracağı maddi kaynaklardan tasarruf etme hedefine ulaşması engelleneceğinden uzlaşmanın daha az tercih edilmesine neden olabileceği düşünülmektedir.

Pometon'da, ABAD, Komisyon'un masumiyet karinesini ihlal edip etmediğine ilişkin değerlendirme yaparken *Karaman/Germany*'de yapılan değerlendirmedeki hususları dikkate alması hibrit uzlaşma usulünde soruşturma sonunda nihai kararını verirken sorunların çözümü için büyük bir adım atmıştır. Ancak Başsavcı Hogan'ın görüşünde Komisyon'un uzlaşma kararlarında Pometon hakkında uzlaşan tarafların eylemlerinin tespit edilmesi için gerekli olandan fazla atfin yapıldığı belirtmiştir. Bununla birlikte Hogan uzlaşma kararının bir bütün olarak okunduğunda Komisyon'un Pometon hakkında bir yargıya ulaştığının anlaşılabilirdiğinden bahsetmektedir. Bu noktada *Karaman/Germany*'de belirlenen gerekli olma kriterinin muğlak olduğu ve uygulamada bu muğlaklığın uzlaşmayan taraflar için masumiyet karinesi ile iyi idare hakkının ihlal edildiği şüphesine sebep olduğu değerlendirilmektedir.

Scania kararında Genel Mahkeme hibrit uzlaşmanın görüldüğü soruşturmalarda uzlaşma ve olağan soruşturma süreçlerinin farklı birimler tarafından yürütülmesiyle objektif tarafsızlığın sağlanabileceğini dile getirmiştir. Ancak bu uygulamayla Komisyon'un uzlaşma ile hedeflediği kaynak tasarrufu amacına ulaşamayacağı değerlendirilmektedir.

Rekabet otoritesi, hibrit uzlaşma usulünün uygulandığı soruşturmaların her aşamasında, bütün taraflara karşı önyargıdan uzak, adil bir değerlendirmeye idari bir yaptırım uygulayabilmesi için masumiyet karinesi ve iyi idare hakkı çerçevesinde hareket etmelidir. Bunun temini için hibrit uzlaşma usulünün uygulandığı soruşturmalarda kullanılmak üzere çerçeve değerlendirme kriterlerine ihtiyaç duyulmaktadır.

Yukarıda yer verilen AB içtihat hukuku bir bütün olarak okunduğunda, hibrit uzlaşma usulünde uzlaşmayan tarafların Komisyon'un Bildirge'nin 48.

---

¹⁴² A.g.k.

maddesinde yer alan masumiyet karinesini ve Bildirge'nin 41. maddesinde yer alan iyi idare hakkını ihlal ettiğini iddia eden taraflarla birlikte temel haklar açısından sorunlu olduğu sonucuna varılmıştır. Buna ek olarak Icap, Pometon ve Scania soruşturmalarına ek olarak, EIRD soruşturmasında da benzer iddialar HSBC tarafından öne sürülmüştür¹⁴³. Ayrıca, içtihat, hem Genel Mahkeme'nin hem ABAD'ın Komisyon'a ve Komisyon'un etkin bir uzlaşma prosedürüne olan ihtiyacına karşı adil bir tutum sergilediğini dikkate aldığını göstermektedir. Dolayısıyla, rekabet hukukunun etkin bir şekilde uygulanmasının güvence altına alınmasına makul bir ağırlık verilmiştir. Bu da ayrımın AİHM tarafından çekirdek ve çekirdek olmayan ceza hukuku arasında yapılan ayrım en azından Genel Mahkeme ve ABAD tarafından yapılan uygulamada kısmen mevcut olduğu sonucunu desteklemektedir. Soruşturması taraflarının soruşturma kapsamında temel haklarının koruma düzeyi ceza davalarında gerçek kişilere karşı göre daha düşük seviyededir. Bu durum, rekabet hukukunun etkin bir şekilde uygulanması ile uzlaşmayan tarafların temel haklarının korunması dengelemesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

ABAD ve Genel Mahkeme tarafından, Komisyon'un, uzlaşmayan teşebbüslerin usuli haklarının güvence altına almasının gerekliliği belirtilirken uzlaşma prosedürünün etkinliği amacını korumak için Bildirge tarafından sağlanan korumadan ödün vermenin mümkün olmadığı vurgulanmaktadır. Bununla birlikte, hem ABAD hem de Genel Mahkeme böylesi bir ihlalin varlığının soruşturma sonucunda farklı bir karar alınmasına sebep olmadığı sonucuna ulaşırsa söz konusu kararın bu bağlamda iptal edilemeyeceği sonucuna ulaşılmış olması dikkat çekicidir. Öte yandan ABAD'ın ve Genel Mahkeme tarafından Komisyon'un hibrit uzlaşma kararlarında uzlaşmayan tarafın masumiyet karinesi ile iyi idare hakkına zarar vermediği kanaatine ulaşıldığı görülmektedir. Bu noktada Komisyon tarafından her ne kadar yasal düzenleme ile sınırları belirlenmemiş olsa da hibrit uzlaşma durumunda uzlaşmayan tarafın masumiyet karinesini ve iyi idare hakkını korumak için özen gösterdiği ve bu konuda başarılı olduğu değerlendirilmektedir.

---

¹⁴³ Case T-105/17 *HBSC and Others v Commission*.

BÖLÜM 3

TÜRK REKABET HUKUKUNDA HİBRİT UZLAŞMA

Türk rekabet hukukunda uzlaşma usulü, soruşturmalarda uygulanmaya başlandığında Komisyon'un uzlaşmadan elde etmeyi amaçladığı usuli faydaların kazanılması hedeflenmiştir. Ancak Komisyon uygulamasında sürecin kurgusundan kaynaklanan bazı sorunları ortaya çıkması Türk rekabet hukukunda da uzlaşma müessesesinin benzer sorunlarla karşılaşılabilceğini hususunu gündeme getirmektedir. Komisyon'da bahse konu sorunlar hibrit uzlaşmanın uygulandığı soruşturmalarda uzlaşmayan tarafın masumiyet karinesi ve iyi idare hakkının ihlali gibi temel savunma haklarında ihlal problemi şeklinde gerçekleşmiştir.

Bu bölümde Türk rekabet hukukundaki uzlaşma müessesesi Komisyon'un uzlaşma tecrübesinden doğan hibrit uzlaşma kavramı çerçevesinde analiz edilecektir. Bu doğrultuda öncelikle Türk rekabet hukukundaki uzlaşma müessesesinin yasal düzenlemeleri olan 4054 sayılı Kanun'un 43. maddesinin beşinci fıkrası ile dokuzuncu fıkraları ve anılan dokuzuncu fıkraya dayanılarak hazırlanan Uzlaşma Yönetmeliği'ne göre olağan uzlaşma süreci anlatılacak ve akabinde bir soruşturmada hibrit bir uzlaşma gerçekleşmesi halinde ortaya çıkabilecek durumlar incelenecektir. Bu incelemenin Komisyon'un hibrit uzlaşma tecrübesinden yola çıkılarak yapılması planlanmaktadır. Öte yandan Komisyon ile Türk rekabet hukukundaki düzenlemelerin zemin hazırladığı farklı koşulların sonuçlarına da değinilecektir.

3.1. TÜRK REKABET HUKUKUNDA UZLAŞMA USULÜ

Türk rekabet hukuku mevzuatına göre uzlaşma süreci soruşturma bildirimimin taraflara tebliğinden itibaren soruşturma raporunun tebliğine kadar ya ilgili taraflarca yapılan bir başvuruyla ya da Kurul tarafından resen başlatılabilmektedir. Kurulun uzlaşma sürecini resen başlatması halinde, soruşturma tarafları uzlaşma görüşmelerine davet edilmektedir. Soruşturma tarafları, bu davetin tebliğinden itibaren on beş gün içinde uzlaşma görüşmelerine

başlamak isteyip istemediklerini Kuruma yazılı olarak bildirmektedir. Söz konusu süre geçtikten sonra yapılan bildirimler dikkate alınmamaktadır.

Uzlaşma sürecine başlamak isteyen ilgili soruşturma tarafı talebini yazılı olarak Kuruma iletmektedir¹⁴⁴. Uzlaşma Yönetmeliği'nin 5. maddesinin ikinci fıkrasında tarafların uzlaşma talebinde buldukları aşamada, isnat edilen ihlalin niteliğinin ve kapsamının ortaya konulması için daha detaylı araştırmaya ihtiyaç duyulması halinde Kurul, uzlaşma görüşmelerinin başlamasına ilişkin vereceği kararı erteleyebilmektedir.

Kurul, usulüne göre yapılmış ilgili uzlaşma talebini kabul veya reddedebileceği gibi varsa diğer soruşturma tarafların da uzlaşma görüşmelerine davet edilmesine karar verebilir. Diğer bir ifadeyle soruşturma tarafı teşebbüsün uzlaşma başvurusu yapmasıyla uzlaşma süreci Kurulun takdirine sunulmaktadır. Kurulun takdiri, soruşturma sürecinin hızlı bitmesinden kaynaklanacak usuli faydaların ekseninde şekillenmektedir. Kurul bu faydaları değerlendirirken; soruşturmanın taraf sayısı, kaç tarafın uzlaşmaya başvurduğu, ihlalin kapsamı ve delillerin niteliği, tarafların ihlalin varlığı ve kapsamına ilişkin ortak bir kanaatte olup olmadığı hususlarını dikkate almaktadır. Örneğin Kurulun *Hızlı Tüketim Malları* kararında başlatılan uzlaşma sürecinde taraflarla, ihlalin varlığına ve kapsamına ilişkin ortak bir kanaate ulaşılamadığı ve uzlaşma sürecinden beklenen usuli faydaların sağlanamayacağı sonucuna ulaşılarak uzlaşma sürecinin sonlandırılmıştır¹⁴⁵.

Uzlaşma başvurusunda bulunulması veya uzlaşma görüşmelerine başlanılması ilgili teşebbüs hakkında yürütülen soruşturmanın süresinin durdurmamaktadır. Soruşturma sürecinde uzlaşmaya başvuran her bir soruşturma tarafıyla ayrı ayrı olmak üzere uzlaşma görüşmeleri yapılmaktadır.

Uzlaşma görüşmelerinin içeriğini düzenleyen Uzlaşma Yönetmeliği'nin 6. maddesinin beşinci fıkrası aşağıdaki şekildedir;

---

¹⁴⁴ Uzlaşma Yönetmeliği'nde uzlaşma başvurusunun yazılı olması dışında herhangi bir şekil şartı öngörülmemiştir.

¹⁴⁵ Kurulun 15.12.2022 tarihli ve 22-55/863-357 sayılı Hızlı Tüketim Malları kararında toplamda yirmi taraf bulunmakta olup Kurul bunlardan on iki tarafa para cezası verilmesini, beş tarafa *ne bis in idem* ilkesi doğrultusunda para cezası verilmemesine ve iki tarafa ihlali yönelik bulguya ulaşılamadığından para cezası verilmemesine karar vermiştir.

Uzlaşma görüşmelerinde, soruşturmanın güvenliğinin tehlikeye düşmemesi koşuluyla, uzlaşma tarafının aşağıdaki hususlarda bilgi edinmesi sağlanır:

- a) Uzlaşma tarafı hakkında ileri sürülen iddiaların içeriği,
- b) İsnat edilen ihlalin niteliği ve kapsamı,
- c) Uzlaşma tarafının, isnat edilen ihlalin niteliğine ve kapsamına ilişkin bilgilendirilmesi amacıyla sınırlı olmak ve ticari sırlardan ve gizli bilgilerden arındırılmak kaydıyla, taraf hakkındaki ihlal isnadına dayanak teşkil eden başlıca deliller,
- ç) Sürecin uzlaşma ile neticelenmesi halinde uygulanabilecek indirim oranı,
- d) Uzlaşma tarafına verilebilecek idari para cezası aralığı.

Söz konusu uzlaşma görüşmelerinde isnat edilen ihlalin kabul edilmesi öncesinde tarafın, hakkındaki iddiaları anlaması ve değerlendirmesi için yeterli bilgi edinmesi ve varsa açıklamalarını beyan edebilmesi amaçlanmaktadır.

Uzlaşma görüşmelerine başlanmış olması, uzlaşma tarafı teşebbüsün, hakkında isnat edilen ihlali kabul ettiği anlamına gelmemekte olup uzlaşma tarafı, uzlaşma metninin sunulmasına kadar uzlaşma sürecinden çekilebilmektedir.

Sürecin devamında uzlaşma görüşmelerinin olumlu sonuçlanması halinde ilgili tarafa, Kurul uzlaşma ara kararını yollamaktadır. Bunun üzerine taraf ara kararda tarafa sunulan şartları kabul ediyorsa Uzlaşma Yönetmeliği'ne göre uzlaşma metnini hazırlayarak Kurum kayıtlarına sunması bildirilmektedir. Uzlaşma metnine istinaden Kurul ilgili taraf hakkındaki soruşturmayı uzlaşma usulü ile sonlandırma kararı almakta ve süreç bitirilmektedir. Uzlaşma Yönetmeliği'nin 4. maddesinin dördüncü fıkrasına göre Kurulun uzlaşmaya gelen tarafa %25'e kadar uzlaşma indirimi uygulama yetkisi bulunmaktadır. Bu indirimin karşılığında taraf uzlaşma konusuna ilişkin dava açma hakkından feragat etmektedir.

Uzlaşma usulünün belki de en önemli sonuçlarından biri (Tanlı 2023, 30) olan dava açma hakkından feragat, Uzlaşma Yönetmeliği'nin 4. maddesinin beşinci fıkrasında "Sürecin uzlaşma ile neticelenmesi halinde, idari para cezası ve uzlaşma metninde yer alan hususlar uzlaşmanın taraflarınca dava konusu yapılamaz." hükmü ile düzenlenmiştir. Hüküm lafzi olarak; idari para cezası ve uzlaşma metninde yer alan hususların dava konusu yapılamayacağını ifade

etmektedir. Uzlaşma Yönetmeliği'nin 8. maddesinde uzlaşma metninde yer alması gereken hususlar tahdidi olarak;

- a) Uzlaşma tarafının ihlalin varlığını ve kapsamını kabul ettiğine dair açık beyanı,
- b) Kurulun uzlaşma tarafına ihlal nedeniyle verebileceği azami idari para cezası oranı ve miktarı ile tarafın uzlaşma usulü çerçevesinde bu ceza oranını ve miktarını kabul ettiği,
- c) Uzlaşma tarafının hakkındaki iddialar konusunda yeterli derecede bilgilendirildiği ve kendi görüşlerini ve açıklamalarını aktarmak için tarafa yeterli imkân tanındığı,
- ç) İdari para cezasının ve uzlaşma metninde yer alan hususların uzlaşma tarafınca dava konusu yapılamayacağı

şeklinde sıralanmıştır. Diğer bir ifadeyle uzlaşan teşebbüs, uzlaşma ile ilgili esaslı bütün hususlarda dava hakkından vazgeçmektedir.

Bu noktada uzlaşma usulünün yukarıda yer verilen yasal çerçevede uygulandığı kararlara bakılmasının uzlaşma müessesesinin Türk rekabet hukuku uygulamaları kapsamında yeri ve önemini gösterebilecektir.

Ek'te yer verilen tabloda Mart 2024 itibarıyla otuz bir tane soruşturmada kırk yedi farklı taraf hakkındaki soruşturmalar uzlaşma usulüyle sonlandırıldığı görülmektedir. Yapılan uzlaşma başvurularının ağırlıklı olarak yeniden satış fiyatının tespiti niteliğinde ihlallerin söz konusu olduğu soruşturmalarda yapıldığı tespit edilmektedir. Bununla birlikte sayıca az da olsa kartel soruşturmalarında da uzlaşma yolunun tercih edilmektedir. Ek'te yer verilen bilgilerde, yayımlanan Kurul kararlarında hibrit uzlaşma süreci yürütülen bir soruşturma olmadığı görülse de çoğu uzlaşmanın yapıldığı soruşturmanın tek tarafın bulunduğu göz ardı edilmemelidir. Diğer bir ifadeyle çok tarafı bulunan bir soruşturmada hibrit uzlaşma durumunun yaşanabilmesinin daha yüksek bir ihtimalinin olduğu görülebilmektedir. Bu doğrultuda yapılacak değerlendirmelerin faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

3.2. TÜRK REKABET HUKUKUNDAKİ UZLAŞMA USULÜNÜN HİBRİT ÇERÇEVESİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ

3.2.1. Türk Rekabet Hukukunda Masumiyet Karinesi ve İyi İdare Hakkı

Bu başlık altında Komisyon'un hibrit uzlaşma usulüyle aldığı kararların en çok eleştiri aldığı hususların temelini oluşturan masumiyet karinesi ile iyi idare hakkı kavramlarının Türk rekabet hukukundaki yeri tespit edilecektir. Takip eden başlıklarda Türk rekabet hukukundaki uzlaşma usulünün hibrit uzlaşma olması halinde anılan müessese hakkında söz konusu kavramları da içerecek şekilde değerlendirmelere yer verilecektir.

Türkiye, masumiyet karinesinin tanımlanıp koruma sağlandığı uluslararası metinler olan hem 1948 tarihli İHEB'e hem de 1950 tarihli MSHS'ye¹⁴⁶ taraftır. Bununla birlikte Anayasa'nın 38. maddesinde de düzenlenen masumiyet karinesi "suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz" şeklinde düzenlenmiştir. Masumiyet karinesi, hakkında suç isnadı bulunan bir kişinin adil bir yargılama sonunda suçlu olduğuna dair kesin hüküm tesis edilene kadar masum sayılması gerektiğini ifade etmekte ve hukuk devleti ilkesinin de bir gereğini oluşturmaktadır¹⁴⁷. AYM tarafından ise

"Masumiyet karinesi, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına alır. Bunun sonucu olarak, kişinin masumiyeti "asıl" olduğundan suçluluğu ispat külfeti iddia makamına ait olup, kimseye suçsuzluğunu ispat mükellefiyeti yüklenemez. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz."

şeklinde tanımlanmıştır¹⁴⁸. Bu kapsamda özü itibarıyla masumiyet karinesinin, güçlü devlet erkleri karşısında daha güçsüz konumda olan bireyin öncelikle insanlık onuru nedeniyle sahip olduğu temel haklardan olduğu söylenebilecektir (Doğan ve Dericiler 2020, 1102).

Söz konusu karinenin, sadece kanunlarda suç olarak belirtilen hükümler açısından geçerli olduğu, kabahatler karşılığında öngörülen yaptırımlar

---

¹⁴⁶ 27.05.1949 tarihli 7217 sayılı Resmi Gazete.

¹⁴⁷ Bkz. 09.01.2014 tarihli ve E. 2013/133 ve K. 2013/169 sayılı AYM kararı.

¹⁴⁸ AYM'nin 13.06.2013 tarihli 2012/665 sayılı kararı, para. 26.

bakımından uygulanma imkânının bulunmadığı ileri sürülebilir. Ancak AYM'nin bir kararında¹⁴⁹, Anayasanın 38. maddesinde, idari ve adli cezalar arasında bir ayırım yapılmadığı, dolayısıyla idari para cezalarının da bu maddede öngörülen ilkelere tâbi olduğu belirtilmiştir. Bu bağlamda, rekabet ihlalleriyle ilgili yürütülen soruşturma ve incelemelerde objektif ispat yükünü taşıyan Kurum, masumiyet karinesi uyarınca, ihlalin varlığını somut olarak ortaya koyma yükünü taşımaktadır. Ancak bu rekabet ihlallerinin ispatında karinelere yararlanılamayacağı anlamına gelmemektedir. Nitekim AYM'nin bir kararında¹⁵⁰ bu durum AYM'nin önceki kararlarında da belirtildiği gibi genel anlamda suçun kanıtlanması yükümlülüğü iddia edende kaldığı sürece savunmasını oluşturmak için ispat yükünü sanığa devreden kurallar ile hukuki veya fiili varsayımların olduğu durumlarda ispat yükünün yer değiştirmesi, suçsuzluk karinesine aykırılık teşkil etmemektedir (AYM, E.2013/38, K.2014/58, 27/3/2014; AYM, E.2004/116, K.2008/74, 6/3/2008).

Bu doğrultuda Kurulun başta soruşturmalar olmak üzere bütün işlem ve eylemlerinde masumiyet karinesine bağlı hareket etme zorunluluğu bulunmaktadır. Hibrit uzlaşmalarda masumiyet karinesine bağlı şekilde hem uzlaşma usulünü hem de olağan soruşturma usullerini her bir soruşturma tarafı için yürütmek elzemdir. Özellikle uzlaşma usulünün soruşturma usulünden çok daha önce tamamlandığı gerçeğinden yola çıkarak uzlaşmayan tarafların masumiyet karinesini ihlal etmeden değerlendirmelerde bulunmak için esaslı önlemlerin alınması, alınan kararların yargısal denetimi açısından da önemlidir. Bu minvalde uzlaşma görüşmelerinin soruşturma konusu ihlalin kapsamı, niteliği ve tarafları açısından esaslı unsurların net olduğu bir zamanda yapılması gerekmektedir. Ancak her bir soruşturma için geçerli olacak bir kriter listesi belirlemek her bir soruşturmanın dinamiklerinin farklı olması nedeniyle oldukça güçtür. Bu nedenle kriterlerle genel bir çerçeve çizilmesi uygun olacaktır. Söz konusu kriterlerin masumiyet karinesinin korunması amacıyla sadece uzlaşma

---

¹⁴⁹ AYM'nin 15.03.2012 tarih ve E. 2011/05 ve K. 2012/381 sayılı kararı.

¹⁵⁰ 02.05.2018 tarih ve 2017/109 E. ve 2018/39 K. sayılı karar, para. 9. Ayrıca kabahat karşılığında uygulanacak idari yaptırımlar bakımından da karinelere yararlanılabileceği için bkz. 17.05.2018 tarihli ve B. No: 2015/19616 sayılı AYM kararı, para. 34. "Somut olayın özel koşullarında kabahat eylemleri nedeniyle uygulanan idari yaptırımlarda -adli suç ve cezalara nazaran- sorumluluk karinesine ilişkin standartların daha esnek yorumlanması mümkündür".

görüşmeleri için değil aynı zamanda devam eden soruşturmalar için de belirlenmesi gerekmektedir.

Türk hukukunda incelenecek bir diğer kavram ise iyi idare hakkıdır. Türk hukukunda iyi idare hakkı kapsamındaki düzenlenmelere yer verilmeden önce iyi idare hakkının esasını oluşturan iyi idare ilkelerinin hatırlatmasının faydalı bulunacağı düşünülmektedir. Bunlar kanunilik ilkesi, eşitlik ilkesi (ayrımcılık yasağı), tarafsızlık ilkesi, ölçülülük ilkesi, hukuki belirlilik ilkesi, makul süre içinde faaliyette bulunma ilkesi, düzenleyici olmayan işlemlere katılım ilkesi, savunma hakkı, mahremiyete saygı ilkesi, açıklık ilkesi, idarenin zararlarını tazmin yükümlülüğü şeklindedir.

Türk mevzuatında genel bir idare usul kanunu bulunmamakla birlikte AB'deki gibi doğrudan temel haklar kategorisinde düzenlenmiş bir hüküm de bulunmamaktadır. Bununla birlikte Türkiye Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin İyi İdare Konusunda Üye Ülkelere CM/REC(2007)7 sayılı Tavsiye Kararına¹⁵¹ taraftır. Söz konusu tavsiye kararında iyi idare hakkının tesis edilebilmesi için tavsiyelerin yanında 23 maddeden oluşan iyi idare kodu başlıklı bir kanun taslağı bulunmaktadır. Anılan kanun taslağının ilgili maddeleri incelendiğinde iyi idare hakkının ilkeleri çerçevesinde oluşturulduğu anlaşılmaktadır. Öte yandan Anayasa başta olmak üzere kamu kurum ve kuruluşlarının kuruluş ve işleyişlerini düzenleyen kanunlarında iyi idare hakkının genel ilkeleri doğrultusunda kabul edilebilecek çeşitli hükümler bulunmaktadır. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerinin korunması başlıklı 40. maddesine 4079 sayılı Kanun'un 16. maddesiyle "Devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır." fıkrası eklenmiştir. Bu fıkra ile devleti oluşturan bütün kurum ve kuruluşların işlem ve eylemlerinde iyi idare ilkelerinden açıklık ilkesine göre kanun yollarına ilişkin düzenlemeye gidilmiştir. Diğer bir iyi idare ilkesi olan ölçülülük ilkesi kapsamında 4079 sayılı Kanun'un 2. maddesi ile Anayasa'nın 13. maddesini " Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik

---

¹⁵¹ <https://rayp.adalet.gov.tr/resimler/522/dosya/2522-02-202212-36-pm.pdf>, Erişim Tarihi:14.03.2024.

Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.” şeklinde değiştirilerek iyi idare ilkelerine göre bir sınırlama getirilmiştir.

İyi idare hakkı Türk yüksek yargı organlarının kararlarına da yansımıştır. AYM'nin iyi idare hakkına değindiği bir kararında iyi idare, idarenin yetkilerine yönelik bir sınırlama olarak öngörülmüştür¹⁵². Danıştay kararlarında ise iyi idare hakkını oluşturan ilkelerin, gerekçeyi kuvvetlendirmek için yer verildiği görülmektedir¹⁵³.

Türk rekabet hukukunun temelini oluşturan 4054 sayılı Kanun incelendiğinde ise iyi idare hakkının unsurlarına yer verildiği görülmektedir. Örneğin 4054 sayılı Kanun'un 43 ila 48. maddeleri uyarınca verilecek idarî yaptırım kararlarında bu kararların alınmasından önce ilgilinin savunmasının alınması hususunda geniş bir düzenleme bulunmaktadır. Aynı Kanun'un 43. maddesinin üçüncü fıkrasında Kurulun, tarafları bilgilendirmediği ve savunma hakkı vermediği konuları kararlarına dayanak yapamayacağı belirtilmiştir. 4054 sayılı Kanun'da savunma hakkına yönelik yapılan düzenlemeler incelendiğinde soruşturma aşamasında soruşturma tarafı teşebbüse biri soruşturma raporunun tebliğinden önce, biri soruşturma raporunun tebliğinden sonra bir diğeri de ek yazılı görüşten sonra olmak üzere toplamda üç sefer yazılı savunma yapma hakkı tanınmıştır. Ayrıca Kanun'da soruşturma taraflarına ayrıca sözlü savunma ile kendilerini savunma hakkı da düzenlenmiştir. Bunun yanında 4054 sayılı Kanun'un 53. maddesinin ikinci fıkrasına göre Kurulun aldığı kararların gerekçeli halleri tarafların ticarî nitelikli sırlarını ifşa etmeyecek şekilde Kurumun internet sayfasında yayımlanmaktadır. Bu düzenleme Kurum bünyesinde yürütülen işlemler ile alınan kararların kamu ile şeffaf bir şekilde paylaşıldığını göstermektedir.

Yukarıda verilen bilgiler ışığında, Kurumun ve karar mercii olan Kurulun işlem ve eylemleri bakımından iyi idare hakkının en temel ilkelerine bağlı olduğu sonucuna ulaşılabilecektir. Uzlaşma müessesesi uygulanırken de aynı şekilde iyi idare hakkına ve ilkelerine riayet edilmesi hukuki tutarlılık açısından önem arz

---

¹⁵² AYM'nin 12.12.1996 tarihli ve E. 1996/64, K. 1996/47 sayılı kararı.

¹⁵³ Danıştay 10. Dairesinin 10.11/1994 tarihli ve E. 1993/1403, K. 1994/5603 sayılı kararı, www.danistay.gov.tr (Erişim Tarihi: 14.02.2024). 10. Dairenin bu içtihadı dava konusu işlemde gerekçenin bulunmayışının aslı şekil sakatlığı oluşturmayacağı ve işlemi hukuka aykırı hale getirmeyeceği belirtilerek Danıştay İdarî Dava Daireleri Genel Kurulunun 17.10.1997 tarihli ve E. 1995/769, K. 1997/525 sayılı kararıyla bozulmuştur.

etmektedir. Bu kapsamda uzlaşma müessesesinin özel bir durumu olan hibrit uzlaşma durumunda masumiyet karinesinin ve iyi idare hakkının korunarak işlem tesis edilebilmesi için bazı önlemlerin alınması gerektiği düşünülmektedir.

3.2.2. Uzlaşma Sürecinin Başlaması Hususu

Uzlaşma başvurusu yapmak isteyen bir teşebbüsün uzlaşma başvurusunu, soruşturma bildirimine istinaden hazırladığı birinci yazılı savunması ile birlikte sunmasının önünde hiçbir engel bulunmamaktadır. Ancak uzlaşma başvurusunun diğer belgelerin ekinde sunulmasının uzlaşma başvurusunun ciddiyetinin tam kavranamamasına zemin hazırlayacağı düşünülmektedir. Bir teşebbüs, birinci yazılı savunması içerisinde uzlaşma başvurusuna yer verdiği takdirde aslında uzlaşmanın ruhuna uygun olmayan bir metin içinde uzlaşma talebini iletmiş olacaktır. Bu noktada ihlal isnadına karşı argümanlar sunan bir metin olan birinci yazılı savunma metni ile uzlaşma başvurusu metni birbiriyle ters düşen mantık çerçevesinde oluştuğu söylenebilecektir. Bu durumda başvuran teşebbüsün bu konudaki ciddiyeti tam anlaşılamayacaktır. Örneğin teşebbüsün yazılı savunmasında veya herhangi bir cevabi yazısında paragraflar arasına sıkıştırılmış bir cümle ile hem kendisi hem de soruşturma süreci bakımından önemli sonuçlar doğurabilecek bir müesseseye başvurmasının uygun olmadığı değerlendirilmektedir. Uzlaşma başvurusunun ayrı bir metinle yapılmasının teşebbüsün bu süreci yürütme konusunda daha istekli ve bilinçli olduğunu göstereceği düşünülmektedir. Ayrıca çok taraflı soruşturmalarda yürütülecek uzlaşma sürecinin hibrite dönüşüp dönüşmeyeceğinin öngörüsü bir ölçüde sağlanabilecektir. Bununla birlikte uzlaşma başvurularının tek tipleştirilmesiyle hem bütün teşebbüslere aynı yaklaşımın uygulanmasını hem de başvurunun tüm unsurlarının belirlenmiş olmasını sağlanabilecektir. Uzlaşma Yönetmeliği'nde uzlaşma başvuruları için tek bir şekil şartının zorunlu tutulması şeklinde değişiklik yapılmasıyla iyi idare hakkının hukuki belirlilik ilkesiyle eşitlik ilkesi açısından uyumlu olacağı değerlendirilmektedir.

Uzlaşma Yönetmeliği'ne göre uzlaşma başvurusu için bir süre kısıtı bulunmamakta olup soruşturma süresinin sonuna yaklaşan bir zamanda da uzlaşma görüşmeleri yapılabilecektir. Uzlaşma Yönetmeliği'nde uzlaşma başvuruları için soruşturma bildiriminden soruşturma raporunun tebliğine kadar geniş bir zaman aralığı öngörülmesi nedeniyle Kurulun, Yönetmelik'in 4.

maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendinde yer alan “Soruşturma taraflarının önemli bir kısmının uzlaşmaya başvurup başvurmadığı” kriterini tam anlamıyla değerlendiremediği düşünülmektedir.

Tablo 1: Avrupa’da Uzlaşma Başvurusu Zamanına İlişkin Uygulama Örnekleri

Ülke Adı	Uzlaşmaya Başvuru Zamanı
Almanya	İhlale ilişkin yeterli seviyede bilgi edinmesini sağlayacak şekilde delillerin incelenmiş olması halinde
Avusturya	Soruşturma Raporunun tebliğinden sonra nihai karara kadar
Çek Cumhuriyeti	Soruşturma Raporu tebliğinden sonra, ilgili teşebbüs tarafından 15 gün içinde
Fransa	Soruşturma raporunun tebliğinden itibaren iki ay içinde
Hollanda	Soruşturmanın nihai kararına yakın olmayan bir tarihte
İngiltere	Yeterli ispat standardı karşılandığına
Kaynak: Ülke Uygulamaları ¹⁵⁴	

Yukarıdaki tabloda da görüleceği üzere örnek olarak seçilen altı Avrupa ülkesindeki uzlaşma uygulamalarında ihlalin kapsamı ve niteliği hakkında rekabet otoritesi tarafından bir genel kanaat oluştuktan sonra soruşturma tarafı

¹⁵⁴ Avrupa’da birçok yerel rekabet otoritesi tarafından uzlaşma usulünü uygulanmaktadır. İşbu tez için örnek olarak Almanya, Avusturya, Çek Cumhuriyeti, Fransa, Hollanda ve İngiltere seçilmiştir. Almanya: https://www.bundeskartellamt.de/SharedDocs/Publikation/EN/Merkblaetter/Leaflet_Settlement_procedure.pdf?blob=publicationFile&v=3 Erişim Tarihi: 15.01.2024.

Avusturya: https://www.bwb.gv.at/en/news/detail/rechtssicherheit-und-transparenz-aktualisierter-standpunkt-zu-settlements?sword_list%5B0%5D=settlement&no_cache=1 Erişim Tarihi: 24.12.2023.

Çek Cumhuriyeti: <https://uohs.gov.cz/en/legislation.html> Erişim Tarihi: 17.01.2024

Fransa: https://www.autoritedelaconurrence.fr/sites/default/files/communique_procedure_transaction_en_final.pdf Erişim Tarihi: 15.01.2024.

Hollanda: <https://www.acm.nl/sites/default/files/documents/2019-01/acms-guidelines-for-simplified-resolution-of-cases-involving-a-fine.pdf> Erişim Tarihi: 16.01.2024.

İngiltere: <https://www.gov.uk/government/publications/guidance-on-the-cmas-investigation-procedures-in-competition-act-1998-cases/guidance-on-the-cmas-investigation-procedures-in-competition-act-1998-cases#settlement-process> Erişim Tarihi: 15.02.2024

teşebbüslere uzlaşma başvurusu yapma ve uzlaşma görüşmeleri için bir süre verilmektedir. Tabloda da görüleceği üzere soruşturma raporunun tebliğinden sonra uzlaşma başvurularını kabul eden Avusturya, Fransa ve Çek Cumhuriyeti'nde ihlalin varlığı, niteliği ve kapsamı hakkında kesinliğe yakın bir kanaat oluştuktan sonra uzlaşma görüşmelerine başlanmaktadır. Almanya, Hollanda ve İngiltere'de ise rekabet otoriteleri soruşturma raporunun tebliğinden önce ancak soruşturma hakkında genel bir kanaatin olduğu aşamada uzlaşma başvurularını kabul edip akabinde görüşmelere başlamaktadır. Kısaca Avusturya, Fransa ve Çek Cumhuriyeti'nin uygulamasında ihlalin netleşmesi öncelik iken Almanya, Hollanda ve İngiltere'de ise usuli fayda ön plandadır.

Türkiye'de ise teşebbüslerin başvuru zamanı için geniş zaman aralığı içeren bir düzenleme bulunmaktadır. Ancak çok taraflı soruşturmalarda, tarafların belirli tarihler arasında başvurmasını sağlayacak şekilde Uzlaşma Yönetmeliği'nde bir düzenleme yoluna gidilirse soruşturma sürecini uzlaşmayla sonlandırılacak teşebbüslerin tam sayısını elde edebilecektir. Bu doğrultuda soruşturmada hibrit uzlaşma durumunun yaşanıp yaşanmayacağına dair bir öngörü kazanılabilecektir. Bunun yanında Uzlaşma Yönetmeliği'nin 4. maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendinde yer alan "Soruşturma taraflarının önemli bir kısmının uzlaşmaya başvurup başvurmadığı" ilgili değerlendirmenin daha isabetli bir şekilde yapılabilecektir. Bu kapsamda yukarıdaki değerlendirmeler ile hukuki belirlilik ilkesi birlikte incelendiğinde Uzlaşma Yönetmeliği'nde teşebbüsler tarafından yapılacak başvurular için belirli bir zaman aralığı öngörülebilecektir. Böylece yürütülecek uzlaşma sürecinin hibrit olup olmayacağı bilgisine sahip olunabilecek ve bu doğrultuda soruşturmanın diğer taraflarının uzlaşmaya davet edilmesi şeklinde önlemler alınabilecektir. Başka bir şekilde ifade edilirse, farklı tarihlerde yapılan uzlaşma görüşmelerini belirli tarihler arasında yapılmasına karar verilmesinin uzlaşma usulünden alınacak verimliliği artırabileceği düşünülmektedir.

Bununla birlikte başta kartel ihlalleri olmak üzere çok taraflı soruşturmalarda görüşmelerin yakın tarihlerde yapılmasının faydalı olabileceği değerlendirilmektedir. Böylece aynı soruşturma kapsamında aynı bulgu ile ihlal isnadında bulunan taraflar hakkında uzlaşma kapsamında birbiriyle tutarlı değerlendirmelerin yapılabilmesini kolaylaştırabileceği düşünülmektedir.

3.2.3. Uzlaşmada Zamanlama Hususu

Uzlaşma usulünün rekabet hukukunda kullanılmasındaki amaçlardan biri usul ekonomisinin¹⁵⁵ sağlanabilmesidir. Bu doğrultuda soruşturma sürecinde uzlaşma prosedürüne başlanması için uygun zamanın belirlenmesi önemli bir husustur. Bu durumun aksi yönünde gerçekleşen bir senaryoda, soruşturma kapsamında elde edilen bilgi ve belgelerin isabetli bir şekilde değerlendirilebilme ihtimalinin düşük olacağı ve birtakım sorunlara neden olabileceği düşünülmektedir. Zira 4054 sayılı Kanun'un Yerinde İnceleme başlıklı 15. maddesinin birinci fıkrasında Kurulun "...Kanunun kendisine verdiği görevleri yerine getirirken gerekli gördüğü hallerde..." inceleme yapabileceği şeklinde düzenlenmiş olup soruşturma safhası için bir kısıtlama öngörülmediğinden soruşturmanın herhangi bir aşamasında yerinde inceleme yapılabilmektedir. Bu kapsamda yapılan yerinde incelemelerde elde edilen yeni bilgi ve belgeler ihlalin kapsamı ve niteliğini belirlemede önemli rol oynayabilecektir. Ayrıca soruşturmanın ilk aylarında eldeki bilgi ve belgelerin değerlendirilmesi için soruşturma tarafı olmayıp soruşturma konusunda ilgili pazarda faaliyet gösteren teşebbüslerden bilgi talep edilmesinin zorunlu olduğu durumlar da söz konusu olabilmektedir. Öte yandan bu konuda, ihlal isnadında bulunulan teşebbüslerin ihlal isnadına konu eylemlerini gösteren bulgularla hazırlanan soruşturma bildirimine karşı birinci yazılı savunmalarından da fayda sağlanabilmektedir.

Uzlaşma Yönetmeliği'nin 5. maddesinin ikinci fıkrasında tarafların uzlaşma talebinde buldukları aşamada, isnat edilen ihlalin niteliğinin ve kapsamının ortaya konulması için daha detaylı araştırmaya ihtiyaç duyulması halinde Kurul, birinci fıkra kapsamında vereceği kararı erteleyebilir denilmektedir. Uzlaşma Yönetmeliği'ndeki ilgili düzenleme Avrupa'daki ulusal rekabet otoritelerinin

---

¹⁵⁵ Medeni yargılama hukuku kapsamında etkinliğin sağlanması amacıyla usul ekonomisi kavramı ortaya çıkmıştır. Usul ekonomisi Anayasa'nın 141. maddesinin son fıkrasında "Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir" şeklindeki düzenlemeyle ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun 30. maddesinde düzenlenmiş olup yargılamanın makul emek harcıyarak ve masraf yapılarak makul sürede yapılması¹⁵⁵ anlamına gelmektedir (Yılmaz 2019, 268). Buna karşılık idarenin kurum ve kuruluşlarını kapsayan böyle bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak idarenin kamu yararının gerçekleştirebilmesi işlemlerinde anılan Kanun'daki usul ekonomisini de kapsayan iyi idare hakkı doğrultusunda düzenlemeler bulunmaktadır.

uzlaşma usullerindeki ihlale ilişkin belirliliğin sağlanmasının aranması koşuluna paralellik arz etse de, düzenlemelerin farklılığı nedeniyle Türkiye için oldukça muğlaklık yarattığı düşünülmektedir. Çünkü bazı Avrupa ülkelerinin (Avusturya, Çek Cumhuriyeti, Fransa) uygulamasında uzlaşma prosedürü soruşturma raporunun tebliğinden sonra işletilmektedir. Türkiye’de rekabet ihlallerine yönelik yürütülen süreçlere tanınan sürenin görece daha kısıtlı olması sebebiyle bu muğlak ifadenin pratikte etkilerinin olumsuz yönde olacağı, başka bir ifadeyle uzlaşma müessesini sekteye uğratabileceği değerlendirilmektedir. Başka bir deyişle uzlaşmaların yapılabilmesi için soruşturma konusu ihlal hakkında kanaatin nihai karardan önce hangi aşamada netleştiğinin tespiti sorunu ortaya çıkmaktadır. Bu sorunun cevabı ne yazık ki ne 4054 sayılı Kanun’da ne de Uzlaşma Yönetmeliği’nde yer almaktadır. Bu konuda bir netliğin ne zaman oluşacağı şüphesiz Kurulun takdirindedir. Ancak bu sürecin başlatılabilmesi için doğru zamanın tespiti büyük önem arz ettiğinden bazı kriterlerin ortaya konulmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Örneğin bir kartel soruşturmasında yerinde inceleme yapılması muhtemel bir aşamadayken taraf teşebbüslerden birinin soruşturma sürecini uzlaşmayla bitirildiğini varsayalım. Devam eden soruşturma kapsamında uzlaşma sonrası yapılacak bir yerinde inceleme veya Aktif İşbirliği Yönetmeliği kapsamındaki bir başvuruyla uzlaşılan taraf hakkında ihlalin kapsamını, niteliğini değiştirebilecek bir belgenin ortaya çıkabilecektir. Bu durumda ortaya çıkan belge uzlaşma konusu ihlalin kapsamını genişleten ya da başka bir ihlali ortaya koyabilecektir¹⁵⁶. Anılan belgenin ilgili tarafla uzlaşılan ihlal kapsamında olması halinde *ne bis in idem* ilkesi¹⁵⁷ doğrultusunda para cezası verilmemesine hükmedilecektir¹⁵⁸.

¹⁵⁶ Bu noktada bir rekabet ihlalinin kapsamı ifadesiyle ihlalin süresi ve hangi ilgili pazarda gerçekleştirildiği ifade edilmiştir.

¹⁵⁷ *Ne bis in idem* ilkesi, aynı eylem ve konudan dolayı mükerrer yargılama yapılmasına ve ceza uygulanmasına izin verilmemesini ifade eden bir ceza hukuku ilkesidir. Konuya ilişkin olarak ayrıca bkz. ABAD’ın *Aalborg Portland and Others v. Commission*, Birleştirilmiş Davalar C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C213/00 P, C-217/00 P, C-219/00 P. kararı ile AİHM’in *Affaire A. Menarini Diagnostics S.R.L. c. Italie* (Başvuru no 43509/08) kararı ve Danıştay’ın 14. Dairesinin 16.04.2015 tarihli E.2013/8583 ve K.2015/3090 sayılı kararı.

¹⁵⁸ Kurulun bu doğrultuda vermiş olduğu birçok kararı bulunmaktadır. Kurulun 16.02.2017 tarihli ve 17-07/84-34 sayılı *Mey İçki* kararı, 26.08.2021 tarihli ve 21-40/595-290 sayılı *Otomotiv* kararı, 09.09.2021 tarihli ve 21-42/617-304 sayılı *GİPA* kararı, 15.12.2022 tarihli ve 22-55/863-357 sayılı *Hızlı Tüketim Malları* kararı.

Ancak uzlaşılan ihlalin kapsamını genişleten ya da başka bir ihlali gösteren belge bulunması halinde ise söz konu belgenin uzlaşılan belgelerin niteliğinden ayrıştığı tespit edilebilecektir. Bu durumda Kurul uzlaşan teşebbüsün ceza değerlendirmesine esas aldığı bilgi ve belgelerin dışında yeni bir belgeyle karşı karşıyadır. Bu doğrultuda uzlaşan tarafın ilgili belge ile soruşturmaya dahil edilmesi ve savunmasının alınması gerekmektedir. Bu durumda Kurulun uzlaşan taraf hakkında alınan soruşturmanın uzlaşma usulü ile sonlandırılması kararını kaldırarak tarafın halihazırda yürüyen soruşturma sürecine dahil etmesi gerekmektedir¹⁵⁹.

Yukarıda yer verilen senaryo ışığında, teşebbüslerin soruşturmalarını kısa süre içinde sonlandırma amacının uzlaşmalar dahi gerçekleşemeyeceği ihtimalinden hareketle ilgili tarafın uzlaşmaya usulüne başvurması zorlaştırabilecektir. Ünübol ve İnce'ye göre (2015, 38) uzlaşma tarafı teşebbüslerin rekabet otoritesinin uzlaşmanın akabinde ihlale ilişkin iddialar ve kapsam bakımından suçlamaların genişletilmeyeceği yönünde taahhüde ihtiyaçları olmaktadır. Bu noktada uzlaşılan ihlalin kapsamını (süresi, ilgili pazarı) genişleten bir belge elde edildiği ve buna ilişkin yeniden soruşturma açılmayacağı yönünde bir taahhüdün verildiği takdirde teşebbüslerin uzlaşma usulüne teşvikinin artacağı değerlendirilmektedir. Ancak kanaatimizce ihlalin kapsamında ciddi bir değişiklik yaratan veya başka bir ihlal türünü gösteren bir belge söz konusu olduğunda bu taahhüdün verilmesi yerine teşebbüsün pişmanlık müessesine başvurmasının hukuken daha doğru olacağı değerlendirilmektedir.

Yukarıda değinilen hususlardan hareketle; çok taraflı soruşturmalarda ilk uzlaşma kararından önceki dönemde ihlalin bütün unsurlarının ortaya konulabilmesi hibrit uzlaşmadaki uzlaşma ve olağan soruşturma süreçlerinin etkinliğini artırmanın yanında tarafların temel haklarını korumuş olacaktır. Kanaatimizce bir soruşturmada ihlalin bütün unsurlarının ortaya konulabilmesi için soruşturma tarafı teşebbüslerin birinci yazılı savunmalarının Kurum kayıtlarına intikal etmiş ve soruşturma kapsamında yapılması planlanan yerinde incelemelerin gerçekleştirilmiş olması gerekmektedir. Bunun ardından soruşturma heyetinin elindeki bilgi ve belgeler hakkında genel bir kanaat

---

¹⁵⁹ Bu durumda uzlaşan tarafın erken ödeme indirimine hak kazanmak için 6183 sayılı Kanun'una göre ödeme yapmış ise ödenen tutar tarafa iade edilmelidir.

oluşturması için makul bir sürenin geçmesi de gerekmektedir. Bu aşamada uzlaşma görüşmelerinin başlatılması, uzlaşma süreciyle elde edilmesi amaçlanan usuli faydalara ulaşılmasını ve sürecin kanun koyucunun tasarladığı şekilde işletilmesini sağlayabilecektir. Ayrıca böyle bir yolun izlenmesi durumunda, Kurulun soruşturma tarafları hakkındaki kanaatinin uzlaşmayla oluşabilecek bir önyargıdan uzak ve nesnel gerçeklere dayandığı konusunda bir şüpheye mahal vermeyeceği düşünülmektedir. Böylelikle uzlaşmayan taraf için sübjektif ve objektif tarafsızlık sağlanarak masumiyet karinesi ile iyi idare hakkı korunabilecektir.

3.2.4. Uzlaşma Belgeleri ile Soruşturma Belgelerinin Aynı Olması Hususu

Uzlaşma Yönetmeliği'nin 6. maddesinin altıncı fıkrasında uzlaşma görüşmelerinde uzlaşma tarafının beşinci fıkrada yer alan hususlar hakkında görüşlerini bildirebileceği ifade edilmektedir. Bu fıkraya dayanarak ilgili teşebbüse savunmaya benzer bir şekilde uzlaşma görüşmeleri kapsamındaki bilgi ve belgelere ilişkin olarak açıklamalar yapma imkânı sunulmaktadır. Uzlaşma görüşmeleri esnasında teşebbüse verilen açıklama yapma olanağıyla Ceza Yönetmeliği'nde dikkate alınan hususlar hakkında uzlaşma tarafı teşebbüse kendini açıklama ve dinlenilme şansı tanınmaktadır. Bu durum iyi idare hakkı ile uyumludur. Öte yandan soruşturmanın bir tarafı ile uzlaşılan belgeye konu eylemin diğer tarafı olan teşebbüse uzlaşma kapsamında söz hakkı verilmemektedir. Bu nedenle ilgili belge hakkında sadece uzlaşan teşebbüs nezdinde kanaat oluşturmak önemlidir. Aksi durumda uzlaşmayan teşebbüsün masumiyet karinesinin ve iyi idare hakkı ihlal edilmiş olabilecektir.

Çok taraflı soruşturmalarda ihlalin göstergesi olan belgeler soruşturmanın erken döneminde açıklamaya muhtaç durumdadır. Bu bakımdan uzlaşma görüşmelerinin birinci yazılı savunma süreci tamamlanmadan yapılması halinde rekabet otoritesinin soruşturma bakımından ihlalin kapsam ve niteliği konusunda sağlıklı bir kanaat oluşturması güç olabilecektir. İhlalin kapsamı ve niteliğine ilişkin incelemeler yaparken raportör heyeti sadece teşebbüslerin birinci yazılı savunmalarına dayanmamakta olup çeşitli kaynaklara başvurmaktadır. Bilgi kaynaklarının arasında soruşturma taraflarına veya üçüncü taraflara gönderilen bilgi veya belge talepleri gelmektedir. Hem soruşturma tarafı teşebbüslerden hem

de konuyla ilgisine göre soruşturma tarafı olmayan teşebbüslerden çeşitli bilgiler talep edilmekte olup bu bilgiler doğrultusunda belgeler hakkında yapılan değerlendirmeler derinleştirilmektedir.

Uzlaşma görüşmeleri kapsamında belgeler değerlendirilirken, soruşturma kapsamında elde edilen bilgiler çerçevesinde, bazı belgelerin ihlal isnadına dayanak teşkil etmeyeceğinin anlaşılması üzerine uzlaşma görüşmesi yapılan taraf hakkında isnat kapsamından çıkarılması söz konusu olabilmektedir. Ancak aynı belgenin soruşturmanın başka bir tarafı aleyhinde delil niteliği taşıması halinde soruşturma raporunda kullanılmak üzere muhafaza edilmeye devam edilmesi mümkün olabilmektedir. Bu durumda bir belge hakkında önce uzlaşma kapsamında Kurulun takdirine sunulurken idari para cezası verilmektedir. Ardından aynı soruşturma kapsamında, aynı belgenin diğer tarafıyla uzlaşmamışsa söz konusu belgelerin soruşturma raporunda yer alması gerekmektedir. Bu doğrultuda Kurulun soruşturma raporunu değerlendirmeden önce uzlaşma sürecinde de yer alan belgeye ve dolayısıyla belgenin diğer tarafı olan uzlaşmayan taraflara ilişkin bir kanaat sahibi olabileceği düşünülebilecektir. Çünkü uzlaşma sürecinin tamamlanmasıyla birlikte uzlaşan teşebbüs nezdinde ihlalin varlığına yönelik bir karar tesis edilmektedir.

Bu noktada şunu belirtmek gerekir ki uzlaşma sürecinde tarafla yapılan görüşmeler ile tarafın sunduğu belgeler ve açıklamaların bir noktada olağan soruşturma sürecindeki savunmaların yerini aldığı değerlendirilmektedir. Söz konusu soruşturma sürecinde Kurul kanaati, soruşturma heyetinin araştırmalarının yanında soruşturma taraflarının yapacağı savunmalarla da şekillenmektedir. Bu kapsamda, soruşturma sonunda ortaya çıkan ve Kurulun kanaatini etkileyen tek unsurun soruşturma kapsamında yapılan uzlaşmalar olamayacağı değerlendirilmektedir. Nitekim Kurul uzlaşma süreci sonunda belirli belgelerin ihlali ortaya koyduğu kanaatine ulaşsa da uzlaşmayan taraflar bakımından alacağı nihai kararında tarafların ikinci, üçüncü ve sözlü savunmalarını dikkate alarak uzlaşma kapsamında ihlal olarak değerlendirdiği belgelerin aslında ihlali ortaya koymak bakımından yeterli olmadığı sonucuna ulaşabilecektir. Dolayısıyla soruşturma kapsamında yapılan uzlaşmalar Kurulun nihai kararını tek başına etkilememekte, Kurul aynı belge için farklı sonuçlara ulaşabilecektir.

Ayrıca soruşturma sürecinde uzlaşma görüşmelerinden önce ihlalin tüm unsurlarıyla ortaya konulup genel bir kanaat oluşturulduğu varsayımı altında uzlaşmayan tarafın aleyhine olacak maddi gerçeklerin tarafların aleyhine olacak şekilde farklı bir değerlendirmesinin söz konusu olamayacağı düşünülmektedir. Bu doğrultuda uzlaşmayan tarafın masumiyet karinesiyle iyi idare hakkı kapsamındaki menfaatlerinin uzlaşma yapılmadığı durumla aynı olacağı değerlendirilmektedir. Nitekim bazı olağan soruşturma süreçlerinde teşebbüslerin ikinci ve üçüncü yazılı savunmalarındaki bazı hususların kabul edilmesi bu değerlendirmeyi destekler niteliktedir.

Öte yandan soruşturmanın erken safhalarında yapılan uzlaşma, uzlaşmayan taraf nezdinde Kurulun uzlaşmadan kaynaklı önyargı oluşturduğu ve uzlaşmadığı için ayrımcı bir yaklaşım sergilediği fikrini oluşturabilecektir. Bu sebeple soruşturmada ihlale ilişkin kanaatin olduğu bir safhada uzlaşmaların yapılması önem arz etmektedir. Bununla beraber uzlaşmayan tarafın herhangi bir hakkının ihlal edilmediğini göstermek adına soruşturma nihai kararının herhangi bir uzlaşma kararı olmasaydı da aynı şekilde olacağının ayrıntılı değerlendirmesine yer verilmelidir. Bu durumda yapılacak değerlendirmelerde uzlaşma kararlarından bağımsız bir şekilde maddi gerçeklerin ele alındığının açık bir şekilde gösterilmesi önem taşımaktadır. Değerlendirmelerde uzlaşma kararlarına dair hiçbir hususa yer verilmeden ihlal isnadına konu eylemlerin ele alınması gerektiği düşünülmektedir.

3.2.5. Uzlaşma ve Dava Açma Hususu

Uzlaşma müessesesinden elde edilmesi planlanan usuli faydayı elde edebilmek için rekabet otoriteleri uzlaşma kapsamında uzlaşan teşebbüslerden bu konuda dava açma hakkından feragat etmeleri karşılığında taraflara uzlaşma indirimi sağlamaktadır. Böylece rekabet otoriteleri karar sonrası yargı yoluna başvuru halinde sarf edeceği kaynakları uzlaşan teşebbüse belirli oranda indirim sağlayarak korumaktadır. Türk rekabet hukukunda da benzer faydanın elde edebilmesi için Uzlaşma Yönetmeliği'nde benzer bir düzenleme yoluna gidilmiştir.

Uzlaşma Yönetmeliği'nin 4. maddesinin beşinci fıkrasında dava konusu yapılamayan hususlar arasında yer alan idari para cezası ifadesinin muğlak olduğu söylenebilecektir. Şöyle ki idari para cezası ifadesinden idari para cezası

hesaplanmasına ilişkin bütün hazırlayıcı işlemlerin bir bütün olarak mı yoksa her birinin ayrı işlemler olarak mı değerlendirildiği hususu açık değildir. Diğer bir deyişle, dava konusu yapılamayan hususun uzlaşan tarafa idari para cezası takdir edilirken esas alınan cironun mu, ihlal süresinin belirlenmesi gibi hususlarla birlikte hesaplanan nihai ceza tutarının mı, idari para cezası verilmesi eyleminin ve ara kararda yer alan azami idari para cezasının mı yoksa hepsinin bir bütün olarak mı kabul edildiği sorusu sorulabilecektir.

Bununla birlikte idarenin tesis ettiği işlemler için 20. yüzyıl başlarında ortaya atılan zincir işlemler kuramına göre, belirli ve nihai bir sonucu doğurmak amacı ile birbirini takip eden ve tamamlayıcı bir dizi işlem olarak tanımlanan (Günday 2003, 124) idari prosedür, belirli işlemlerin art arda ve zincirleme olarak yapılması ile tamamlanmaktadır (Ağar 2007, 385). Bir başka anlatımla, zinciri oluşturan halka işlemin amacı, nihai işlemin ortaya çıkmasını sağlamaktır ve halka işlemlerin ayrıca dava konusu yapılması olanaksızdır. Halka işlemlerle ilgili hukuka aykırılık iddiaları, ancak nihai işleme karşı açılan bir iptal davasında ileri sürülebilmektedir. Danıştay idari işlemin, kesin ve yürütülebilir bir nitelik taşıyabilmesi için, tüm idari prosedürü tüketmiş, bir başka deyişle gerekli prosedürün son aşamasını geçirmiş, başka bir idari makamın onay ve iznine tabi olmaksızın hukuk düzeninde değişiklik meydana getirebilecek ve ilgililerin hukuki durumunu doğrudan etkileyebilecek bir işlem olması gerektiğini belirtmiştir¹⁶⁰. Tüm bu değerlendirmeler ışığında idari para cezasının tutarının belirlenmesi aşamasına gelene kadar yapılan işlemlerin hiçbirine karşı dava açılması söz konusu olamayacaktır.

Söz konusu husus hibrit uzlaşma senaryosunun gerçekleştiği bir durum için önem taşımaktadır. Hibrit uzlaşmanın gerçekleştiği bir durumda uzlaşma süreçleri olağan soruşturma süreçlerinden önce tamamlanacağından birden fazla senaryonun gerçekleşmesi beklenebilir. İlk durum olarak uzlaşan taraf hakkında hesaplanan idari para cezası için esas alınan ciro ile soruşturma sonunda uzlaşmayan taraf için hesaplanan idari para cezası için Kurulun takdirinde olan esas alınan cironun farklılaşmasıdır. Diğer bir ifadeyle Kurul idari para cezası için, uzlaşma kapsamında teşebbüsün toplam cironu dikkate alırken uzlaşmayan

---

¹⁶⁰ Danıştay'ın 12. Dairesinin 07.07.2003 tarihli ve E. 2003/380-2077, K. 2003/2077 sayılı kararı.

teşebbüslerin ihlalin konu olduğu ilgili pazardaki cirosunu esas alabilecektir. Bu durumda, uzlaşma kapsamında dava açılmayan hususlar içerisinde yer almasa da ceza için esas alınan ciroya ilişkin olarak idari dava açma hakkına sahip olunmadığı sonucuna ulaşılabilecektir. Bu konuda başka bir örnek olarak uzlaşan ve uzlaşmayan en az birer tarafın olduğu ilgili soruşturmada uzlaşmayan taraf için ihlalin olmadığı sonucunun çıkması verilebilecektir. Yukarıda anılan her iki durumda da uzlaşan tarafın menfaatine aykırı gibi değerlendirilebilecek bir sonucun ortaya çıktığı görülmektedir.

Bu noktada herhangi bir değerlendirme yapmadan önce teşebbüslerin uzlaşma usulüne başvurma nedenlerinin ortaya koyulması gerekmektedir. İlk ve en açık neden şüphesiz ki uzlaşma yoluyla işbirliği karşılığında idari para cezasından indirim elde etmektir. İkinci neden ise kanun yollarına ve savunmaya aktaracağı kaynaklardan tasarruf etmektir. Uzlaşma, soruşturma sürecine göre daha kısa sürede sonuçlanmasıyla hukuki danışmanlık alma süresinin azaltarak daha az maliyete neden olacaktır (Dunne 2019, 15). Elde etmeyi amaçladığı üçüncü fayda ise teşebbüsün sektörde itibarını korumasıdır. Rekabet hukuku bağlamında ihlali ortaya çıkarmaya yönelik teşebbüs hakkında yapılan her bir işlem (yerinde inceleme yapılması, soruşturma açılması, idari para cezası verilmesi) teşebbüsün değerinde azalmaya neden olmaktadır (Scordamaglia 2009, 69). Komisyon'un borsaya kota teşebbüsler nezdinde yürüttüğü soruşturmalar kapsamında yapılan ampirik bir çalışmada Komisyon'un ihlal kararı almasıyla ilgili teşebbüsün borsadaki değerinin %3,6 oranında düştüğü gözlemlenmiştir (Langusy vd., 2013, 16). Bu doğrultuda teşebbüs hakkında soruşturma süreci uzlaşma usulü ile kısılmasının yanında rekabet otoritesi ile uyumlu hareket ettiği izlenimi uyandırarak teşebbüsün değer kaybını sınırlı tutabileceği değerlendirilmektedir.

Bu faydaların yanında uzlaşan teşebbüs soruşturmanın sonunda ihlalin olmadığı yönde bir kararın çıkabileceğini veya diğer taraf teşebbüslere idari para cezası takdir edilirken daha düşük ceza verilebileceğini bilerek hareket etmektedir. Yukarıda örnek olarak verilen hibrit uzlaşmanın olduğu ilgili soruşturmada uzlaşmayan taraf için ihlalin olmadığı sonucunun çıkması durumu için ayrı bir parantez açılması gerekmektedir. Öncelikle olağan soruşturma süreçlerinde soruşturmanın bütün taraflarının ihlalin tarafı olduğu ve idari para

cezası müeyyidesinin nesnesi olduğu sonucuna ulaşmanın her zaman doğru olmadığını belirtmek gerekir. Başka bir ifadeyle soruşturma açılan her teşebbüse soruşturma sonunda ceza verilmesi zorunlu değildir. Bu doğrultuda bir tarafın uzlaşmasının ardından soruşturma sonunda uzlaşmayan diğer taraflara karşı ihlal tespiti yapılmaması, çok taraflı bir soruşturmada sadece bazı teşebbüslere ihlal tespiti yapılması durumuyla benzeşmektedir. Nitekim uzlaşan teşebbüsün ihlalin niteliği ve kapsamı hakkında soruşturma heyetinden daha bilgili olduğu bu nedenle mevzu ihlal konusunda teşebbüsün lehine bir bilgi asimetrisinin de olabileceği ihtimali hatırlatılmalıdır (Taladay 2010, 318).

Bütün bu bilgiler dairesinde uzlaşan teşebbüsün, soruşturma sonunda kendi aleyhine olacak şekilde sonuçlanması ihtimalinin bilinciyle, çıkarları için en çok faydayı sağlayacak şekilde basiretli karar aldığı varsayılmaktadır (Ascione ve Motta 2008, 6-7). Teşebbüsler usuli olarak soruşturma sürecini hem hızlı bir şekilde bitirmek hem de %25'e varan indirimden yararlanmanın karşılığında bu ve benzeri riskleri göze alarak uzlaşmaya taraf olmaktadır. Bu doğrultuda uzlaşan teşebbüsün dava hakkının olmaması durumunun hakkaniyet sorununa yol açmadığı düşünülmektedir.

Yukarıdaki paragraflarda ayrıntılı şekilde yer verilen bilgiler bir bütün olarak değerlendirildiğinde uzlaşan teşebbüsün uzlaşma ile ilgili olarak hiçbir hususta dava açma hakkı bulunmamaktadır. Bu durumda teşebbüs idari dava açma hakkından elde ettiği faydalardan feragat ettiğinden İYUK'un üst makamlara başvurma başlıklı 11. maddesine göre Kurula başvuruda bulunup bulunamayacağı hususunun değerlendirilmesi gerekmektedir. Anılan madde

“1.İlgililer tarafından idari dava açılmadan önce, idari işlemin kaldırılması, geri alınması, değiştirilmesi veya yeni bir işlem yapılması üst makamdan, üst makam yoksa işlemi yapmış olan makamdan, idari dava açma süresi içinde istenebilir. Bu başvurma, işlemeye başlamış olan idari dava açma süresini durdurur.

2.Otuz gün içinde bir cevap verilmezse istek reddedilmiş sayılır.

3. İsteğin reddedilmesi veya reddedilmiş sayılması halinde dava açma süresi yeniden işlemeye başlar ve başvurma tarihine kadar geçmiş süre de hesaba katılır.”

hükmünü amirdir. Maddenin lafzından anlaşıldığı üzere idarenin tesis ettiği işlemin ilgili tarafı idari dava açılmadan önce işlem tesis eden idareye dava açma süresi içinde başvurabileceği şeklinde düzenlenmiştir. Başka bir ifadeyle İYUK

11. madde yoluyla idareye başvurabilmek için ilgili işlem tarafının o hususta dava açma hakkına sahip olması ön koşulu aranmaktadır. Bu ön koşul olmaksızın İYUK 11. madde dairesinde yapılacak başvurular ilgili tarafın dava açma hakkından feragat etmiş olması nedeniyle söz konusu maddede yer alan koşulları taşımayacağından idare tarafından reddedilmesi uygun olacaktır. Dava açma hakkından uzlaşarak feragat eden ilgili teşebbüs soruşturma sürecinde diğer teşebbüslere verilen veya verilmeyen idari para cezasının kendi aleyhine olduğu sonucuna dayanarak idari dava açamamalıdır.

Bununla birlikte uzlaşmayan tarafın soruşturma kapsamında yapılan uzlaşmaları idari yargıya taşınmasının önünde hiçbir engel bulunmamaktadır. Yatay ihlallerin söz konusu olduğu soruşturmalarda, hibrit uzlaşma durumunda uzlaşmayan taraf Komisyon uygulamasında olduğu gibi, soruşturma dahilinde uzlaşma yapılmasından kaynaklanan bir kanaatle masumiyet karinesinin ihlal edildiğine veya iyi idare hakkından mahrum edilmesiyle menfaatinin idare tarafından ihlal edildiği gerekçesiyle veya başka bir gerekçeyle dava açabilecektir. Uzlaşma kararında uzlaşmayan tarafın doğrudan menfaatini ilgilendiren bir husus olmadığından dava açabilmesi öngörülmemektedir.

4054 sayılı Kanun'un "Rekabetin Sınırlanmasının Özel Hukuk Alanındaki Sonuçları" başlıklı beşinci bölümünde yer alan maddelerdeki hükümlerin incelenmesinde fayda bulunmaktadır. 4054 sayılı Kanun'un 56. maddesine göre hukuka aykırı olan teşebbüsler arasındaki anlaşma ve kararlara göre yapılan edimlerin iadesi hukuka uygundur. Söz konusu edimlerin iadesi Borçlar Kanunu'nda 77. ve 82. maddeler arasında düzenlenen sebepsiz zenginleşme hükümlerince istenebilmektedir. Bir kartel soruşturmasında hibrit uzlaşma durumunun gerçekleşmesinde hem uzlaşan hem de uzlaşmayan tarafların kartel kapsamında ifa edilen edimlerin iadesini istemesinin önünde herhangi bir sorun bulunmamaktadır. Ancak 4054 sayılı Kanun'un "Tazminat Hakkı" başlıklı 57. maddesinde;

"Her kim bu Kanuna aykırı olan eylem, karar, sözleşme veya anlaşma ile rekabeti engeller, bozar ya da kısıtlarsa yahut belirli bir mal veya hizmet piyasasındaki hâkim durumunu kötüye kullanırsa, bundan zarar görenlerin her türlü zararını tazmine mecburdur. Zararın oluşması birden fazla kişinin davranışları sonucu ortaya çıkmış ise bunlar zarardan müteselsilen sorumludur."

hükmü yer almaktadır. Elbette ki uzlaşan taraf ihlali kabul ettiği için üçüncü kişilerin ihlalden doğan zararlarını karşılamak zorundadır. Bael ve Bellis (2010, 1180)'e göre uzlaşma kararlarının hukuki etkisi soruşturma sonucunda alınan ihlal kararlarıyla aynıdır. Bu durumda 4054 sayılı Kanun'u ihlal eden hibrit uzlaşmanın hem uzlaşan hem de uzlaşmayan tarafı teşebbüsler zarar görenlerin her türlü zararını tazmine mecburdur. Zarar ortak davranışları sonucu ortaya çıktığı için bunlar zarardan müteselsilen sorumludur. Ancak hibrit uzlaşma durumunda uzlaşmayan teşebbüsler hakkında ihlalin olmadığı yönünde bir karar verildiğinde, ilgili teşebbüsler zararın oluşmasında payı olmadığı sonucuna dayanılarak müteselsil sorumluluktan kurtulacaktır. Bununla birlikte ihlal sonucuna varılan uzlaşmayan taraf ile uzlaşan taraf sorumlu tutulacaktır.

Yukarıda yer verilen durumu biraz değiştirerek uzlaşmayan hiçbir taraf hakkında ihlal sonucuna ulaşılmadığı olasılığının incelenmesinde fayda bulunduğu düşünülmektedir. Bu durumda ortaya çıkan bütün zarardan uzlaşan taraf/taflar sorumlu tutulacaktır. Böylesi bir durumda uzlaşan taraf elde ettiği uzlaşma indiriminden elde ettiği maddi kazanç, mahkeme tarafından ihlalden kaynaklanan bir zararın olduğu tespiti yapıldığı takdirde, tazminat davaları doğrultusunda sarf edilebilecektir. Söz konusu durumda uzlaşan teşebbüsün menfaati aleyhine bir sonuç olduğu muhakkaktır. Bununla birlikte yukarıda detaylıca bahsedildiği üzere Kuruma göre uzlaşan teşebbüs %25 uzlaşma indiriminin ötesinde faydalara ulaşmakta olup bütün bu risklerin bilincinde olarak uzlaşmayı basiretli bir şekilde kabul etmektedir.

Soruşturma taraflarının tazminattaki müteselsil sorumluluğu, hibrit bir uzlaşma durumunda, uzlaşmayan tarafların genellikle ihlale katılmadıklarının ve/veya ihlalden sorumlu olmadıklarının tespit edilmesi amacıyla yargı yoluna başvurabilmesi ihtimaliyle değişkenlik de gösterebilecektir. Bu durumu somutlaştırmak adına Komisyon kararlarının Genel Mahkeme ve ABAD'a taşındığı örnekler incelenmelidir. Komisyon'un *Trucks* soruşturmasındaki uzlaşma kararı başta Almanya¹⁶¹, İngiltere (Whyatt ve Hamish 2021, 399) ve İspanya'da (Marcos 2022, 4) olmak üzere ulusal mahkemelerde görülen tazminat davalarında kanıt olarak kullanılmıştır. Böylelikle uzlaşma kararlarına dayanılarak ulusal mahkemelerde dava açılabilirdiği onaylanmıştır. Ancak uzlaşma

---

¹⁶¹ Federal Court of Justice of Germany, judgment of 23 September 2020 – KZR 35/19.

kararının alındığı tarih ile uzlaşmayan taraf hakkındaki kararın kesinleşme tarihi farklı olacaktır. Örneğin, Komisyon'un *Trucks* soruşturmasının uzlaşmayan tarafı Scania hakkında tazminat davası açılabilmesi için Genel Mahkeme'nin kararı beklenmiş, akabinde Avrupa'nın pek çok yerinde tazminat davaları açılmıştır. Bir başka örnek ise *Animal Feed Phosphates* kararında, karara taraf olmayan Timab'a yönelik karar Temmuz 2010'da kabul edilmiş, ancak temyiz nedeniyle karar, kararın ilk kabulünden neredeyse yedi yıl sonra, Ocak 2017'de ABAD kararını yayınlayana kadar bağlayıcı etki doğurmamıştır. Uzlaşmayan taraf Genel Mahkeme ve ABAD nezdinde açtığı davayı kaybetmesi halinde ise uzlaşan taraf ödediği tazminatları uzlaşmayan tarafa ihlaldeki sorumluluğu oranında rücu edebilecektir meğerki bu süre zarfında uzlaşmayan taraf iflas etmiş olmasın veya hakkındaki ihlal kararı bozulmasın. Bu durum ödenen zararların tazmin edilmesinin mümkün olmamasını gerektireceğinden, uzlaşan tarafların halihazırda ödemiş olduğu tazminatları uzlaşmayan taraftan geri alması mümkün olmayacaktır.

Ayrıca uzlaşmaya esas olan gerekçeli kararda maddi hataların bulunması durumunda ne olacağı sorusu akla gelebilecektir. Hem 4054 sayılı Kanun'da hem de Uzlaşma Yönetmeliği'nde açık bir şekilde uzlaşma kararlarına karşı idari yargı yolu kapatıldığından ve yukarıda ele alındığı üzere ilgili taraf İYUK 11. madde kapsamında ilgili taraf başvuru da yapamayacaktır. Uzlaşma kararında esaslı bir unsur olan ceza konusunda maddi bir hata yapıldığında uzlaşan taraf için düzenlenmiş bir idari yol da bulunmamaktadır. Bu aşamada Uzlaşma Yönetmeliği'ne uzlaşma sürecine ilişkin bazı hususlarda maddi hata olduğunu düşünen uzlaşma tarafı teşebbüse bir kereye mahsus olmak üzere Kuruma doğrudan başvuru hakkı tanınması faydalı olabilecektir. Çünkü böyle bir düzenleme ile Kurum tarafından ilgili taraf hakkında yapılması gerekli işlemin tesis edilmesini makul süre içinde sağlayarak ilgili tarafın iyi idare hakkını koruyabileceği değerlendirilmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Kurum yasal düzenlemeler çerçevesinde rekabet hukuku bağlamında gerçek ve tüzel kişiler hakkında müeyyide içeren işlem ve eylemler gerçekleştirmektedir. Kurum nezdinde yapılan işlemler ile Kurul nezdinde alınan kararların hukuki olarak idari işlem olduğu muhakkaktır. Bu kapsamda yukarıdaki bölümlerde yer verilen bilgiler doğrultusunda Kurulun soruşturma ve soruşturmanın süreçlerinde incelemeye konu eylemlerin taraflarının masumiyet karinesi ve iyi idare hakkı bulunmaktadır. Masumiyet karinesi ile ilgili her bir taraf kanıtlanmadıkça ihlalin tarafı olarak nitelendirilememekte ve buna bağlı bir müeyyideye taraf olmamaktadır. Aynı zamanda anılan idari süreçlerin yürütülmesinde Kurumun ve Kurulun iyi idare hakkının bileşenleri olan hususları da gözetmesi gerekmektedir. Bu noktada Kurumun ve Kurulun iyi idare hakkının bileşenleri olan; açıklık, katılımcılık, hesap verebilirlik, etkililik ve tutarlılık ilkelerine uygun şekilde ilgili süreçleri yürütmesi gerekmektedir. Soruşturmalarda yürütülen bir süreç olan uzlaşma usulünün de diğer idari işlemlerde olduğu gibi iyi idare hakkının idarelere yüklediği sorumluluk dairesinde yürütülmesi gerekmektedir.

Rekabet hukuku literatürüne kazandırılan uzlaşma usulü ile hem rekabet otoriteleri hem de soruşturma tarafı teşebbüsler çeşitli seviyelerde usuli fayda sağlamaktadır. Soruşturma tarafı olan teşebbüslerin tamamının uzlaşmaması halinde uzlaşmadan sağlanması hedeflenen usuli faydalar elde edilemeyecektir. Soruşturma taraflarından hem uzlaşan bir tarafın hem de uzlaşmayan bir tarafın olması uzlaşma usulünde özel bir durumdur ve hibrit uzlaşma olarak adlandırılmaktadır. Hibrit uzlaşmalar, uzlaşma ile elde edilmesi amaçlanan faydalara ulaşılmasını zorlaştırmaktadır. Hibrit uzlaşma durumunda hem soruşturma süreçlerindeki işlemler hem de uzlaşma sürecindeki işlemler eş zamanlı olarak yürütülmekte, bu da usuli faydayı azaltmaktadır. Bununla birlikte masumiyet karinesi ve iyi idare hakkı uzlaşma usulünün atipik bir hali olan hibrit uzlaşma dairesinde değerlendirildiğinde uzlaşmayan taraf hakkında yürütülen soruşturma sürecinde bazı sorunlar ortaya çıkabilmektedir.

Komisyon'un hibrit uzlaşma usulünü uyguladığı kararları incelendiğinde, hibrit uzlaşmaya yönelik ortaya çıkan tartışmaların uzlaşmayan teşebbüsler

hakkında alınan kararlarda masumiyet karinesi ile iyi idare hakkının ihlal edildiğine yönelik olabildiği görülmektedir. Hibrit uzlaşmanın söz konusu olduğu soruşturmalarda uzlaşmayan teşebbüsler Genel Mahkeme ve ABAD'a başvuru yapmış, yapılan başvurulara ilişkin alınan kararlarda her iki mahkeme tarafından anılan itiraz hususlarının esasa etki edebilecek nitelikte olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte her iki mahkeme de Komisyon'un uzlaşmayan teşebbüsler için masumiyet karinesi ve iyi idare hakkını ihlal etmediği, gerekli olan önlemleri aldığı sonucuna ulaşmıştır. Bu kapsamda her ne kadar AB uzlaşma mevzuatında masumiyet karinesi ve iyi idare hakkı özelinde herhangi bir yasal bir düzenleme bulunmasa da, Komisyon Bildirge hükümleri doğrultusunda söz konusu hakların soruşturmalarda gözetilmesine özen göstermiştir.

Türkiye'de 2020 yılında uygulanmaya başlanan ve AB'ye (2008) kıyasla oldukça yakın tarihli olarak yürürlüğe giren uzlaşma mevzuatı incelendiğinde hibrit uzlaşma durumunda masumiyet karinesi ve iyi idare hakkı bakımından bazı sorunların ortaya çıkabileceği öngörülmektedir. Bu nedenle söz konusu sorunların önlenmesi amacıyla Uzlaşma Yönetmeliği'nde birtakım düzenlemelerin yapılması faydalı olacaktır.

Öncelikle uzlaşma başvurularının ayrı bir metinle sunulması şartını içeren bir düzenlemeyle Kurul bu konuda bilinçli ve istekli teşebbüslerle sürecin başarılı bir şekilde yürütülmesini sağlayabilecektir. Bununla birlikte uzlaşma başvurularının belirli tarihler arasında yapılmasını sağlayacak bir düzenlemeyle uzlaşmak isteyen toplam taraf sayısını öğrenen Kurul ilgili soruşturma kapsamında yapılacak uzlaşmaların sağlayacağı toplam usuli faydayı öngörebilecek ve uzlaşma görüşmelerine başlama veya başlamama kararını buna göre alabilecektir. Söz konusu öngörülebilirliğin sağlanabilmesi için çok taraflı soruşturmalar bakımından, soruşturma taraflarının uzlaşma başvurusunda bulunabilecekleri zaman aralığının Uzlaşma Yönetmeliği'nde belirlenmesi faydalı olacaktır.

Buna paralel bir şekilde çok taraflı soruşturma kapsamında, ihlalin varlığına dair sağlıklı bir kanaatin oluşmasını temin edebilmek için uzlaşma görüşmelerinin soruşturmada belirli bir aşamaya gelindiğinde yakın tarihlerde yapılmasını sağlayacak bir düzenleme yapılması da isabetli olacaktır. Uygun zaman dilimi belirlenirken birinci yazılı savunmaların Kurum kayıtlarına intikal ettiği, soruşturmanın yerinde inceleme aşamasının bitirildiği ve soruşturma tarafları ile

soruşturmanın tarafı olmayıp ilgili pazarla ilişkili faaliyet yürüten teşebbüslerden bilgi ve belge talebi ihtiyacının olmadığı hususlarının dikkate alınması önemlidir. Özellikle çok taraflı soruşturmalarda ihlalin niteliği ve kapsamının ortaya net bir şekilde koyulabilmesi için sayılan hususların gözetilerek uzlaşma görüşmelerinin gerçekleştirilmesi hibrit uzlaşma durumunda ortaya çıkabilecek etkinsizlikleri önleyebilecektir. Bu kapsamda hibrit uzlaşmalarda, uzlaşma görüşmelerinin başlatılması öncesinde sayılan işlemlerin tamamlanıp tamamlanmadığını belirleyen bir kontrol listesinin Uzlaşma Yönetmeliği'ne eklenmesi fayda sağlayacaktır.

Bunun yanında hibrit uzlaşma kapsamında yürütülen soruşturmada, uzlaşmayan taraf hakkında yapılacak değerlendirmelerin uzlaşma kararlarından bağımsız bir şekilde yürütülmesi gerekmektedir. Bu hususun temini için uzlaşmayan taraf hakkında yapılacak değerlendirmelerde uzlaşma sürecine ilişkin kararların dayanak olarak kullanılmaması gerekmektedir. Bu doğrultuda Uzlaşma Yönetmeliği'nde bir düzenleme yapılması iyi idare hakkının objektif tarafsızlık ilkesi doğrultusunda ilgili mevzuatı geliştirecektir.

Bu düzenlemeler ile sağlanabilecek en temel fayda hibrit uzlaşmanın gerçekleştiği bir soruşturma kapsamında, aynı belgelerin uzlaşma ve soruşturmaya konu olması durumunda soruşturma sonunda uzlaşmayan taraf hakkında yapılan değerlendirmelerin uzlaşma yapılmıyorsa da aynı olacağı ve bu doğrultuda masumiyet karinesi ve iyi idare hakkının korunduğunun gösterilebilmesidir.

Son olarak, iyi idare hakkı kapsamında gözetilebilecek bir diğer husus maddi hataların düzeltilmesinin ilişkin prosedürün Uzlaşma Yönetmeliği'nde tanımlanmasıdır. Uzlaşan tarafların uzlaşma neticesinde dava açma haklarından feragat etmeleri durumunda Kurulun uzlaşma kararlarında meydana gelebilecek maddi hataları makul bir süre içerisinde düzeltilmesine olanak tanıyan, bu kapsamda uzlaşma tarafının bir kereye mahsus olmak üzere Kuruma başvurabilmesine imkan tanıyan bir düzenlemeye Uzlaşma Yönetmeliği'nde açıkça yer verilmesi faydalı olacaktır.

ABSTRACT

Competition authorities introduce various new procedures into competition law in order to obtain procedural benefits. One of these procedures is settlement which is thought to provide many procedural benefits by shortening the duration of the investigation. The procedural benefit of settlement becomes difficult to obtain if not all of the undertakings that are parties to the investigation settle. The existence of both a settling party and a non-settling party among the parties to the investigation is a special case in the settlement procedure and is called hybrid settlements. Hybrid settlements make it difficult to achieve the benefits intended to be obtained through settlement. Basically, with the settlement procedure, competition authorities complete the investigation process without performing the procedures that they have to perform at each stage of the investigation process. However, in the case of hybrid settlement, efforts are required for both the procedures in the investigation process and the settlement process. However, when the presumption of innocence and the right to good administration are evaluated in hybrid settlement, which is an atypical form of the settlement procedure, it is seen that the process creates some problems.

The purpose of this study is to determine the procedural controversies that may arise in the hybrid settlement situation in Turkish competition law. Subsequently, the aim of this study is to determine the inefficiencies that may be experienced in the context of the identified procedural disputes and to find solutions. In this framework, in the first part of this study, the definitions of the concepts of hybrid settlement, presumption of innocence and the right to good administration will be mentioned, and their place and importance in the context of competition law will be evaluated. In the second part, the Commission decisions in which the hybrid settlement procedure is applied and the assessments made as a result of the applications made to the General Court and the CJEU regarding these decisions will be analyzed. In the third and final part, in the light of the Commission's hybrid settlement experience, the problems in the settlement procedure in Turkish competition law will be analyzed and evaluations will be made on the problems identified.

As a result of the research conducted within the scope of this study, it has been observed that the hybrid settlement in EU competition law has raised concerns that the presumption of innocence and the right to good administration of the non-settling parties have been violated. The General Court and the CJEU, respectively, concluded that the nature of the infringement is important, but cannot lead to the reversal of the decision unless it affects the merits of the decision. In addition, these courts did not find that the presumption of innocence and the right to good administration were violated in any of the Commission's decisions subject to challenge. In Turkey, although the Board does not have the same experience as in the EU competition law case law, the analysis of the legal regulations indicates that the Board may potentially face the same problems as the Commission.

KAYNAKÇA

ABDİOĞLU, H. (2007), “Yönetişim İlkelerinin Uygulanmasında Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık) Kurumu ve Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye Açısından Önemi”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 11, s.79-102.

AĞAR, S. (2007), Vergi Yargısında Davaya Konu İcrai İşlem-II*, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı: 68, s. 360-392.

AKYILMAZ, B. (2003), “İyi Yönetim ve Avrupa İyi Yönetim Yasası”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 7, Sayı: 2.

ASCIONE, A. ve MOTTA, M. (2008), “Settlements in Cartel Cases”, EHLERMANN C.D. ve MARQUIS M. (Ed..) *European Competition Law Annual 2008: Antitrust settlements under EC Competition Law*, Oxford: Hart Publishing (2010), s. 67-83.

BAEL, I. V. ve BELLIS, J. F. (2010), "Competition Law of the European Community", *Kluwer Law International*, Fifth Edition, s.1170-1184.

BARENNE, M. (2015), “The Role of the Settlement Procedure and Leniency Program in the European Commission’s Fight Against Cartels”, *EU Competition and State Aid Rules*, Springer, s.113-132.

CIUBOTARU, S. (2021), "At the Mercy of the Gatekeeper: The Theory and Practice of Undertakings’ Fundamental Rights in the EU Cartel Settlement Procedure", *Journal of European Competition Law and Practice*, Cilt: 12, No: 3, s. 251.

COLOMO, P. I. (2018), "The Shaping of EU Competition Law", *Cambridge University Press*, s. 49-50.

ÇAYAN, G. (2020), "Masumiyet Karinesi Doktrini", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Sayı: 42, s.52.

ÇAYAN, G. (2021), “İdari Yargıda Masumiyet Karinesi: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi İçtihatları Açısından Bir Değerlendirme” *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Sayı: 45, s. 191-226.

ÇETİN, İ. (2021), “Kamu Yönetiminde Verimliliğin Hukuki Çerçevesi”, *Türk İdare Dergisi*, Sayı: 492, s.111.

DAVLEKAMOVA, S. (2022), “The presumption of innocence in the EU competition law”, Riga Graduate School of Law Lisans Tezi, Letonya.

DEKEYSER, K. ve ROQUES C., (2010), "The European Commission's Settlement Procedure in Cartel Cases", *The Antitrust Bulletin*, Vol: 55 No.4 s.819-842.

DOĞAN, U. E. ve DERİCİLER Y. Ö. (2020), "Kamu Görevlisi Disiplin Hukukunda Masumiyet Karinesi ve Şüpheden Sanık Yararlanır (In Dubio Pro Reo) İlkelerinin Uygulanması", *Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt:5 Sayı:1, s.1087-1122.

DUNNE, A. (2015), "Hybrid Cases Under The EU Cartel Settlement Procedure: The Individuality in Collective Infringement", *The King’s Student Law Review*, Vol: 6, No: 1, s. 38-56.

- DUNNE, N. (2019), "From Coercion to Cooperation: Settlement within EU Competition Law", *LSE Law, Society and Economy Working Papers*, s.1-35.
- ERDEM, E. (2021), "Karinelerin ve Varsayımların Anayasal Haklar Üzerindeki Etkisi", *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 18 Sayı: 2, s. 1341-1352.
- GÜNDAY, M. (2003), *İdare Hukuku*, 8. Baskı, Ankara.
- HAMER, D. (2011), "A Dynamic Reconstruction of the Presumption of Innocence" *Oxford Journal of Legal Studies*, Vol: 31, No: 2, s. 417-435.
- HINDS, A.L. (2014) "All settled? Some six years of cartel settlement", Vol. 35(6), *European Competition Law Review*, s. 292-298.
- HUSCHELRATH, K. ve LAITENBERGER, U. (2017), "The Settlement Procedure in the European Commission's Cartel Cases: An Early Evaluation", *Journal of Antitrust Enforcement*, Vol: 5, s.458 - 487.
- İNCE E. ve ÜNÜBOL, N. (2015), "Uzlaşma: Belirsizliğe Yolculuk", *Rekabet Dergisi*, Cilt: 16, Sayı: 4, s. 27-73.
- JEREZ, H. D. (2014) *Competition law enforcement and compliance across the World systems, institutions and proceedings*, Universidad Carlos III de Madrid, Özel Hukuk Bölümü, Doktora Tezi, İspanya.
- KAPLAN, O. (2022), "Good Governance, Rights and State: Quo Vadis Administrative Law?", *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, Cilt: 5, Sayı: 3, s. 622-635.
- KARAKAŞ, F. T. (2013), "Karine Kavramı, Kanuni Karineler ve Varsayımlar", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 62, Sayı: 3, s.729-60.
- KARAKUL, S. (2015), "Hukuki ve İdari Denetim Ölçütü Olarak İyi Yönetim İlkeleri", *Ombudsman Akademik Dergisi*, Sayı: 3, s.61-105.
- LACHNIT, E. (2013), *Alternative Enforcement of Competition Law: Balancing Legal Requirements in Practice*, Kaynak: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2362789 Erişim Tarihi: 09.03.2024.
- LAINA, F. ve BOGDANOV, A. (2017), "The EU Cartel Settlement Procedure: Latest Developments", *Journal of European Competition Law & Practice*, Vol: 8, No: 5, s. 333-340.
- LAINA, F. ve BOGDANOV, A. (2019), "The EU Cartel Settlement Procedure: Latest Developments (2017-2018)", *Journal of European Competition Law & Practice*, Vol: 10, No: 5, s. 322-333.
- LAINA, F. ve LAURINEN, E. (2013), "The EU Cartel Settlement Procedure: Current Status and Challenges", *Journal of European Competition Law and Practice*, No: 4, Vol: 4, s.305.
- LANGUSY, G., MOTTA, M. ve AGUZZONI, L. (2013), "The Effect of EU Antitrust Investigations and Fines on a Firm's Valuation", *The Journal of Industrial Economics*, Vol: 61, No: 2, s. 290-338.
- LENOIR, N. ve TRUFFIER M. (2016), "Timab Industries et al.: General Court's Ruling on the First Hybrid Settlement Case", *Journal of European Competition Law & Practice*, Vol: 7, No: 1, s. 24-25.

- MARCOS, F. (2022), “Trucks Cartel Damages Claims: Thousand and Odd Judgments Issued by Spanish Appeal Courts”, *Zeitschrift für Europäisches Privatrecht* 1/2023.
- MEMİŞ, P. (2003), " Adil Yargılanma Hakkının Unsuru Olarak Masumiyet Karinesi", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- MICKONYTÉ, A. (2019), “Presumption of Innocence in EU Anti-Cartel Enforcement”, *Nijhoff Studies in European Union Law*, Cilt: 15.
- MILECKA, K. (2011), “The Right To Good Administration In The Light Of Article 41 of The Charter Of Fundamental Rights of The European Union”, Barković Bojanić I. ve Lulić M, (Ed.) *Contemporary Legal and Economic Issues III*, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek Faculty of Law Osijek, Croatia. s.43-61.
- OECD (2023), *The Principles of Public Administration*, Paris. <https://www.sigmaweb.org/publications/Principles-of-Public-Administration-2023.pdf> Erişim Tarihi: 01.03.2024.
- OECD (2019), Recommendation of the Council concerning Effective Action against Hard Core Cartels, <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0452#mainText> Erişim Tarihi: 01.03.2024.
- OECD (2001), "Local Partnerships For Better Governance", OECD Publications, Paris.
- ODYAKMAZ, Z. ve GÜZEL, O. (2017), “İyi İdare Hakkı”, *Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 7, Sayı: 2, s. 13-37.
- OLSEN, G. ve JEPHCOTT, M. (2010), “Sharing the Benefits of Procedural Economy: The European Commission’s Settlement Procedure”, *Antitrust*, Vol: 25, No: 1, s. 76.
- ÖZDEMİR, M. (2008), “Kamu Yönetiminde Etik”, *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, Cilt: 4, Sayı:7, s. 177-193.
- ÖZKAN, G. (2016), “İdari Usul, İyi Yönetim Hakkı ve Türk Devlet Geleneğinde Yönetim Anlayışı”, Danıştay ve İdari Yargı Günü 148. Yıl Sempozyumu, Danıştay Yayınları, No: 91, s.233-262.
- PETTER, J. (2005), “Responsible Behavior in Bureaucrats: An Expanded Conceptual Framework”, *Public Integrity*, Vol:7, No: 3, s. 197-217.
- REKABET KURUMU (2019), *Rekabet Terimleri Sözlüğü*, Ankara.
- PEKTAŞ, M. (2008), *Rekabet Hukukunda Alternatif Bir Yol: Uzlaşma*, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi, Ankara.
- RITTER, C. (2018), “Presumptions in EU competition law”, *Journal of Antitrust Enforcement*, Sayı: 6, s.189–212.
- SCORDAMAGLIA, A. (2009), “The new Commission settlement procedure for cartels: A critical assessment”, *Global Antitrust Review*, Sayı: 2, s. 61-91.
- SINHA, M. K. (2006), “Human Rights and Good Governance”, *Indian Journal of International Law*, Cilt: 46, Sayı: 4, s.539-565.
- TALADAY J. M. (2010), “Implications of International Cartel Settlements for Private Rights of Action”, *European Competition Law Annual 2008 Antitrust Settlements under EC Competition Law*, der. Ehlermann C. D. ve Marquis M., Hart Publishing s. 317-328.

TANLI, D. (2023), “Rekabet Hukukunda Uzlaşma Kurumu”, *İstanbul Hukuk Mecmuası*, Cilt: 81, Sayı: 1, s. 21-79.

TAŞPINAR, S. (1996), “Fiili Karinelerin İspat Yükünün Dağılımındaki Rolü”. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 45, Sayı: 1, s. 533-572.

WILS, Wouter P.J. (2004), "The Combination of the Investigative and Prosecutorial Function and the Adjudicative Function in EC Antitrust Enforcement: A Legal and Economic Analysis", *World Competition*, Vol. 27 No. 2, s. 202.

WILS, Wouter P.J. (2020), "Fundamental Procedural Rights and Effective Enforcement of Articles 101 and 102 TFEU in the European Competition Network", *World Competition*, Vol. 43, No. 1, s. 17.

WHYATT, L. ve SAUNDERS, H. (2021), “Servier and Trucks: the English Courts Confirm When Factual Findings by the European Commission and the European Courts Can Be Relied on in Domestic Competition Damages Litigation”, *Journal of European Competition Law & Practices*, Vol: 12, No: 5, s. 399-405.

YENİDÜNYA, C. (2004), "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Masumiyet Karinesi" *Güncel Hukuk Aylık Hukuk Dergisi*, Sayı: 5, s. 20-21.

YILDIRIM, A. (2017), "Anayasa Mahkemesi Uygulamasında Masumiyet Karinesi", *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, Sayı: 9, s.491-517.

ZEYREK, İ. (2020), "Birey-İdare İlişkisi Bağlamında İyi İdare Hakkı ve Türk Pozitif Hukukundaki Görünümü", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Cilt: 34, Sayı: 155, s. 295-329.

Türk Mevzuatı

1982 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasası.

17.10.2001 tarihli ve 24556 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan 4079 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun.

07.12.1994 tarihli 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun.

11.01.2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu.

06.01.1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu.

24.06.2020 tarihli ve 31165 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan 7246 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun.

15.07.2021 tarihli 31542 sayılı Resmi Gazete yer alan Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşma, Uyumlu Eylem ve Kararlar İle Hâkim Durumun Kötüye Kullanılmasına Yönelik Soruşturmalarda Uygulanabilecek Uzlaşma Usulüne İlişkin Yönetmelik.

15.02.2009 tarihli ve 27142 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşma, Uyumlu Eylem ve Kararlar ile Hakim Durumun Kötüye Kullanılması Halinde Verilecek Para Cezalarına İlişkin Yönetmelik.

16.12.2023 tarihli ve 32401 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Kartellerin Ortaya Çıkarılması Amacıyla Aktif İşbirliği Yapılmasına Dair Yönetmelik.

2021/2 sayılı Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşma, Uyumlu Eylem ve Kararlar ile Hâkim Durumun Kötüye Kullanılmasına Yönelik Önerilerde ve Soruşturmalarda Sunulacak Taahhütlere İlişkin Tebliğ.

AB Mevzuatı

Treaty on the Functioning of the European Union.

Council Regulation (EC) No 1/2003 of 16 December 2002 on the implementation of the rules on competition laid down in Articles 81 and 82 of the Treaty.

Commission Regulation (EC) No 773/2004 of 7 April 2004 relating to the conduct of proceedings by the Commission pursuant to Articles 81 and 82 of the EC Treaty.

Commission Notice on the conduct of settlement procedures in view of the adoption of Decisions pursuant to Article 7 and Article 23 of Council Regulation (EC) No 1/2003 in cartel cases.

Charter of Fundamental Rights of the European Union.

Commission Regulation (EC) No 622/2008 of 30 June 2008.

AYM ve Danıştay Kararları

AYM, E.1996/64 ve K. 1996/47 sayılı karar, 12.12.1996.

AYM, E.2004/116 ve K.2008/74 sayılı karar, 06.03.2008.

AYM, E.2011/05 ve K.2012/381 sayılı karar, 15.03.2012.

AYM, Başvuru No: 2012/665, Kürşat Erol Başvurusu, 13.06.2013.

AYM, E.2013/133 ve K.2013/169 sayılı karar, 09.01.2014.

AYM, E.2013/38 ve K.2014/58 sayılı karar, 27.03.2014.

AYM, E.2017/109 ve K.2018/39 sayılı karar, 02.05.2018.

AYM, Başvuru No: 2015/19616 Ahmet Altuntaş ve Diğerleri Başvurusu, 17.05.2018.

Danıştay'ın 10. Dairesinin 10.11.1994 tarihli ve E.1993/1403, K.1994/5603 sayılı kararı.

Danıştay'ın 14. Dairesinin 16.04.2015 tarihli E.2013/8583 ve K.2015/3090 sayılı kararı.

Danıştay'ın 12. Dairesinin 07.07.2003, E. 2003/380-2077 ve K. 2003/2077 sayılı kararı.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları

Case of Barberà, Messegué ve Jabardo/Spain, Başvuru no: 10590/83, (06.12.1988).

Case of Karaman v. Germany, Başvuru no: 17103/10, (07.07.2014).

Case of SA-Capital OY v. Finland, Başvuru no: 5556/10, (14.05.2019).

Case of Jussila v Finland, Başvuru no: 73053/10, (23.11.2006).

Avrupa Birliği Adalet Divanı Kararları

Case C-209/78 - Heintz van Landewyck v Commission (29.10.1980).

Case C-199/92 P - Hüls AG v Commission (08.07.1999).

Case C-235/92 P - Montecatini SpA v Commission (08.07.1999).

Case C-126/97 - Eco Swiss v Benetton (01.06.1999)

Case C-338/00 P - Volkswagen v Commission (18.09.2003).

Case C-194/99 P - Thyssen Stahl v Commission (02.10.2003).

Case C-439/11 P - Ziegler v Commission (11.06.2013).

Case C-411/15 P - Timab Industries v Commission (12.01.2017).

Case C-440/19 P - Pometon v Commission (18.03.2021).

Avrupa Birliği Genel Mahkeme Kararları

- Case T-62/98 - Volkswagen v Commission (06.07.2000).
Case T-54/99 - max.mobil v Commission (30.01.2002).
Case T-321/01 - Internationaler Hilfsfonds v Commission (18.09.2003).
Case T-36/05 - Coats Holdings v Commission (12.09.2007).
Case T-235/07 - Bavaria v Commission (16.06.2011).
Case T-343/06 - Shell v Commission (27.09.2012).
Case T-456/10 - Timab Industries v Commission (20.05.2015).
Case T-180/15 - Icap and Others v Commission (10.11.2017).
Case T-433/16 - Pometon v Commission (28.03.2019).
Case T-105/17 - HSBC Holdings and Others v Commission (24.09.2019).
Case T-799/17 - Scania and Others v Commission (02.02.2022).

Federal Alman Adalet Divanı

Federal Court of Justice of Germany, judgment of 23 September 2020 – KZR 35/19.

Kurul Kararları

- 16.02.2017 tarihli ve 17-07/84-34 sayılı karar.
26.08.2021 tarihli ve 21-40/595-290 sayılı karar.
09.09.2021 tarihli ve 21-42/617-304 sayılı karar.
05.08.2021 tarihli ve 21-37/524-258 sayılı karar.
30.09.2021 tarihli ve 21-46/671-335 sayılı karar.
14.04.2022 tarihli ve 22-17/283-128 sayılı karar.
18.05.2022 tarihli ve 22-23/379-158 sayılı karar.
30.06.2022 tarihli ve 22-29/483-192 sayılı karar.
30.06.2022 tarihli ve 22-29/488-197 sayılı karar.
07.07.2022 sayılı ve 22-32/508-205 sayılı karar.
21.07.2022 tarihli ve 22-33/523-210 sayılı karar.
10.11.2022 tarihli ve 22-51/754-313 sayılı karar.
10.11.2022 tarihli ve 22-51/753-312 sayılı karar.
23.11.2022 tarihli ve 22-52/771-317 sayılı karar.
08.12.2022 tarihli ve 22-54/834-344 sayılı karar.
15.12.2022 tarihli ve 22-55/863-357 sayılı karar.
22.12.2022 tarihli ve 22-56/882-365 sayılı karar.
29.12.2022 tarihli ve 22-57/899-369 sayılı karar.
05.01.2023 tarihli ve 23-01/12-7 sayılı karar.
05.01.2023 tarihli ve 23-01/25-11 sayılı karar.
12.01.2023 tarihli ve 23-03/29-12 sayılı karar.
16.02.2023 tarihli ve 23-09/143-42 sayılı karar.
23.02.2023 tarihli ve 23-10/154-48 sayılı karar.
23.02.2023 tarihli ve 23-10/166-52 sayılı karar.

02.03.2023 tarihli ve 23-12/185-61 sayılı karar.
09.03.2023 tarihli ve 23-13/212-68 sayılı karar.
09.03.2023 tarihli ve 23-13/212-68 sayılı karar.
09.03.2023 tarihli ve 23-13/223-72 sayılı karar.
09.03.2023 tarihli ve 23-13/214-70 sayılı karar.
23.03.2023 tarihli ve 23-15/269-91 sayılı karar.
30.03.2023 tarihli ve 23-16/284-98 sayılı karar.
06.04.2023 tarihli ve 23-17/317-104 sayılı karar.
03.08.2023 tarihli ve 23-36/676-231 sayılı karar.
20.07.2023 tarihli ve 23-32/629-21 sayılı karar.
20.07.2023 tarihli ve 23-32/630-212 sayılı karar.
17.08.2023 tarihli ve 23-39/738-253 sayılı karar.

Komisyon Kararları

Case No. COMP/38.866 - Animal Feed Phosphates (20.07.2010).
Case No. AT.39861 - Yen Interest Rate Derivatives (04.12.2013).
Case No. AT.39914 - Euro Interest Rate Derivatives (04.12.2013).
Case No. AT.39792 - Steel Abrasives (02.04.2014).
Case No. AT.39965 - Mushrooms (25.06.2014).
Case No. AT.39861 - Yen Interest Rate Derivatives (04.02.2015).
Case No. AT.39965 - Mushrooms (06.04.2016).
Case No. AT.39792 - Steel Abrasives (25.05.2016).
Case No. AT.38924 - Trucks (19.07.2016).
Case No. AT.39914 - Euro Interest Rate Derivatives (07.12.2016).
Case No. AT.38924 - Trucks (27.09.2017).
Case No. AT.40127 - Canned Vegetables (27.09.2019) (Uzlaşma).
Case No. AT.40135 - Forex (Essex Express) (16.05.2019).
Case No. AT.40135 - Forex (Three Way Banana Split) (16.05.2019).
Case No. AT.40135 - Forex (Sterling lads) (02.12.2021) (Soruşturma)
Case No. AT.40135 - Forex (Sterling lads) (02.12.2021) (Uzlaşma)
Case No. AT.40127 - Canned Vegetables (19.11.2021) (Soruşturma)

Diğer Kaynaklar

1/2003 sayılı Konsey Tüzüğü Kapsamında Uzlaşma Prosedürünün- Uygulanacağına İlişkin Komisyon Bildirisi (2008), <https://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:167:0001:0006:En:PDF>, Erişim Tarihi:04.03.2024.

Antitrust: Commission fines Scania €880 million for participating in trucks cartel (2017), https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_17_3502, Erişim Tarihi: 13.03.2024.

Antitrust: Commission introduces settlement procedure for cartels (2008), https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_08_1056, Erişim Tarihi: 07.01.2024.

Antitrust: Commission introduces settlement procedure for cartels – frequently asked questions(2008),https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_08_458, Erişim Tarihi: 01.03.2024.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin İyi İdare Konusunda Üye Ülkelere CM/REC(2007)7 sayılı Tavsiye Kararı, <https://rayp.adalet.gov.tr/resimler/522/dosya/2522-02-202212-36-pm.pdf>, Erişim Tarihi:14.03.2024.

Déclaration des Droits de l'Homme et du Citoyen de 1789 (1789), <https://www.conseil-constitutionnel.fr/le-bloc-de-constitutionnalite/declaration-des-droits-de-l-homme-et-du-citoyen-de-1789>, Erişim Tarihi: 27.12.2023.

EU Charter of Fundamental Rights, Citizens' rights, Article 41 - Right to good administration,<https://fra.europa.eu/en/eu-charter/article/41-right-good-administration?page=5#international-law>, Erişim Tarihi: 29.12.2023.

European Governance A White Paper (2001), https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/DOC_01_10, Erişim Tarihi: 29.12.2023.

European Union accession to the European Convention on Human Rights - Questions and Answers, <https://www.coe.int/en/web/portal/eu-accession-echr-questions-and-answers>, Erişim Tarihi: 19.02.2024.

İHEB'in yürürlüğe girmesine ilişkin 27.05.1949 tarihli 7217 sayılı Resmi Gazete (1949), <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/7217.pdf>, Erişim Tarihi: 13.03.2024.

United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific (2009) What is Good Governance? (unescap.org), Erişim Tarihi: 02.01.2024.

Komasyon, Cartel Cases Settlement Procedure, https://competition-policy.ec.europa.eu/antitrust-and-cartels/procedures/settlement_en, Erişim Tarihi: 09.03.2024.

Komasyon Bildirisi (2008), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A52008XC0702%2801%29>, Erişim Tarihi: 20.12.2023.

Komasyon, Cartels cases and statistics (2023), <http://ec.europa.eu/competition/cartels/cases/cases.html>, Erişim Tarihi: 21.12.2023.

MSHS'nin yürürlüğe girmesine ilikin, 23.07.2003 tarihli ve 25175 sayılı Resmi Gazete (2003), <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/07/20030721.htm#2>, Erişim Tarihi: 23.12.2023.

Mr Mario Monti Member of the European Commission in charge of Competition Fighting Cartels Why and How?Why should we be concerned with cartels and collusive behaviour? 3rd Nordic Competition Policy Conference Stockholm (2000), https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_00_295, Erişim Tarihi: 09.03.2024.

Neelie Kroes, Member of the European Commission in charge of Competition Policy The First Hundred Days (2005), https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/document/print/en/speech_05_205/SPEECH_05_205_EN.pdf, Erişim Tarihi: 09.03.2024.

Opinion of Advocate General Geelhoed 19.01.2016, in Case C-301/04 P Commission v SGL Carbon, ECLI:EU:C:2006:53.

Opinion of Advocate General Ruiz-Jarabo Colomer'in 17.10.2002, in Case C-338/00 P Volkswagen v Commission, ECLI:EU:C:2002:59.

Opinion of Advocate General Hogan 08.10.2020, in Case C-440/19 P Pometon SpA v European Commission, ECLI:EU:C:2020:816.

Türk Hukuk Lügatı (1991), <https://bozbel.files.wordpress.com/2013/01/tc3bcrk-hukuk-lc3bcgatc4b1.pdf>, Erişim Tarihi: 27.12.2023.

Yargıtay, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 11. ve 14. Protokoller ile değiştirilen metin (2010),<https://www.yargitay.gov.tr/documents/AIHM.pdf>, Erişim Tarihi: 23.12.2023.

EK

Tablo 2: Uzlaşma Usulünün Uygulandığı Kurul Kararları

Karar Sayısı	Karar Tarihi	Teşebbüs	İhlalin Niteliği	Dosyadaki Taraf Sayısı	Uzlaşmanın Niteliği
21-37/524-258	5.08.2021	-Türk Philips Ticaret AŞ, -Dünya Dış Ticaret Ltd. Şti., -GİPA Dayanıklı Tüketim Mamülleri Tic. AŞ, -Melisa Elektrikli ve Elektronik Ev Eşyaları Bilg. Don. İnş. San. Tic. AŞ, -Nit-Set Ev Aletleri Paz. San. ve Tic. Ltd. Şti.	Diğer ihlal (YSFB)	5	Tam Uzlaşma
21-46/671-335	30.09.2021	-Arnica Pazarlama AŞ	Diğer ihlal (YSFB)	1	Tam Uzlaşma
22-17/283-128	14.04.2022	-Kınık Maden Suları AŞ	Kartel	2	Tam Uzlaşma
22-23/379-158	18.05.2022	-Beypazarı İçecek Pazarlama Dağıtım Ambalaj Turizm Petrol İnşaat Sanayi ve Ticaret AŞ	Kartel	2	Tam Uzlaşma
22-29/483-192	30.06.2022	-Numil Gıda Ürünleri San. ve Tic. AŞ	Diğer ihlal (YSFB)	1	Tam Uzlaşma
22-29/488-197	30.06.2022	-Olka Spor Malzemeleri Ticaret AŞ, -Marlin Spor Malzemeleri Ticaret AŞ	Diğer ihlal (YSFB)	2	Tam Uzlaşma
22-32/508-205	7.07.2022	-DyDo Drinco Turkey İçecek Satış ve Pazarlama AŞ	Diğer ihlal (YSFB)	1	Tam Uzlaşma
22-33/523-210	21.07.2022	-Hayırlı El Kozmetik Pazarlama AŞ	Diğer ihlal (YSFB)	1	Tam Uzlaşma
22-51/754-313	10.11.2022	-Gençler Ev Araç ve Gereçleri Pazarlama Ticaret AŞ -Korkmaz Mutfak Eşyaları San. ve Tic. AŞ -Punto Dayanıklı Tüketim Malları İth. İhr. Tic. Ltd. Şti.	Diğer ihlal (YSFB)	3	Tam Uzlaşma

Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi

22-51/753-312	10.11.2022	-Miele Elektrikli Aletler Dış Ticaret ve Pazarlama Ltd. Şti.	Diğer ihlal (YSFB)	1	Tam Uzlaşma
22-52/771-317	23.11.2022	-Natura Gıda Sanayi ve Ticaret AŞ	Diğer ihlal (YSFB)	1	Tam Uzlaşma
22-54/834-344	8.12.2022	-Aslan Ticaret Dayanıklı Tüketim Malları ve Ltd. Şti.	Diğer ihlal (YSFB)	1	Tam Uzlaşma
22-56/882-365	22.12.2022	-Hiksanteknoloji Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.	Diğer ihlal (YSFB)	1	Tam Uzlaşma
22-57/899-369	29.12.2022	-Panek Ziraat Aletleri Dayanıklı Tüketim Malzemeleri Otomotiv Yakıt Petrol Ürünleri Tarım Ticaret AŞ	Diğer ihlal (YSFB)	1	Tam Uzlaşma
23-01/12-7	5.01.2023	-Sunny Elektronik Sanayi ve Ticaret AŞ	Diğer ihlal (YSFB)	1	Tam Uzlaşma
23-01/25-11	5.01.2023	-Alanya Elektrik Mühendisleri	Kartel	10	Tam Uzlaşma
23-03/29-12	12.01.2023	-NAOS İstanbul Kozmetik San ve Tic. Ltd. Şti.	Diğer ihlal (YSFB)	1	Tam Uzlaşma
23-09/143-42	16.02.2023	-Farmasi Enternasyonal Ticaret AŞ	Diğer ihlal (YSFB)	1	Tam Uzlaşma
23-10/154-48	23.02.2023	-Engingrup Proje Yatırım AŞ	Diğer ihlal (YSFB)	1	Tam Uzlaşma
23-10/166-52	23.02.2023	-Colastin Sağlık Ürünleri AŞ	Diğer ihlal (YSFB)	1	Tam Uzlaşma
23-12/185-61	2.03.2023	-Kozmoklinik Kozmetik ve Medikal Ürünler Paz. ve Tic. AŞ	Diğer ihlal (YSFB)	1	Tam Uzlaşma
23-13/212-68	9.03.2023	-Eczacıbaşı Tüketim Ürünleri San. ve Tic. AŞ	Diğer ihlal (YSFB)	1	Tam Uzlaşma

Emine YAŞAR

23-13/212-68	9.03.2023	-Eczacıbaşı Tüketim Ürünleri San. ve Tic. AŞ	Kartel	4	Tam Uzlaşma
23-13/223-72	9.03.2023	-Avon Kozmetik Ürünleri Sanayi ve Ticaret AŞ	Diğer ihlal (YSFB)	1	Tam Uzlaşma
23-13/214-70	9.03.2023	-Pierre Fabre Dermo Kozmetik Limited Şirketi	Diğer ihlal (YSFB)	1	Tam Uzlaşma
23-15/269-91	23.03.2023	-Gerçek Kozmetik Turizm San. ve Tic. Ltd. Şti.	Diğer ihlal (YSFB)	1	Tam Uzlaşma
23-16/284-98	30.03.2023	-Kosan Kozmetik Pazarlama ve Tic. AŞ	Diğer ihlal (YSFB)	1	Tam Uzlaşma
23-17/317-104	6.04.2023	-Biota Bitkisel İlaç ve Kozmetik Laboratuarları AŞ	Diğer ihlal (YSFB)	1	Tam Uzlaşma
23-36/676-231	3.08.2023	-Ashley Joy Kozmetik San. ve Tic. AŞ	Diğer ihlal (YSFB)	1	Tam Uzlaşma
23-32/629-21	20.07.2023	-Letgo Mobil İnternet Sevisleri ve Tic. AŞ	Diğer ihlal	4	Tam Uzlaşma
23-32/630-212	20.07.2023	-Arabam Com İnternet ve Bilgi Hizmetleri AŞ	Diğer ihlal	4	Tam Uzlaşma
23-39/738-253	17.08.2023	-Elca Kozmetik Limited Şirketi	Diğer ihlal (YSFB)	1	Tam Uzlaşma

Üniversiteler Mahallesi
1597. Cadde No: 9
06800 Bilkent - Çankaya /ANKARA
[http:// www.rekabet.gov.tr](http://www.rekabet.gov.tr)